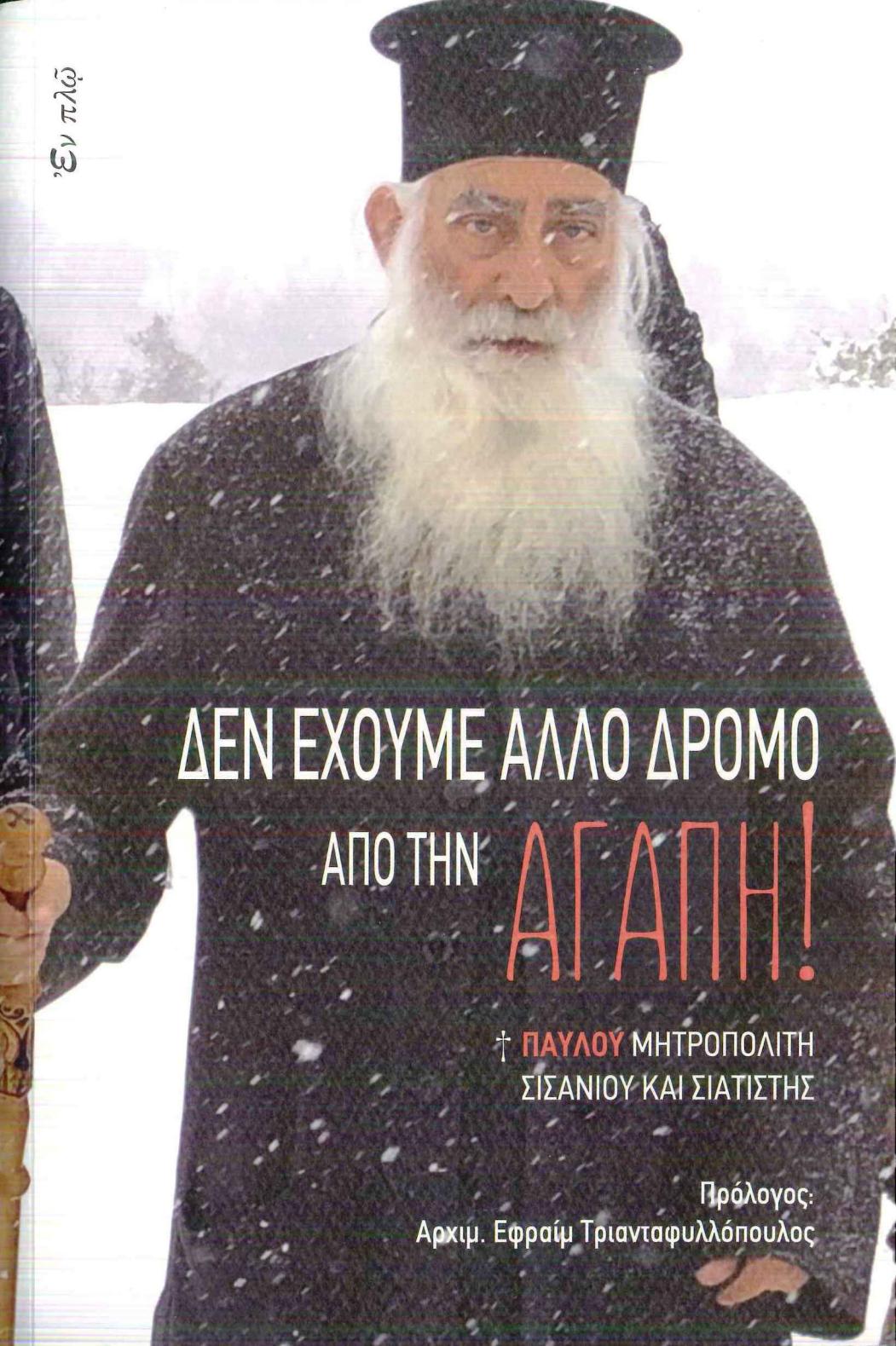

Ἐν πλῷ

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΆΛΛΟ ΔΡΟΜΟ
ΑΠΟ ΤΗΝ **ΑΓΑΠΗ!**

† **ΠΑΥΛΟΥ** ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ
ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

Πρόλογος:
Αρχιμ. Εφραίμ Τριανταφυλλόπουλος

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΆΛΛΟ ΔΡΟΜΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

† ΠΑΥΛΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΆΛΛΟ ΔΡΟΜΟ
ΑΠΟ ΤΗΝ **ΑΓΑΠΗ!**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αρχιμ. Εφραίμ Τριανταφυλλόπουλος
Πρωτοσύγκελος Ι. Μητροπόλεως Σισανίου & Σιατίστης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Κυριακή Βλασερού
Βασίλης Αργυριάδης

Ἐν πλῷ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εκδοτικό σημείωμα
~11~

Πρόλογος
~15~

ΜΕΡΟΣ Α' Για την αγάπη και την πνευματική ζωή

«Δώρησαί μοι, τοῦ δρᾶν
τά έμα πταίσματα...»
~25~

Η Ανάσταση του Χριστού στη ζωή μας
~49~

«Εμένα με νοιάζει»
ή «Οι πολλοί για τον ένα»
~75~

Στόχος Ζωής η αγιότητα
~105~

Το μέτρο της αγάπης
~111~

© Έκδόσεις 'Έν πλῷ
Κολοκοτρώνη 49, Αθήνα 105 60
Τηλ.: 210 3226343 - Fax: 210 3221238
e-mail: info@enploeditions.gr
www.enploeditions.gr
www.facebook.com/enploeditions.gr

Α' έκδοση: Ιούλιος 2019

ISBN: 978-960-619-047-6

ΜΕΡΟΣ Β'

Για τα παιδιά μας και τους νέους

Πνευματικά εμβόλια στα παιδιά μας!
~139~

Αγάπη και ελευθερία:
Η βάση όλων των ανθρώπινων σχέσεων
~145~

Η προσευχή, η νηστεία
και η οικοδομή των παιδιών μας
~167~

Νέοι και 21ος αιώνας
~179~

ΜΕΡΟΣ Γ'

Δύο λόγοι παρρησίας

Μπορεί η θρησκεία να γεννήσει βία;
~207~

«Άρσεν καί θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς»
~217~

«Τίς γάρ λυπούμενος ἀπήντα
καὶ οὐχ ὑπέστρεψε χαίρων;
τίς δρυιζόμενος ἥρχετο καὶ
οὐχ εἰς φιλίαν μετεβάλλετο;
τίς πένης ὀκηδιῶν ἀπήντα καὶ
ἀκούων αὐτοῦ καὶ βλέπων
αὐτόν, οὐ κατεφρόνει τοῦ
πλοιούτου καὶ παρεμυθεῖτο τὴν
πενίαν; τίς μοναχός δλιγωρήσας καὶ ἐλθὼν πρὸς
αὐτὸν οὐ μᾶλλον ἴσχυρότερος ἐγένετο; τίς ἥρχετο
πρὸς αὐτὸν ὑπὸ δαίμονος πειραζόμενος καὶ οὐχ
ἀνεταύετο; τίς δὲ ἐν λογισμοῖς ἐνοχλούμενος ἥρχετο,
καὶ οὐκ ἐγαληνίᾳ τῇ διανοίᾳ;».

Τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, ὁ ὅποιος συνέγραψε τὸν βίο τοῦ Καθηγητοῦ τῆς ἐρήμου, τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου, χρησιμοποιῶ γιὰ νὰ χαιρετίσω τὴν ἔξαίρετη πρωτοβουλία τῶν ἐκδόσεων «Ἐν πλῷ», ποὺ προχώρησαν στὴν ἔκδοση τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου, ἀφιερωμένο στὴ μεγάλη μορφὴ τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κυροῦ Παύλου.

Στὸ πρόσωπο τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου βλέπουμε τὴ σύζευξη Ἐπισκόπου, Μοναχοῦ καὶ Ἱεραποστόλου, ὅπως βιώνεται ἀπὸ τοὺς μεγάλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἀγωνιοῦσαν μόνο γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς τους, ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἄλλων. Δὲν τοὺς ἐνδιέφερε τί γνώμη εἶχαν οἱ ἄνθρωποι γι' αὐτούς, ἀλλὰ «τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ πάσχειν» καὶ «συμπάσχειν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Χριστοῦ». Ἀκριβῶς αὐτὴ ἦταν

καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀειμνήστου Παύλου. Καταθέτω ταυτόχρονα καὶ τὴ δική μου ταπεινὴ μαρτυρία, ἀφοῦ συνεργασθήκαμε στενά ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀνέλαβε τὰ ἡνία τῆς ἔνδοξης καὶ ιστορικῆς ἐπαρχίας τοῦ Βοΐου.

Συγχαίρω ἀπὸ καρδίας ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στὴν ὄλοκλήρωση τοῦ παρόντος ἐκδοτικοῦ ἔργου. Εύχομαι οἱ εὐχὲς τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος νὰ συνοδεύουν στὴ ζωὴ καὶ στὰ ἔργα τους τόσο τοὺς ἐκδότες καὶ τοὺς συνεργάτες τους, ὅσο καὶ τοὺς εὐλαβεῖς ἀναγνώστες τοῦ βιβλίου.

Σιάτιστα 1 Ιουλίου 2019

† Ο Σισανίου καὶ Σιατίστης Άθανάσιος

Εκδοτικό σημείωμα

Η παρούσα ἐκδοση αποτελεί για τις εκδόσεις «Ἐν πλω» μια ἔχωριστή ευλογία. Μια ευλογία από εκείνες που μας δίνουν την ευκαιρία να νιώσουμε με ενάργεια πόσο απατηλά είναι τα ὄρια που χωρίζουν τάχα τούτο τον κόσμο από τον «ἄλλο», τον κόσμο της Βασιλείας του Θεού. Επιτρέψτε μας να εξηγηθούμε.

Με τον Μακαριστό Μητροπολίτη Σισανίου και Σιατίστης κυρό Παύλο (τον π. Παύλο, όπως τον ξέραμε όλοι εμείς), οι εκδόσεις μας συνδέονταν με δεσμά πνευματικής αμοιβαιότητας: εμείς τρέφαμε βαθύ σεβασμό για την ακτινοβολούσα πνευματική του πατρότητα, κι εκείνος μας περιέβαλλε με αφειδώλευτη αγάπη, επειδή ἀνθρωποι σαν κι αυτόν μόνο να αγαπούν μπορούν, αγυπόκριτα και πηγαία. Με τον Επιμελητή μας, Βασίλη Αργυριάδη, είχε αφενός μεν παλιά γνωριμία από τον καιρό που διακονούσαν αμφότεροι στο Σεμινάριο Υποψηφίων Κατηχητών της Ιεράς Συνόδου (και νωρίτερα, σε νεανικές συνάξεις και κατασκηνώσεις), και αφετέρου από την πρόσφατη στενή συνεργασία τους πάνω στο βιβλίο του π. Παύλου για τον Ἅγιο Ιάκωβο Τσαλίκη («Ἀνθρωπος που δεν είναι ταπεινός, δεν μπορεί να αγαπήσει», εκδόσεις «Ἐν πλω» 2018). Αλλά και με τον Διευθυντή Πωλήσεων των Εκδόσεών μας, Χαράλαμπο Θεοδώρου, ο μακαριστός π. Παύλος συνδεόταν στενά, με σχέσεις βαθιάς αλληλοεκτίμησης – μαζί

ήταν εξάλλου μέχρι και λίγες μέρες πριν την αιφνίδια κοίμησή του, όπως μαρτυρεί και η φωτογραφία στο εξώφυλλο του ανα χείρας τόμου.

Λόγω αυτών των σχέσεων και των επαφών, ο π. Παύλος, με τη γνωστή γενναιοδωρία του, είχε επανειλημμένως εκφράσει τη βούλησή του να μας παραχωρήσει κάποιες ομιλίες του προς έκδοση. «Βέβαια, χρόνο δεν έχω, βρε παιδί... και οι ομιλίες μου έχουν περισσότερο προφορικό χαρακτήρα... Άσε να δούμε». Κάναμε αρχή με το βιβλίο για τον Άγιο Ιάκωβο. Εκείνος μίλησε δίχως γραπτό κείμενο κι ο Επιμελητής μας απέδωσε στο χαρτί τον ρέοντα λόγο του. Ο μακαριστός π. Παύλος είδε πως είναι εφικτός ένας τέτοιος τρόπος σύμπραξης με τις εκδόσεις μας και έμεινε πολύ ευχαριστημένος. Η συνεργασία έμελλε να έχει λαμπρή συνέχεια! Όμως τα πράγματα ήρθαν αλλιώς – το νήμα της ζωής του διεκόπη αιφνιδίως και μαζί του πιστέψαμε πως διεκόπη και το νήμα τής μεταξύ μας συνεργασίας. Έτσι νομίζαμε...

Πριν λίγες μέρες, χτύπησε το τηλέφωνο. Στην άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής, μια άγνωστη γυναικεία φωνή μάς συστήθηκε ευγενικά. Η Κυριακή Βλασερού, φιλόλογος από τη Νάξο μάς μίλησε για τη βαθιά πνευματική σχέση της με τον Μακαριστό Μητροπολίτη Σισανίου και Σιατίστης, ο οποίος την βοήθησε σε ποικίλες περιστάσεις του βίου της – τόσο του δικού της, όσο και της αδελφής της. «Μπορεί να μην τον γνώριζα καλά, ούτε να είχα πολυάριθμες ευκαιρίες συναναστροφής μαζί του, αλλά ο λόγος του ήταν και είναι για

μένα πηγή ευλογίας και πολύτιμης μαθητείας». Αφού ανταλλάξαμε αναμνήσεις από τη σεβάσμια μορφή του π. Παύλου, στο τέλος, μας φανέρωσε διστακτικά μια πρόταση, που ήταν και ο σκοπός της τηλεφωνικής της επικοινωνίας μαζί μας: «Ανθολόγησα και απομαγνητοφώνησα κάποιες ομιλίες του και θα ήταν μεγάλη μου χαρά – όνειρο ζωής τολμώ να πω – αν θα μπορούσα να τις δω για κυκλοφορούν ως αυτόνομη έκδοση από τις Εκδόσεις σας. Τι λέτε;». Δεν είπαμε πολλά. Απλά ξαναπάσαμε ένα νήμα, που το νομίζαμε κομμένο...

Οι ομιλίες του ανά χείρας τόμου λοιπόν, οφείλονται κατά πρώτο λόγο στον σεβαστικό μόχθο της Κυριακής Βλασερού. Κατόπιν, ο Επιμελητής των εκδόσεών μας ανέλαβε να κάνει ό,τι του είχε ζητήσει και παλιότερα ο ίδιος ο π. Παύλος: να «χτενίσει» τα κείμενα, να εντοπίσει και να απαλείψει τις επαναλήψεις, να λειάνει την προφορικότητα όπου χρειάζεται, να ενθέσει τίτλους, παραπομπές κ.ο.κ. Οι έντεκα ομιλίες που αποτέλεσαν τελικά το περιεχόμενο του παρόντος τόμου, απέκτησαν τη ρέουσα αναγνωσιμότητα του γραπτού κειμένου, δίχως να απωλέσουν τη δροσιά της προφορικότητας. Διάσπαρτα ανάμεσα στις ομιλίες, ενθέσαμε μικρά, χαρακτηριστικά πνευματικά «συνθήματα» του π. Παύλου (ρήματα ζωής και νουθεσίας, αλιευμένα από ποικίλες άλλες ομιλίες του), τα οποία άρεσε πάντα στον ίδιο να χρησιμοποιεί στον προφορικό του λόγο, δημόσιο ή ιδιωτικό. Η εργασία έγινε όπως ακρι-

βώς και στην περίπτωση του προηγούμενου βιβλίου (για τον Άγιο Ιάκωβο). Έλειπε μόνο η διακριτική επίβλεψη του ίδιου του συγγραφέα. Ή μπορεί και να ήταν τώρα εναργέστερη – είπαμε, τα νήματα δεν κόβονται τόσο εύκολα κι οι δύο κόσμοι δεν είναι τόσο ερμητικά οριοθετημένοι όσο συχνά νομίζουμε...

Κατά συνέπεια, οι πρώτες μας θερμές ευχαριστίες δεν μπορεί παρά να απευθύνονται στην Κυριακή Βλασερού, που είχε την καλοσύνη να μας εμπιστευτεί την ιδέα της και τη φιλόπονη προσπάθειά της. Κατόπιν, θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στον Πανοσιολογιώτατο Αρχιμανδρίτη π. Εφραίμ Τριανταφυλλόπουλο, Πρωτοσύγκελο της Ιεράς Μητροπόλεως Σισανίου και Σιατίστης, που αγκάλιασε αυτή την έκδοση με την ευχή του, και την πλαισίωσε με τον μεστό και ουσιαστικό Πρόλογό του. Τέλος, ευχαριστούμε από καρδιάς και τον νυν Μητροπολίτη Σισανίου και Σιατίστης κ. Αθανάσιο για την ευχή με την οποία επιδαφίλευσε τον ανά χειρας τόμο – δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε πως στο πρόσωπό του, η Μητρόπολη Σιατίστης βρήκε ένα νέο πνευματικό πατέρα, πανάξιο συνεχιστή του μακαριστού π. Παύλου.

Κάθε νέα έκδοσή μας φιλοδοξούμε να αποτελεί αφορμή πνευματικών πλεύσεων, πρωτίστως για μας. Μα και ευχής έργον θα ήταν να βρούμε τους αναγνώστες, συνταξιδιώτες στο πλάι μας, *Εν πλω... Καλή ανάγνωση!*

Οι Εκδότες

Πρόλογος

Μετά τὴν ὀλοπρόθυμη ἐπευλόγηση τῆς παρούσας προσπάθειας τῶν ἔκδόσεων Ἐν πλῷ ἀπὸ τὸν καλό μας αὐθέντη καὶ δεσπότη, Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Σισανίου καὶ Σιατίστης κ.κ. Ἀθανάσιο, καὶ τὴν πρόταση τοῦ καλότατου φίλου Χαράλαμπου Θεοδώρου νὰ προλογίσουμε τὸ ἔμορφο τοῦτο βιβλίο γεμάτο ἀπὸ χρυσαφένια λόγια, κουβέντες μὲ εἰδικὸ βάρος μετάλλου, ποὺ φαύουν τὸ βιθὺ τῆς καρδιᾶς μας, ὀνασύροντας ἐκεῖθεν λαχταριστοὺς ἵχθυες ἐκπάγλου κάλλους πρὸς βρώση ἐνδυναμωτικὴ καὶ ἀνακαινιστικὴ γιὰ δσους ἐκ τῶν καλοπροαιρέτων, βρισκόμαστε σὲ μιὰ δυσκολία.

Γιὰ νὰ κατανοήσεις τὴ γραφὴ καὶ τὸν λόγο μιᾶς ψυχῆς ποὺ ἀφέθηκε νὰ κατακλυστεῖ ἀπὸ τὰ κύματα τῆς ἀγάπης Του, δσο κι ὃν τῆς στοίχισε αὐτό, δσο κι ὃν ἐπρεπε νὰ παλέψει μὲ τὴ δικῇ της ἀσθένεια, τὴν κακότητα καὶ μικρότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὶς διαρκεῖς ὑποβολὲς τῶν πονηρῶν πνευμάτων, πρέπει νὰ ἔχεις σὲ ἔνα τούλαχιστον μέτρο τὸ «έφραμιλλον πάθος». Διότι, μεταξὺ συγγραφέως καὶ ἀναγνώστη, προϋποτίθεται πάντοτε ἔνα μίνιμου μ κοινῆς ἐμπειρίας, ὥστε ἡ ἀνάγνωση νὰ ἀγγίζει παραμυθητικῶς, ἥγουν σταυροαναστασίμως, τὶς παρειὲς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀναγνώστη. Τότε ἀφήνεται αὐτὸς δίχως δρθιολογιστικὲς ἐκτιμήσεις, ποὺ περιορί-

ζουν τὸ γλαυκὸ τοῦ οὐρανοῦ, «στὸ θαλασσινὸ μαβὶ τῶν λάμδα καὶ τῶν μί», κατὰ τὴν εὔστοχη ἔκφραση σύγχρονου διανοούμενου.

Ἡ συγκατοίκησή μας τούλαχιστον καὶ ἡ ἐπικοινωνία γιὰ δεκατρία συναπτὰ ἔτη στὸν Μητροπολιτικὸ οἶκο μὲ τὸν μακαριστὸ Σισανίου καὶ Σιατίστης κυρὸ Παῦλο, προσπαθεῖ σὰ μνήμη ζωντανὴ νὰ θεραπεύσει μιὰ τέτοιου εἰδούς σοβαρὴ ἔλλειψη. Ἡ μνήμη, ταυτόχρονα καὶ ἡ ἔλλειψη, ζωντάνεψαν ἔξαφνα, ὅταν στὶς 13 Ἰανουαρίου 2019, ὁ καλός μας δεσπότης καὶ πατέρας, φάνηκε νὰ ἀφήνει στὴ μέση κάτι ποὺ εἶχε ἀρχίσει –κατὰ τὰ ἀνθρώπινα— καὶ βυθίστηκε ἀνεπιστρεπτὶ στὴν πέραν τοῦ τάφου τὴ χαρὰ τὴν ἀβασίλευτη, ἔκει ὅπου, στὴ Χώρα τῶν Ζώντων, ὅλες οἱ ἀπορίες λύθηκαν καὶ οἱ λαβωματίες καὶ οἱ θλίψεις καὶ κάθε εἰδούς στενότητα μεταμορφώθηκαν. Ἔτσι, τὸ Παιδὶ τοῦ Θεοῦ γαλακτοτροφεῖται στὴν ἀγκάλη τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνος ποὺ σαπίζει ζωντανός, ἀνθίζει κεκοιμημένος, ἀλλὰ καὶ ὅσο εἶναι ζωντανὸς ζεῖ μὲ τὴν ἀνάσα τῶν κεκοιμημένων. Γιὰ τοῦτο καὶ πάντοτε ὁ λόγος τοῦ δεσπότη μας ἦταν μελέτη θανάτου, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἦταν γεύση ζωῆς. Καὶ ἦταν γεύση ζωῆς, ποὺ προερχόταν ἀπὸ ὁδύνες καὶ ὡδίνες περιτεμημένης καρδίας, καρδίας ποὺ ἀντλοῦσε δύναμη ἀπὸ τὸ ματωμένο Ξύλο τοῦ Σταυροῦ, ποὺ μαζὶ μὲ τὸν ἄδειο Τάφο τέμνουν τὴν νύχτα ἀπὸ τὸν ζόφῳ τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνθρώπινῃ Ἰστορίᾳ καὶ τὰ ἀνθρώπινα πλήθη φωτίζοντάς τα. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω.

Πάντοτε ὁ μακαριστὸς μὲ λόγο ἀναιρετικὸ τῆς πονηρίας, ἐλεγκτικὸ καὶ παραμυθητικὸ συνάμα, λόγο ἀνορθωτικὸ τῆς ψυχῆς καὶ δημιουργὸ ζωῆς, ἐπέμενε στὸν Σταυρὸ σὰν μέτρο τῆς ἀξίας τοῦ Ἀνθρώπου, ἀφοῦ ἔνας Θεὸς σταυρώθηκε γι’ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ σὰν μέτρο τῆς ἀνθρώπινης ἀχαριστίας, ἀφοῦ ὁ Ἀνθρώπος σταύρωσε τὸν Θεό. Ὁ Σταυρὸς λοιπόν, ὡς δριζοντιοκάθετη ἀγάπη, ἦταν τὸ κέντρο τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ κηρύγματός του. Ἄλλωστε, τὰ δύο αὐτὰ δὲν διαχωρίζονται στὴν καθημερινότητά του, δπότε κάθε νεστοριανικοῦ καὶ μονοφυσιτικοῦ τύπου ἀπόκλιση στὴ θεολογία του ἀπουσίαζε. Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ λόγος του ἦταν ἀφυπνιστικός, ἀνα-καινιστικός, γλαφυρὸς καὶ φρέσκος, παραπεμπτικὸς στὸν ἴδιο τὸν Χριστό. Ἡταν τὸ ἄλας ποὺ νοστίμιζε τὴ ζωή μας, ἀπέναντι σὲ μιὰ μουντή –γενικῶς– ἀνοστιά, περιγραφικότητα, ἀναμνηστικότητα καὶ καθωσπρεπίστικη ὅσο καὶ μετρήσιμη ἀντίληψη τῆς ἥθικῆς, στὴν τραγικὴ πλειοφερία τῶν περιπτώσεων τοῦ σημερινοῦ θεολογικοῦ λόγου. Ὁ ὑγιὴς καὶ θεραπευμένος, ὑγιῶς μιλάει, ταυτόχρονα καὶ διακονεῖ καὶ θεραπεύει.

Δὲ θὰ μποροῦσε νὰ βρεθεῖ καλύτερο συνώνυμο γιὰ τὸν τίτλο τοῦ παρόντος βιβλίου «Δὲν ἔχουμε ἄλλο δρόμο ἀπὸ τὴν ἀγάπη», ἀπὸ τὴν ἔκφραση τοῦ μακαριστοῦ ἐπισκόπου Σισανίου, «ἄν δὲν σταυρώθεῖς ἐσὺ μέχρι θανάτου, θὰ σταυρώνεις τοὺς ἄλλους. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἔκδοχή». Καὶ σταύρωση σημαίνει ἀγάπη ἐν προκειμένῳ· σταύ-

ρωση ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ καὶ μόνου σώζοντος, δχι ἐπὶ ἄλλων «σταυρῶν» δικῆς μας ἐπινόησης, ποὺ συχνὰ χρησιμεύουν στὸ νὰ περισωθεῖ πάσῃ θυσίᾳ ἔνα θρησκεῦον προσωπεῖο καὶ ἔτσι νὰ διασωθεῖ τὸ ἐγώ, μήπως καὶ πάθει κάτι! «Κάτι παθαίνω», σοῦ λέει!

Ἄγάπη ἄλλωστε καὶ ἐλευθερία ἀλληλοπεριχωροῦνται. Ἡ δὲ ἐλευθερία, μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ σημαίνει ἀσυδοσία, πηγαίνει μαζὶ μὲ τὴν εὐθύνη. Ἡ ἐν Χριστῷ μετάνοια δίνει βάθος σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ὄψεις τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἔτσι, ὁ ἀνθρωπὸς ἀπὸ ἄτομο, μονάδα διαιρετικὴ καὶ συγκρουσιακή, ποὺ θέλει νὰ καθιστᾶ σαφὴ τὴν «ἐλευθερία» του καὶ νὰ ἀπαιτεῖ ἀτομικὰ δικαιώματα, γίνεται σὺν τῷ χρόνῳ καὶ μὲ πολὺν κόπο πρόσωπο σχετιζόμενο μὲ ἄλλα πρόσωπα, γεγονὸς σχέσης, σὲ τρόπον ὡστε, ὁ ἄλλος, ὁ πλησίον, καθόλου δὲν εἶναι «ἡ κόλασή μου», ὅπως μᾶς ἔλεγε ὁ Σάρτρο, τὸν ὃποιο μνημόνευε ὁ μακαριστός. Ἡ ἐλευθερία, ἡ μετάνοια, ἡ ἀγάπη τοῦ διπλανοῦ μου δχι μόνο δὲν μὲ ἀπειλοῦν, ἀλλὰ ἀπεναντίας μὲ πλούτιζουν. Ἔτσι γινόμαστε συνελεύθεροι, χωρὶς νὰ διαιρούμαστε οὕτε νὰ συγχεύμαστε, δηλαδὴ ζοῦμε τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερία καὶ ἀγάπη. Στοὺς ἀντίποδες τῆς μόλις ἀναφερθείσης περίπτωσης τοῦ Γάλλου ὑπαρξιστῆ φιλοσόφου καὶ τῶν ὀσφυξιογόνων κειμένων του, ὡς δρόσον Ἀερμών, ἀνέφερεν ὁ μακαριστὸς τὸν ὅσιο Σεραφεὶμ τοῦ Σάρωφ, ποὺ ὅποιον ἔβλεπε, τὸν προσφωνοῦσε μὲ τὸν ἀναστάσιμο χαιρετισμό: «Χριστὸς ἀνέστη, χαρά μου!»

Αὕτη ἡ ἀγάπη ἄγγιξε καὶ τὸν μαθητὴ τοῦ Σάρτρο, Νικολὰ Ρενέ' Ενύ. Βαπτίστηκε Ὁρθόδοξος στὸν ἀρσανὰ τῆς Μονῆς τοῦ ὁσίου Γρηγορίου καὶ βγαίνοντας ἀπὸ τὰ νερὰ ἥταν τόσο ἀλλοιωμένος, ὡστε, ὅπως μοῦ διηγήθηκε τὸ 1986 σὲ ἄψογα Ἐλληνικὰ ὁ Περουβιανὸς ἱερομόναχος Συμεὼν de la Jara Higginson, τότε Γρηγοριάτης, φίλος καὶ κατηχητὴς τρόπον τινα τοῦ Ἑγύ, ὅταν ρωτήθηκε τί εἶναι γι' αὐτὸν ἡ Ὁρθοδοξία, ἀπάντησε: «Φῶς, πολὺ Φῶς!» Ὅσο γιὰ τὶς ἰδέες τοῦ Σάρτρο, δὲν ἥταν γι' αὐτὸν πλέον παρὸς κάτι σὸν σωρὸς σκουπιδιῶν, ποὺ ἀποσυντίθενται. Γνωρίζουμε τὴν σχέση ποὺ εἶχε ὁ μακαριστὸς κυρὸς Παῦλος μὲ τὴ συγκεκριμένη Μονὴ καὶ μοῦ ἐπιβεβαίωσε καὶ ὁ ἴδιος προσωπικῶς τὸ γεγονός.

Στὴν πανέμορφη τούτη ἔκδοση, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ εἶδος μνημοσύνου στὸν μακαριστὸ Ιεράρχη, μέσα ἀπὸ τὶς εὔστοχες θεματολογικὲς ἐπιλογὲς, διακρίνει κανεὶς πολλὲς ὄψεις τῆς θεολογίας καὶ τῆς ζωῆς του: τὴν ταπείνωσή του τὴν ἀνυπόκριτη, τὸν ἔντονο, δραματικὸ πολλάκις, νηπτικὸ ἀγώνα του γιὰ νὰ τυπωθεῖ ὁ Χριστὸς στὴν καρδιά του, ὡστε νὰ γίνει ἰδική Του ἐπιστολὴ ἀναγινωσκόμενη στὸ ποίμνιό του – ραβασάκι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ σὲ μᾶς, τοῦτες τὶς ἔσχατες ἀπὸ κάθε ἀποφη μέρες, ἥγουν ζωντανὸ ἔκμαγειο καὶ λᾶλον ἐκτύπωμα τῆς θείας Χάριτος· τὸν ἐκκλησιοκεντρικὸ ἀναστάσιμο χαρακτήρα τοῦ λόγου του, μακριὰ ἀπὸ φευδοενοχικὲς καταστάσεις καὶ ἰδιωτικὲς θεολογίες τρομοκρατικοῦ τύπου· τὴν πανθομολογούμενη φιλαν-

θρωπία του, τὴν ἀγάπη του γιὰ τὰ παιδιά, τὸν διάλογό του μὲ δλες τὶς πλευρὲς τοῦ προκλητικοῦ 21ου αἰώνα, τὴν ἐλεγκτικὴ καὶ μεστὴ ἐπιχειρημάτων στάση του ἀπέναντι στὶς προκλήσεις τοῦ νέου κοσμοειδῶλου ποὺ προωθεῖ ἡ Νέα Τάξη πραγμάτων καὶ ποὺ στέκεται κριτικὰ ἀπέναντι ὀκόμη καὶ στὶς δεδομένες καὶ πάγιες ὅψεις τοῦ ἀνθρώπινου βίου· τὴν ἀπέχθειά του σὲ κάθε μορφὴ βίας καὶ φασιστοειδοῦς νοοτροπίας, τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν Μακεδονία μας, καὶ τὴν ἀπογοήτευσή του γιὰ τὶς λογῆς λογῆς προδοσίες τῶν πολιτικῶν ὀρχόντων κοντολογίς, τὸν «πατέρα» Παῦλο ὅπως τὸν γνωρίσαμε νὰ περπατάει καὶ νὰ διαλέγεται μὲ σοβαρότητα, χιοῦμορ καὶ εὔστοχότατα γλωσσούφραντικὰ καὶ λεκτικὰ ἄλλὰ πλήρη πνευματικοῦ νοήματος παίγνια, ἔναν ἀνθρωπο εὐαίσθητο, ἀποφεύγοντα σὰ φωτιὰ τὴν κατάκριση, ἀφιλοχρήματο, πληγωμένο καὶ νεκρὸ ἐν Χριστῷ καὶ μὲ ἀντιπάθεια στὴ δημοσιότητα (εἰδικὰ τὴ διαδικτυακή) καὶ τὴν ἐπίδειξη πνευματικοῦ «ἔργου».

Ωστόσο, εἰδικότερα τὰ τελευταῖα χρόνια, ποὺ εἶχαμε τὴν τιμὴ καὶ τὴν εὐλογία νὰ τὸν συνοδέψουμε ὡς καὶ στὴ μακρινὴ Αὐστραλία (2017), ἡ φήμη του τὸν κατεδίωκε παντοῦ καὶ προέδραμε τάχιον τῆς παρουσίας του. “Ἐνα μόνο φλογερὸ κήρυγμά του ἦταν ἴκανὸ νὰ μεταστρέψει δεκάδες ἀνθρώπων πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Γινόμασταν μάρτυρες τέτοιων μεταστροφῶν.” Εχει, λοιπόν, τὰ μέγιστα νὰ ὠφεληθεῖ ὁ ἀναγνώστης αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.

Κατακλείοντας τούτη τὴν προσημέώση, πηγαί-

νει ὁ νοῦς μου σὲ μιὰ σκηνὴ ὅμορφη ἀπὸ τὶς πρωινὲς ἀκολουθίες ἥ καὶ κάποιες ἀγρυπνίες στὸ παρεκκλήσι τοῦ ἀγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου στὸν Μητροπολιτικό μας οἶκο. Ἐμεῖς, ὅσοι κληρικοὶ βρισκόμασταν ἐκεῖ φάλλοντας, ἀλλὰ καὶ λαϊκοί, τὸν παρατηρούσαμε μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι πάνω ἀπὸ τὴν καρδιά, συγκεντρωμένο βαθιά, μὲ συγκρατημένη τὴν ἀνάσα τόσο ποὺ νὰ θυμίζει τὴν ἀδηλη ἀναπνοὴ τῶν φυτῶν, καὶ τὸ κομποσχοίνι κάποιες φορὲς νὰ γυρνάει. Ἀνάδευε τὰ ἔγκατα τῆς ὑπαρξῆς του μὲ τὸ παντοδύναμο τοῦ Κυρίου ὄνομα καὶ μᾶς ἀφρισε ὑπογραμμὸ γιὰ τὸν τρόπο ποὺ χρειάζεται κατὰ διαστήματα νὰ σωπαίνει κανείς, ὥστε τὶς ὥρες τῆς πράξης καὶ τῆς διακονίας νὰ μεταδίδει τὴν ἀναστάση χαρὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅχι μόνο στοὺς οἰκιακούς του στὰ πλαίσια τῶν στενῶν δρίων μιᾶς Μητρόπολης, ἀλλὰ παντοῦ καὶ πάντοτε, ἔτσι ποὺ νὰ τὸν χαίρεται σύμπασα ἡ Ἐκκλησία.

”Εγραφα στὶς 28, μηνὸς Ἰουνίου σ.ξ. 2019,
στὸ Ἐπισκοπεῖο Σιατίστης

Ἄρχιμ. Ἐφραίμ Τριανταφυλλόπουλος
Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

ΜΕΡΟΣ Α'

Για την αγάπη
και την πνευματική ζωή

Προσευχή, Εξομολόγηση, Λειτουργική Ζωή:
Όλα αυτά να τα κάνουμε με ταπείνωση.
Δεν θα πρέπει να έχουμε ανυπομονήσια,
γιατί αυτή έχει μέσα της εγωισμό.
Για να φτάσουμε στην αγιότητα χρειάζεται
διαρκής άσκηση! Να μη βιαζόμαστε.
Να κάνουμε τα πάντα με εμπιστοσύνη
στην αγάπη του Θεού,
διότι όλα από Εκείνον ξεκινάνε.

«Δώρησαί μοι τοῦ ὄραν
τά ἐμά πταίσματα...»

Kατά την περίοδο της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής, η Εκκλησία μας μας σπρώχνει διαρκώς να προχωρήσουμε λίγο, να προχωρήσουμε πιο μπροστά, να ανεβούμε λίγο πιο πάνω. Μας δίνει πολλές ευκαιρίες: με τα καθημερινά απόδειπνα, με τους χαιρετισμούς της Παναγίας, με την Προηγιασμένη θεία Λειτουργία, με τους κατανυκτικούς εσπερινούς. Αυτά όλα τα ζει η Εκκλησία και το ερώτημα είναι αν τα ζούμε και εμείς. Αν δεν τα ζούμε, τότε δεν είμαστε εντός της Εκκλησίας, αλλά ξεχωρίζουμε μόνοι μας τον εσωτό μας από αυτή. Τα κυριακάτικα απογεύματα της Μεγάλης Σαρακοστής, η Εκκλησία τελεί τον Κατανυκτικό Εσπερινό. Είμαστε παρόντες; Αν όχι, δεν ανήκουμε στην Εκκλησία (εκτός αν υπάρχει σοβαρός λόγος για την απουσία μας). Τελεί την Προηγιασμένη. Είμαστε παρόντες; Αν όχι, δεν ανήκουμε στην Εκκλησία – επιλέγουμε από την Εκκλησία ότι μας αρέσει. Τελείται το Απόδειπνο,

είμαστε παρόντες; Αν όχι, τότε δεν ανήκουμε στην Εκκλησία. Απ' την Εκκλησία δεν επιλέγουμε, η Εκκλησία επιλέγει για μας από τον πνευματικό της πλούτο και μας τον προσφέρει. Και μας προσφέρει, για να μας στηρίξει και να μας ενδυναμώσει.

Αγαπητοί μου αδελφοί, ο Χριστός εξέφρασε ένα παράπονο: προσέξτε όχι τους απίστους αλλά τους πιστούς. «Αυτός ο λαός, με τα χείλη του μόνο με τιμά αλλά η καρδιά του είναι μακριά μου», είπε ο Κύριος. Και είπε κι ένα άλλο, ακόμα λυπηρότερο: «Το όνομά μου, εξαιτίας των Χριστιανών, βλασφημείται στους άπιστους». Διότι, τι σημαίνει «είμαι Χριστιανός»; Σημαίνει πως είμαι του Χριστού, ζω με τον Χριστό. Στην καθημερινότητά μου, όχι εκτάκτως, όχι κάποιες στιγμές. «Πιστεύω» σημαίνει «εμπιστεύομαι» και αφού εμπιστεύομαι τον Χριστό, έχω μια άλλη στάση ζωής σε όλα τα πράγματα. Οι Χριστιανοί ζουν στον κόσμο αλλά δεν είναι «εκ του κόσμου». Δίνουν τη μαρτυρία ενός άλλου κόσμου. Γι' αυτό βέβαια χρειάζεται αγώνας και προσπάθεια. Αγώνας πνευματικός.

Θα μου πείτε, «ποιος τελικά είναι αυτός ο αγώνας;». Η Εκκλησία μας, κάθε μέρα της Μεγάλης Σαρακοστής, μας υπενθυμίζει το περιεχόμενο αυτού του αγώνα, με αυτά τα τρία αιτήματα της ευχής που ακούμε στο απόδειπνο: «Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου, πνεῦμα ἀργίας, περιερ-

γείας, φιλαρχίας καὶ ἀργολογίας μὴ μοι δῷς» (το πρώτο αίτημα). «πνεῦμα δέ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης χάρισαι μοι τῷ δούλῳ» (το δεύτερο αίτημα). Και καταλήγει με ένα τρίτο αίτημα: «Κύριε, δώρησάι μοι τοῦ δρᾶν τά ἐμά πταίσματα καὶ μή κατακρίνειν τὸν ἀδελφόν μου». Μάλιστα το τυπικό της Εκκλησίας λέει ότι καθώς λέμε τα δύο πρώτα αιτήματα κάνουμε όλοι από μια μεγάλη μετάνοια. Μόλις πούμε το τρίτο, κάνουμε δώδεκα μικρές μετάνοιες και λέμε «Ο Θεός ίλασθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ καὶ ἐλέησον με». Και αφού τις τελειώσουμε ξαναλέμε: «Ναι Κύριε, δώρησάι μοι τοῦ δρᾶν τά ἐμά πταίσματα καὶ μή κατακρίνειν τὸν ἀδελφόν μου, ὅτι εὐλογητός εἰ, εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Σ' αυτά τα τρία αιτήματα, τα τόσο σύντομα, λιτά και περιεκτικά, συνοψίζεται όλος ο πνευματικός αγώνας και όλη η ποιότητα της πνευματικής ζωής των Χριστιανών.

Ποιο είναι το πρώτο στάδιο; Η εκρίζωση των παθών μας. «Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου». Ομολογούμε με τις πρώτες κιόλας λέξεις σε ποιον απευθυνόμαστε. Σ' Εκείνον που είναι ο Κύριος, ο ἀρχοντας της ζωής μας. Και επειδή Εκείνος είναι ο Κύριος, γι' αυτό υπάρχουμε κι εμείς. «Πνεῦμα ἀργίας, περιεργείας, φιλαρχίας καὶ ἀργολογίας μὴ μοι δῷς», λέμε στη συνέχεια. Και θα ρωτούσε κανείς: δηλαδή αυτά τα πάθη, μας τα δίνει ο Θεός; Όχι, βέβαια. Έχει έναν άλλο χαρα-

κτήρα αυτό το «μή μοι δῶς». Σημαίνει, «μην επιτρέψεις Κύριε να αποκτήσω. Διότι αν Εσύ δεν βάλεις το χέρι σου, εγώ απ' αυτά που είπα, τίποτα δεν μπορώ να κατορθώσω. Γιατί εγώ αχρεώσα την εικόνα μου και χωρίς τη δική σου χάρη, δεν μπορώ να κάνω τίποτα». Τι μας είπε ο Θεός; «Χωρίς ἐμοῦ, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» – «χωρίς Εμένα δεν μπορείτε να κάνετε απολύτως τίποτα» (Ιω. 15,5). Άρα, χωρίς Χριστό ούτε καλοί μπορούμε να γίνουμε, ούτε να σωθούμε. Προσπάθειά μας δεν είναι να σωθούμε – είναι ο Χριστός που μας έχει σώσει. Προσπάθειά μας είναι να αποδεχτούμε στη ζωή μας τους καρπούς της σωτηρίας.

Γιατί η ευχή αναφέρει μόνο τέσσερα πάθη; Μόνο αυτά υπάρχουν; Όχι. Είναι πολλά τα πάθη, αλλά αυτά τα τέσσερα είναι οι ρίζες όλων των άλλων παθών. Εάν λοιπόν εγώ αφήσω τις ρίζες, τότε, ακόμα κι αν κλαδεύω τα υπόλοιπα, θα γεννηθούμε αγκάθια, διότι οι ρίζες θα έχουν μείνει ανέπταρες.

«Πνεῦμα ἀργίας». Τι λέει ο λαός μας; «Αργία, μητέρα κάθε κακίας! Και τι σημαίνει αργία; Να κάθομαι σε μια καρέκλα; Όχι. Σημαίνει το να είναι αργός ο νους μου. Ο νους μου πρέπει να δουλεύει, να είναι δηλαδή συνέχεια στραμμένος στο πρόσωπο του Θεού· και τότε πλέον θα δουλεύω, θα ενδιαφέρομαι, θα αγωνίζομαι να κάνω το θέλημα του Θεού.

«Φιλαργυρία». Τι σημαίνει φιλαργυρία; Αθεῖα! Μαζί με τη φιλαργυρία πάει και η πλεονεξία· και ο λόγος του Θεού μας λέει ότι η πλεονεξία είναι ειδωλολατρία. Δεν είναι απλά ένα πάθος η φιλαργυρία, αλλά είναι αθεΐα, είναι λατρεία του χρήματος – είναι σαν να λέμε «άσε τον Θεό στην άκρη, εγώ στα χρήματά μου εμπιστεύομαι τη ζωή μου». Βέβαια, «μια ροπή και ταύτα πάντα θάνατος διαδέχεται», αλλά όταν το καταλάβουμε αυτό, είναι ήδη πολύ αργά.

«Φιλαρχία». Γιατί είναι αναστατωμένα τα σπίτια μας; Διότι θέλουμε πάντα να γίνεται το δικό μας. Θέλουμε να γίνεται το γινάτι μας, θέλουμε εμείς να άρχουμε. Ποιος θα έπρεπε να άρχει όμως; Ο Θεός και το θέλημά Του. Και τι γίνεται που προσπαθούμε να άρχουμε εμείς; Τσακωνόμαστε, συγκρουόμαστε, δεν έχουμε μάθει να υπάρχουμε κάτω απ' τον Θεό.

«Αργολογία». Από αργά λόγια άλλο τίποτα!... Κι όμως, τι μας είπε ο Χριστός; «Θα κριθούμε και για τον τελευταίο αργό λόγο που είπαμε! Τα περισσότερα λόγια μας είναι αργά, είναι δηλαδή σαχλά, ανόητα, δεν έχουν περιεχόμενο και συνήθως είναι λόγια άσχημα.

Είπα ότι από τα παραπάνω προέρχονται όλα τα υπόλοιπα, ο εγωισμός, τα πάθη, ο θυμός, η γαστριμαργία, η πλεονεξία, η φιληδονία. Γι' αυτό και ο Θεός λέει: Ξεριζώστε αυτά τα τέσσερα, ξεριζώστε τις ρίζες και δεν θα μείνει τίποτα.

Αυτός λοιπόν είναι ο πρώτος στόχος του αγώνα, η εκρίζωση των παθών. Ο δεύτερος; Το φύτεμα. Δεν βγάζουμε απλά τα αγκάθια, φυτεύουμε λουλούδια. «Πνεῦμα δέ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ύπομονῆς καί ἀγάπης χάρισαί μοι τῷ σῷ δούλῳ». Κι εδώ πάλι ένα ρήμα περίεργο: «χάρισέ μοι»· δεν λέει «κάνε με ν' αποκτήσω», λέει «χάρισέ μου». Γιατί; Διότι όλα είναι δώρα του Θεού. Και μας ρωτάει ο ίδιος: «Τι έχεις που δεν το έχεις λάβει σαν δώρο; Και αφού τα πάντα είναι δώρα του Θεού, γιατί καυχιέσαι, σαν να είναι δικά σου κατορθώματα;». Κι ακούμε μερικούς που λένε, «εγώ είμαι καλός ἀνθρωπος». Τενεκές είσαι, ἀχρηστος είσαι, επικίνδυνος είσαι.

Κάποτε είχε έρθει να με δει ένα νέο ζευγάρι. Είχαν έναν γιο που κόντευε να πέσει στα ναρκωτικά, διότι οι γονείς τσακωνόντουσαν συνέχεια μεταξύ τους. Αρχικά, ο σύζυγος δεν ήθελε να έρθει να με δει, αλλά τον έπεισε η γυναίκα του και ήρθανε. Αρχίσαμε να κουβεντιάζουμε, οπότε κάποια στιγμή μου λέει «εγώ...». Μόλις άκουσα εκείνο το «εγώ» και είδα και το ύφος του, λέω από μέσα μου, «δεν θα τα πάμε καλά με τούτουν». Σε λίγο, έρχεται δεύτερο «εγώ...». Μόλις πήγε να πει και τρίτο, του λέω: «Ποιος νομίζεις ότι είσαι;». Ξαφνιάστηκε. «Σε ρωτώ, ποιος νομίζεις ότι είσαι και μου λες συνέχεια 'εγώ' κι 'εγώ'; Θέλεις να σου πω ποιος είσαι; Ένας ἀχρηστος ἀνθρωπος είσαι, ένας ανίκανος, ένας χρεωκοπημέ-

νος ἀνθρωπος. Διότι είσαι ανίκανος να βοηθήσεις το παιδί σου το ίδιο. Αυτό είσαι. Έχεις πτυχία; Να τα δώσεις στη γυναίκα σου να σκουπίζει τα λάδια απ' το τηγάνι, γιατί μόνο γι' αυτό αξίζουν τα πτυχία σου». Ευτυχώς, ταπεινώθηκε και μπορέσαμε να συνεννοηθούμε και να σωθεί το παιδί του.

«Εγώ!». Ποιος είσαι εσύ; Ποιος φαντάστηκες πως είσαι; Νομίζεις πως είσαι σπουδαίος; Αν ήσουνα σπουδαίος, θα' σουνα ταπεινός και δεν θα μου έλεγες «εγώ».

«Σωφροσύνη». Τι θα πει; Να έχω σωστό τον νου μου, να είμαι σώφρων. Η σωφροσύνη αγγίζει όλα τα επίπεδα της ζωής μας και την πνευματική μας ζωή. Πόσο σώφρων είναι κάποιος που είναι εγωιστής; Και την ηθική μας ζωή αγγίζει, διότι πολλές φορές είμαστε απρόσεκτοι στη συμπεριφορά μας.

«Ταπεινοφροσύνη». Αυτή είναι η βάση. Γι' αυτό και πάλι τέσσερις αρετές μάς αναφέρει η ευχή: παρότι οι αρετές είναι πλήθος, οι ρίζες των αρετών συνολικά, είναι αυτές οι τέσσερις! Ποια αρετή μπορεί να έχεις, όταν δεν έχεις ταπεινωση; Και να έχεις αρετές, αν δεν είναι ταπεινός, θα τις σκορπίσεις όλες και θα τις μετατρέψεις σε αγκάθια.

Η αξιοπρέπεια του ανθρώπου, δεν στηρίζεται στον εγωισμό του. Πού στηρίζεται; Για να το εξηγήσω θα πω μια ιστορία για ένα παιδί που είχε μπλέξει με τα ναρκωτικά. Ένα παιδί που πήγε να

μπει σε μια κοινότητα για απεξάρτηση, αλλά διαπιστώθηκε ότι ήταν άρωρωστος από ηπατίτιδα. Έπρεπε να μπει πρώτα στο νοσοκομείο. Μπήκε στο νοσοκομείο, κάθισε τέσσερις μήνες, έγινε καλά και βγήκε. Και μόλις βγήκε, πήρε τηλέφωνο έναν παπά, ο οποίος τον είχε συναντήσει πριν μπει στο νοσοκομείο και ο οποίος θα μεσολαβούσε για να πάει στην κοινότητα της απεξάρτησης. Τον παίρνει τηλέφωνο, λοιπόν:

«Πάτερ είμαι ο Κώστας».

«Έλα Κώστα, πού είσαι;».

«Είμαι καλά, μόλις βγήκα από το νοσοκομείο, είμαι στην πύλη...».

«Περίμενε εκεί που είσαι, έρχομαι!». (Το ότι αυτός ο παπάς πήγε να τον σώσει, δεν το είπε καμία τηλεόραση... Όμως οι παπάδες έτσι κάνουν, χωρίς να το διαφημίζουν).

Τον βάζει στο αυτοκίνητο και του λέει το παιδί: «Πάτερ, ξέρεις πόσες φορές αυτό το διάστημα μου πέρασε από το μυαλό να αυτοκτονήσω; Ξέρεις γιατί δεν το έκανα; Μ' έσωσε μια λέξη που μου είχες πει, όταν σε πρωτοσυνάντησα».

«Ποια λέξη παιδί μου;».

«Εκείνο που μου είπες πως για τον Θεό είμαι μοναδικός. Αυτή η λέξη με έσωσε πάτερ!».

Μόνο εκεί βρίσκεται η αξία μας. Όχι στα πρόσοντα μας, όχι στα χαρίσματά μας, αλλά στο ότι είμαστε μοναδικοί για τον Θεό. Άλλα επειδή είμαστε για τον Θεό μοναδικοί, μας υποχρεώνει

να είμαστε ταπεινοί, αλλιώς δεν θα νιώσουμε τη μοναδικότητα.

«Ύπομονή». Ο λαός μας εύχεται, «καλές υπομονές»· και η Εκκλησία διδάσκει «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, κτήσασθε τάς ψυχάς ὑμῶν» (Λουκ. 21,19). Σε τι μας ασκεί η υπομονή; Στο να είμαστε ταπεινοί. Ο εγωιστής τι θέλει; Εδώ και τώρα! Αυτός που υπομένει, λέει: «Λάλει, Κύριε, δτι ἀκούει δ δοῦλός σου» (Βασ. Α' 3,9). Γι' αυτό έχουμε χρεωκοπήσει όλοι μας, γι' αυτό έχουμε αποτύχει, γι' αυτό έχουμε καταστρέψει τα σπίτια μας.

«Αγάπη». Ποιος είναι Αγάπη; Ο Θεός. Υπάρχει περίπτωση να έχεις αγάπη ή να είσαι αγάπη, αν δεν είσαι ταπεινός; Καμία! Ο Θεός που είναι Αγάπη, μας είπε: «Μάθετε από μένα, διότι είμαι πράος και ταπεινός στην καρδιά» (Ματθ. 11,29). Ταπεινός ο Θεός και εγωιστής εγώ; Πώς συμβιβάζεται αυτό το πράγμα;

Έτσι λοιπόν, άμα βάλουμε αυτές τις ρίζες να φυτρώσουν, τότε θα φυτρώσουν όλες οι αρετές και κάθε ρίζα θα βγάλει πολλές αρετές, που θα 'ναι πραγματικές αρετές, γιατί θα 'χουν για ρίζα τη σωφροσύνη, την ταπεινοφροσύνη, την υπομονή και την αγάπη.

Όμως, για να μπορώ, πρώτον να ξεριζώνω τα πάθη μου, και δεύτερον, να φυτεύω στην ψυχή μου αρετές, χρειάζεται η τρίτη προϋπόθεση: «Δώρησαί μοι τοῦ δρᾶν τά ἐμά πταίσματα καὶ μή κατακρίνειν τόν ἀδελφόν μου». Ας προσέξουμε κι

εδώ το ρήμα: πρώτα είπε «...μη μου δώσεις», μετά είπε «χάρισέ μου», τώρα λέει «δώρησέ μου», γιατί αυτό που τώρα ζητάμε, μόνο σαν δώρο του Θεού είναι επιτεύξιμο. Ποιο είναι αυτό; Να κοιτάω μόνο τα δικά μου λάθη! Εύκολο; Καθόλου. Πώς μπορείς να βλέπεις; Ποιο είναι το μάτι; Η Εκκλησία, μας το είπε: «Ο οφθαλμός της φυγής είναι ο νους...» και ο νους έχει έδρα την καρδιά. Όταν η καρδιά μας είναι καθαρή, τότε φωτίζεται από το Άγιο Πνεύμα και τότε «ὁ νοῦς ὁρᾶ», βλέπει τα πάντα, αυτό το ξέρουμε καλά. Αυτό είχαν όλοι οι παλαιότεροι αλλά και οι σύγχρονοι Άγιοι Πατέρες: Πήγαινες για πρώτη φορά στον π. Πορφύριο, στον π. Παΐσιο, και σου 'λεγε, «καλώς τον Γιώργο.....» κι εσύ ξαφνιαζόσουν... «Ποιος του είπε τ' όνομά μου?», αναρωτιόσουν.

Κάποτε, μια νέα κοπέλα πήγε στον π. Πορφύριο, αλλά επειδή βρέθηκε εκεί κατά τύχη (τη βρήκαν κάποιοι γνωστοί της στον δρόμο και την πήραν μαζί τους), δεν ήταν ντυμένη κατάλληλα, φορούσε παντελόνια. Ντράπηκε να μπει μέσα μαζί με τους φίλους της. Κανείς δεν είπε στον Γέροντα, «ξέρετε είναι και η κοπέλα αυτή έξω...». Αφού μίλησε με τα τρία παιδιά που είχαν έρθει, την ώρα που έφευγαν, λέει στο ένα:

«Πες παιδί μου και στη Δέσποινα να 'ρθει μέσα!». Τα έχασαν αυτοί!

Πάνε και της λένε:

«Δέσποινα, σε θέλει ο γέροντας!».

«Βρε παιδιά, δεν σας είπα να μην του πείτε τίποτα;».

«Μα δεν του είπαμε εμείς κάτι, ούτε καν σε αναφέραμε, αλλά την ώρα που φεύγαμε, μας ζήτησε να σου πούμε ότι σε περιμένει μέσα». Πήγε η καημένη, διστακτική και ντροπιασμένη, αλλά ο Γέροντας της άνοιξε την καρδιά: «Καλά έκανες κι έβαλες παντελόνι, σήμερα κάνει κρύο», της λέει. Έτσι λένε αυτοί που έχουν διάκριση κι όχι αυτοί που είναι εγωιστικότατοι ηθικιστές, ικανοί να σκοτώσουν τον άλλον, επειδή δεν τους μοιάζει· αυτοί που είναι πραγματικά ανήθικοι, αφού δεν έχουν το ήθος του Θεού.

Έτσι λοιπόν, οι άγιοι γνωρίζουν. Κι ο άγιος Πορφύριος γνώριζε όχι μόνο το όνομά σου, αλλά πριν του πεις εσύ τι σ' απασχολεί, σου το έλεγε μόνος του. Έχω υπόψιν μου ένα πρόσωπο με πολλά προβλήματα, που πήγε στον Γέροντα. Εκείνη τη μέρα, είχε κι ο ίδιος πολλά προβλήματα με την υγεία του –είχε πολλές αρρώστιες ο άγιος Πορφύριος– κι έτσι έπαιρνε απλώς την ευχή του ο κόσμος και έφευγε. Μόλις έφτασε η κοπέλα, της είπε «εσύ κάτσε εδώ». Μόλις έφυγαν οι άλλοι, της είπε κατευθείαν: «Εσύ έχεις προβλήματα μ' αυτά... με τούτα... και με κείνα...». Τα έχασε η κοπέλα! Πού τα ήξερε; Έβλεπε. Με τι; Όχι με τα μάτια του σώματος, αλλά με τα μάτια του νου. Οι αρχαίοι πρόγονοί μας έλεγαν: «Νοῦς ὁρᾶ καί νοῦς ἀκούει», ο νους είναι το μάτι και το αυτί.

Άλλωστε ότι τα σωματικά μάτια δεν βλέπουν, το ξέρουμε καλά κι εμείς που νομίζουμε ότι ξέρουμε. Για παράδειγμα, δεν βλέπει ένας πατέρας ή μια μάνα το παιδάκι της που μαραζώνει, όταν αυτοί τσακώνονται; Κι όμως επιμένουν να τσακώνονται κι ας μαραζώνει το παιδί. Τι βλέπουν λοιπόν; Ούτε την τύφλα τους δεν βλέπουν!

Όταν η καρδιά είναι καθαρή, τότε μπορεί να βλέπει ο νους και τότε βλέπουμε την αλήθεια και δεν παρασυρόμαστε, δεν σκοντάφτουμε αλλά προχωράμε και ζούμε κατά Θεόν και δεν μας παρασύρει ο κόσμος. Πριν από λίγες μέρες πέθαινε στη Σιάτιστα ένα δεκαεφτάχρονο παιδί, τελείως ξαφνικά. Πήγε με τους φίλους του να πιει έναν καφέ, μόλις πέρασε την πόρτα, έπεσε κάτω και πέθανε. Ξαφνιάστηκαν όλοι βέβαια, αλλά αυτό το παιδί –παιδί σαν όλα τ’ άλλα– που δεν μαρτυρούσε σε τίποτα εξωτερικά ότι είχε φρόνημα χριστιανικό, είχε πει στους γονείς του κάποτε: «Μάνα και πατέρα, σας αγαπώ πολύ αλλά όχι πάνω από τον Χριστό!». Πώς θα το ακούγαμε εμείς κάτι τέτοιο; Θα μας ενοχλούσε; Το δεύτερο που τους είπε (σαν να γνώριζε... ή μάλλον γνώριζε): «Μάνα και πατέρα, άμα κάποια στιγμή φύγω απ’ αυτή τη ζωή, μην λυπηθείτε για μένα, διότι τότε θ’ αρχίσει η πραγματική μου ζωή». Και το τρίτο, που το διάβασα με τα μάτια μου στο ημερολόγιό του: «Άν πρόκειται κάποια στιγμή να αρνηθώ τον Χριστό, προτιμώ να πεθάνω!». Ένα

παιδί σαν όλα τ’ άλλα ήταν· αλλά συνάμα κι ένα παιδί τελείως διαφορετικό απ’ όλα τ’ άλλα – ίσως τελείως διαφορετικό κι από πολλούς από εμάς τους μεγάλους, που δεν έχουμε τη δική του σκέψη και τη δική του σοφία.

Έτσι λοιπόν, δεν βλέπουμε κι εκεί είναι το πρόβλημά μας! Κι όπως οι τυφλοί σκοντάφτουν και σκοτώνονται, έτσι κι εμείς... Χρειάζεται λοιπόν η καθαρή καρδιά, που επιτυγχάνεται από τα δύο πρώτα: ξερίζωμα των παθών και καλλιέργεια των αρετών. Και κατόπιν: «Δώρησαί μοι τοῦ ὄρδν τά ἐμά πταίσματα». Γιατί; Διότι εγώ είμαι πιο αμαρτωλός απ’ όλους τους άλλους. Αυτό πίστευε ο Τελώνης. Ο Φαρισαίος έδειχνε κιόλας. Είδατε όμως; Ο Τελώνης δεν ενοχλήθηκε, επειδή τον ξεφτίλιζε δημόσια ο Φαρισαίος, διότι ο Τελώνης με τα δάκρυά του, είχε καθαρίσει την καρδιά του κι «έβλεπε» και ήξερε ότι ο Φαρισαίος είναι ένας δυστυχισμένος άνθρωπος. Κι ο Θεός επιβεβαίωσε ότι ο Φαρισαίος ήταν δυστυχισμένος γιατί αυτός δεν σώθηκε, ενώ ο Τελώνης έλαβε χάρη. Διότι ο Θεός «ταπεινοῖς δίδωσι χάριν» (Ιακ. 4,6).

Κι εδώ είναι το ερώτημα για εμάς τους Χριστιανούς: Αμφιβάλλουμε για τον λόγο του Χριστού; Ο Χριστός μας είπε «ταπεινοῖς δίδωσι χάριν». Πώς μπορώ εγώ να έχω τη χάρη του Θεού, όταν δεν έχω ταπείνωση; Όταν γίνομαι πάντα αιτία ταραχής; Όταν θέλω, σε οποιαδήποτε ηλικία, να είμαι πρώτος και να επιβάλλω το

δικό μου θέλημα; Όταν είμαι ικανός ή ικανή να βάλω φυτιλιές για να γίνει το δικό μου; Έχω χάρη Θεού επάνω μου ή έχω δαιμονική ενέργεια;

Θα σας πω ένα παράδειγμα επ' αυτού. Όσοι είμαστε πνευματικοί πατέρες και εξομολόγοι, έχουμε συχνά μια πολύ μεγάλη δυσκολία στην εξομολόγηση, έναν σταυρό θα έλεγα: οι πιστοί αρνούνται συχνά να συγχωρήσουν κάποιους που τους έφταιξαν. Εμείς παρακαλούμε και οι εξομολογούμενοι αρνούνται: το ζητάμε, το εξηγούμε κι εκείνοι αρνούνται. Κι απ' την άλλη μεριά, θέλουν να κοινωνήσουν. Κάποτε λοιπόν, ήρθε ένας τέτοιος άνθρωπος. Είχε, ως συνήθως, μια ανόητη συμπεριφορά, αλλά ήρθε να εξομολογηθεί για να κοινωνήσει. Κάποια στιγμή, στη ροή της συζήτησης μου λέει:

«Εγώ δεν τον συγχωρώ αυτόν».
«Τότε, δεν μπορείς να κοινωνήσεις».
«Μου το απαγορεύετε;».
«Εγώ; Αυτό κατάλαβες;... Άκου με: Θέλεις να κοινωνήσεις;».
«Ναι».
«Πιστεύεις σ' αυτό που θα κάνεις;».
«Ναι».
«Πιστεύεις πως θα πάρεις τον Χριστό μέσα σου;».
«Ασφαλώς! Το πιστεύω».
«Σοβαρά το λες;».
«Μα, ναι σας λέω».

Οι άνθρωποι που προσπαθούν να ανέβουν,
κατεβάζοντας τους άλλους,
φανερώνουν τον χαρακτήρα τους.

Σ' αυτούς τους αθρώπους,
δεν αξίζει κανείς να δώσει σημασία
ούτε στον λόγο τους.

«Ωραία, πήγαινε και κοινώνησε!».

Με κοίταξε λίγο παράξενα... Προηγουμένως του είχα πει «όχι». Τώρα του είπα «πήγαινε και κοινώνησε». Μου λέει:

«Τι είπατε;».

«Να πας και να κοινωνήσεις, αφού τα πιστεύεις όλα αυτά που μου είπες. Θέλω όμως να μου απαντήσεις σε ένα ερώτημα».

«Ποιο;».

«Πας και κοινωνάς, εντάξει;».

«Ναι».

«Και παίρνεις τον Χριστό μέσα σου, σωστά;».

«Σωστά».

«Και τώρα βγαίνεις απ' την Εκκλησία, με τον Χριστό μαζί σου. Κι εκεί απ' έξω βλέπεις τον άνθρωπο, που δεν του λες καλημέρα... Θέλω να μου πεις τι πιστεύεις: ο Χριστός που είναι μέσα σου, θα πει καλημέρα στον Χριστό που είναι μέσα του; Αν τον καλημερίσεις, καλά έκανες και κοινώνησες. Αν δεν το κάνεις, έχεις καταλάβει τι έκανες; Αυτί να ανέβεις εσύ στα μέτρα της αγάπης του Θεού, κατέβασες τον Θεό στο δικό σου το χάλι. Σε συμφέρει παιδί μου εσένα αυτό;».

Και ο άνθρωπος, που είχε λίγο μυαλό, έμεινε σιωπηλός αρκετή ώρα. Στο τέλος, μου λέει: «Έχετε δίκιο».

«Παιδί μου, δεν είναι θέμα αν έχω δίκιο ή δεν έχω δίκιο, είναι θέμα αν ξέρεις τι σου γίνεται κι αν ξέρεις γιατί ζεις· αν ξέρεις τι είναι η ζωή κι αν

ξέρεις, πόσο μεγάλη ανοησία είναι αυτή που έκανες μέχρι τώρα. Τι πας να διασώσεις; Την πτωμαίνη σου; Δεν θέλεις να την κοινωνήσεις με τη Ζωή του Θεού, πράγμα που θα σε κάνει να ξαναζήσεις; Ο Χριστός το είπε καθαρά: ‘Εάν δεν συγχωρήσετε στους ανθρώπους τα παραπτώματα τους, ούτε κι ο Πατέρας σας θα συγχωρήσει τα δικά σας παραπτώματα’ (Ματθ. 6,15). Προτιμάς λοιπόν από το γινάτι σου να μην σε συγχωρήσει ο Θεός;».

Κάτι αντίστοιχο μού συνέβη κι άλλοτε, όταν ήμουν μάλιστα πολύ νέος ιερέας. Πήγα σε ένα χωριό να εξομολογήσω και ήρθε μια γιαγιά να εξομολογηθεί. Κι αυτή με τέτοιες χαζές διαφορές. Πριν από δεκαπέντε χρόνια, οι κότες του ενός μπήκαν στο σπίτι του άλλου κι είχαν να μιλήσουν δεκαπέντε χρόνια – πιο ανόητοι κι απ' τις κότες ακόμα!

«Βρε γιαγιά», της λέω, «δεν είναι ωραία πράγματα αυτά... Να πας να συμφιλιωθείς, συγγενείς είσαστε, αυτά είναι χαζά πράγματα.....».

«Όχι! Εγώ είμαι πιο μεγάλη. Να έρθει αυτός να μου ζητήσει συγνώμη».

«Γιαγιά, άκουσε, εσύ ήρθες να εξομολογηθείς, αν ερχόταν εκείνος, θα του έλεγα το ίδιο. Τώρα όμως έχω εσένα απέναντί μου ως πνευματικός κι επειδή εσύ ήρθες, σ' εσένα το λέω και πρέπει να το κάνεις!». Ανένδοτη η γιαγιά! Μπας και την ξυπνήσω λέω:

«Βρε γιαγιάκα, έχεις καταλάβει κάτι; Το ένα

πόδι σου είναι ήδη στον τάφο, σε λίγο θα σου βάλουμε και το δεύτερο. Εάν πεθάνεις και δεν έχεις συγχωρεθεί, θα πας στην κόλαση, το κατάλαβες;».

Και τι μου απαντάει η γιαγιά;

«Στην κόλαση και στα μαύρα κατράμια να πάω, αλλά αυτουνού δεν του λέω καλημέρα!».

Ξέρετε, τι έκανα; Την έδιωξα και μάλιστα με άσχημο τρόπο. Μόνο που δεν την πέταξα με τις κλωτσιές έξω απ' την Εκκλησία... Θα της άξιζε.

«Τσακίσου τώρα και σήκω και φύγε από δω!». Τα έχασε η γιαγιά! «Άκουσες τι σου είπα; Τσακίσου και φύγε τώρα!». Η γιαγιά δεν το περίμενε, αλλά πρέπει να σας ομολογήσω ότι η αγανάκτησή μου ήταν προγραμματική! Βλέπεις έναν άνθρωπο, που προτιμάει την κόλαση απ' το να συγχωρήσει; Αυτός είναι δαίμονας! Φεύγοντας μου λέει:

«Κι εγώ που έρχομαι κάθε μέρα και ανάβω τα καντήλια;».

«Άχρηστα είναι όσα κάνεις!».

«Κι εγώ που κάθε μέρα κάνω μετάνοιες;».

«Άχρηστες όλες!» και την έδιωξα τη γιαγιά.

Δεν το μετάνιωσα ούτε μια στιγμή. Τρεις μήνες αργότερα, πήγα πάλι στο χωριό να λειτουργήσω, να μιλήσω κι επειδή είχαν και μνημόσυνο, όπως συνηθίζουν στα χωριά, πήγαμε μετά στο τραπέζι της συγχωρήσεως. Απέναντί μου στο τραπέζι κάθεται μια γιαγιά και μου λέει: «Παπά μου, με θυμάσαι εμένα;». Εγώ δεν τη θυμόμουν. «Γιαγιά,

να σου πω την αλήθεια όχι». Μόλις άρχισε να μου λέει ποια είναι –ήτανε εκείνη που είχα διώξει– άρχισε να μου ανεβαίνει το αίμα στο κεφάλι! Ευτυχώς με πρόλαβε και μου λέει:

«Παπά μου, πήγα και του μίλησα».

«Μπράβο γιαγιά μου!», λέω, «έπαθες τίποτα που το έκανες;».

«Όχι παπά μου, να 'σαι καλά».

«Δεν είναι καλύτερα τώρα, βρε γιαγιά;».

«Ναι παπά μου, να 'σαι καλά». Κι εκεί σκέψητηκα: μερικές φορές, όταν συναντώ τείχος απέναντί μου, που το φτιάχνει ο εγωισμός και η αμετανοησία των ανθρώπων, ίσως χρειάζεται να αγριεύω και μάλιστα άσχημα.

Και ποιοι είναι εκείνοι που αρνούνται τη συγγνώμη; Εμείς οι Χριστιανοί. Ο άθεος δεν έρχεται να εξομολογηθεί. Ο πιστός έρχεται. Άλλα ο διάβολος μας πολεμάει πολύ. Ένας άθεος μπορεί και να συγχωρήσει. Είναι τρομερό ότι ο Χριστιανός δεν συγχωρεί. Διότι δεν καταλαβαίνει ότι τον έχει καθαλικέψει απ' τον λαϊμό ο διάβολος και δεν τον αφήνει! Οπότε λοιπόν, το ερώτημα είναι, ποια είναι η πνευματική μας ζωή; Ποια είναι η σχέση μας με τον Θεό; Και εμείς τι κάνουμε; Αντί να κοιτάζουμε τον εαυτό μας, κοιτάμε τα λάθη του άλλου. Η γιαγιά και ο άλλος, που ανέφερα προηγουμένως, δεν κοίταζαν το χάλι τους, κοιτούσαν τον άλλον. Και λέει το Ευαγγέλιο: «Γιατί βλέπεις το καρφάκι που είναι στο μάτι του άλλου και το

δοκάρι, που έχει μπει στο δικό σου το μάτι, δεν το βλέπεις;» (Λουκ. 6,41). Ποιος είσαι εσύ, που κρίνεις τον υπηρέτη του άλλου;

Ας αναφέρω όμως και ένα ακόμα παράδειγμα – θετικό αυτή τη φορά. Ζούσε τα τελευταία χρόνια ένας μοναχός σ' ένα μοναστήρι στο Άγιον Όρος. Δεν ήταν πολύ επιμελής στα μοναχικά του καθήκοντα. Κάποια στιγμή, αρρώστησε κι έφτασε στα τελευταία του. Μαζεύτηκαν γύρω του ο γηγούμενος κι οι άλλοι πατέρες, και τον έβλεπαν να είναι απόλυτα γαλήνιος και ειρηγευμένος. Του λέει λοιπόν ο γέροντας:

«Πάτερ τάδε, έχεις καταλάβει ότι έφτασε το τέλος;».

«Ναι γέροντα. Νιώθω ότι ήρθε η ώρα να φύγω από αυτή τη ζωή.»

«Αδελφέ μου, απ' ότι κι εσύ θυμάσαι κι εμείς θυμόμαστε, δεν ήσουν συνεπής μοναχός... Δεν φοβάσαι τώρα την κρίση του Θεού;». Και ο μοναχός λέει στον γέροντα και στους αδελφούς:

«Γέροντα έχεις δίκιο, δεν υπήρξα επιμελής μοναχός, πολλά πράγματα τα παρέβλεψα, όμως δεν φοβάμαι για έναν λόγο. Θυμηθείτε, γέροντα θυμηθείτε και όλοι οι άλλοι αδελφοί, με ακούσατε ποτέ όσα χρόνια με γνωρίζετε να έκρινα ποτέ κανέναν;».

Και ξαφνικά όλη η συνοδεία των πατέρων θυμήθηκε ότι δεν είχε ακούσει ποτέ απ' το στόμα του κρίση για κανέναν!

Και του είπαν: «Αδελφέ, έχεις δίκιο!».

«Γι' αυτό γέροντα δεν φοβάμαι. Δεν είπε ο Χριστός; 'Μην κρίνετε για να μη κριθείτε;'. Αφού δεν έκρινα ποτέ κανέναν, ούτε ο Θεός θα κρίνει εμένα». Και διδάχτηκε και ο γέροντας και οι μοναχοί.

Εμείς, όμως, θέλουμε συνήθως να βλέπουμε τα λάθη των άλλων και γι' αυτό δεν διορθωνόμαστε. δεν βλέπουμε τα δικά μας τα λάθη – αν βλέπαμε τα λάθη μας, θα ήμασταν διαφορετικοί. Δεν βλέπουμε όμως καθόλου, γι' αυτό και μας λείπουν όλα τ' άλλα. Δεν έχουμε αρετές, μας περισσεύουν τ' αγκάθια και μ' αυτά αγκυλώνουμε ο ένας τον άλλον. Δεν έχουμε ταπείνωση. Καταριόμαστε τον Πάπα κι έχει γίνει ο καθένας μας ένας μικρός Πάπας και μια Πάπισσα, που επιμένει στο δικό του θέλημα. Κατά τα άλλα, είμαστε Ορθόδοξοι...

Η Μεγάλη Εβδομάδα πλησιάζει. Ευτυχώς ο Χριστός μας είπε ότι δέχεται «και τον της ενδεκάτης ώρας». Αν λοιπόν, μέχρι τώρα η Σαρακοστή μας ξέφυγε, έχουμε ακόμα περιθώριο. Είμαστε στην ενδέκατη ώρα, ας την αρπάξουμε, ας μετανοήσουμε, ας αλλάξουμε. Ας εκμεταλλευτούμε την ενδέκατη ώρα για να σκεφτούμε τι κάναμε μέχρι τώρα: έχουμε περιθώριο να μετανοήσουμε! Να μετανοήσουμε, όχι απλώς να εξομολογηθούμε. Μην κοροϊδεύουμε τον εαυτό μας με μια εξομολόγηση, για τα αμαρτήματα της οποίας δεν έχουμε μετανιώσει και δεν σκεπτόμαστε να αλλάξουμε. Διότι έτσι δείχνουμε ότι δεν εμπιστευόμα-

στε τον Χριστό, δεν εμπιστευόμαστε το θέλημά Του. Δεν θα κοινωνήσουμε με φόβο Θεού, ούτε με πίστη, ούτε με αγάπη, αν δεν μετανοήσουμε πραγματικά. Γι' αυτό λοιπόν: να αφυπνιστούμε, να ταραχθούμε, να διερωτηθούμε: «Τι κάνω εγώ τώρα; Πού πηγαίνω;». Και σαν τον ληστή γα πούμε: «Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (Λουκ. 23,42). Κι αν αυτό το «μνήσθητί μου» το πούμε απ' την καρδιά μας, τη μετανιωμένη, εκείνη τη στιγμή θ' ακούσουμε «Πέρασε στη χαρά του Κυρίου Σου» (Ματθ. 25,21).

Αυτό αγαπητοί αδελφοί, να ευχηθείτε κι εσείς σ' εμένα κι εγώ σ' εσάς, γιατί όλοι μας έχουμε έναν κίνδυνο, να συνηθίσουμε αυτό που είμαστε. Συνήθισα ότι είμαι Χριστιανός, αλλά ξέχασα τι σόι Χριστιανός είμαι· συνήθισα ότι είμαι Επίσκοπος αλλά ξέχασα τι σόι Επίσκοπος είμαι. Χρειάζεται λοιπόν, να μη συνηθίσουμε, αλλά να έχουμε την αγωνία (την καλή αγωνία, που έλεγε ο Άγιος Παύλος), η οποία μας κάνει συνεχώς να εξετάζουμε πόσο αρεστοί είμαστε στον Θεό και όχι στους ανθρώπους. Με αυτή την προοπτική, σας εύχομαι να διέλθετε, «ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐν κατανύξει» τη Μεγάλη Εβδομάδα και οι καμπάνες της Ανάστασης, που θα χτυπήσουν το Μέγα Σάββατο το βράδυ, να χτυπήσουν τις καμπάνες και της δικής μας, προσωπικής Ανάστασης, έτσι ώστε να μπούμε όλοι στην Εκκλησιά και να χαρούμε τον Αναστημένο Χριστό, αποκτώντας Τον

και «...κατοικοῦντα ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν» (διά της Θείας Κοινωνίας) και «...μένοντα». Η Χάρις του Χριστού, με τις πρεσβείες του Αγίου Δημητρίου, να σκεπάζει όλους μας!

Η Ανάσταση του Χριστού στη ζωή μας

Όλοι γνωρίζουμε ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία λέγεται Εκκλησία της Αναστάσεως. Γιορτάζουμε με ιδιαίτερη λαμπρότητα την Ανάσταση του Χριστού, διότι συνειδητόποιούμε ότι αυτό το γεγονός δίνει απάντηση στο πιο καίριο και καθοριστικό γεγονός της ζωής μας, το γεγονός του θανάτου μας. Όλοι μας γνωρίζουμε πολύ καλά ότι το μόνο που κρατάμε σίγουρα στα χέρια μας, είναι ο θάνατός μας. Το μόνο για το οποίο είμαστε απόλυτα σίγουροι, είναι ότι θα πεθάνουμε. Το μόνο που δεν γνωρίζουμε είναι πότε θα συμβεί αυτό. Οπότε τίθεται ένα μεγάλο και σοβαρό ερώτημα: Ποια είναι η σχέση της ζωής με τον θάνατο; Είναι ο θάνατος το τέρμα της ζωής; Είναι ο αφανισμός της ανθρώπινης ύπαρξης; Άλλα, αν όντως έτσι έχουν τα πράγματα, τότε η ζωή μας τι νόημα έχει;

Τις μέρες της Μεγάλης Εβδομάδας, στην πόλη της Χαλκίδας, πέθανε μια νέα κοπέλα. Κόσμος πολύς στην κηδεία της... Όταν φτάσαμε στο

τέλος, ένιωσα την ανάγκη να τους πω δυο λόγια: «Αλήθεια, τι έγινε σήμερα, που δεν έχει ξαναγίνει; Ποιο γεγονός θαυμάζουμε σαν να μην έχει ξανασυμβεί; Μήπως αυτός ο άνθρωπος, σ' αυτή την ηλικία, είναι ο πρώτος άνθρωπος που πεθαίνει; Δεν 'έφυγαν' άλλοι, ακόμα και πιο μικροί απ' αυτή; Δεν έφυγαν άλλοι στην ίδια ηλικία μ' αυτή; Ποιο λοιπόν είναι το καινούριο; Τι μας αναστατώνει στο βάθος; Κάτι που δεν ξανασυνέβη ή κάτι που είναι στην πραγματικότητα ένα γεγονός σίγουρο στα χέρια μας; Γιατί όμως μας αναστατώνει; Μήπως γιατί φοβόμαστε τον θάνατο; Μήπως γιατί είναι ένα γεγονός σκοτεινό; Άλλα να, που σε λίγες μέρες, θ' ακούσουμε την Εκκλησία να φάλλει θριαμβικά, 'νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, ούρανός τε καί γῆ καί τά καταχθόνια' – τώρα, με την Ανάσταση του Χριστού, τα πάντα γέμισαν φως, ο ουρανός, η γη και ο Άδης, τα καταχθόνια. Τώρα πια, δεν υπάρχει τίποτα σκοτεινό!».

Και είπα στον σύζυγο και στη μικρή κορούλα της κοπέλας ότι «εσείς φέτος, περισσότερο απ' όλους τους άλλους, θα καταλάβετε το 'Χριστός Ανέστη', θα το γνωστεί πιο άμεσα στην καρδιά σας. Θα καταλάβετε ότι για σας έγινε αυτό που έγινε. Παρότι τώρα πονάτε την 'κατ' άνθρωπο στέρηση' ενός τόσο αγαπημένου προσώπου σας, θα γνωστεί σε λίγο και θα καταλάβετε τη μεγάλη ευεργεσία που αποτελεί για μας τους ανθρώπους η Ανάσταση του Χριστού». Και την επιβεβαίωση

αυτών των λόγων, τη δέχτηκα λίγες μέρες αργότερα, όταν το μικρό εκείνο κορίτσι των δεκαπέντε χρόνων, η κόρη της νεκρής, μου είπε: «Λυπάμαι που έχασα τη μητέρα μου, αλλά είμαι υπερήφανη, που σε τόσο νέα ηλικία πήγε να συναντήσει τον Χριστό».

Έτσι λοιπόν, αν το βράδυ της Ανάστασης, μαζεύεται ένα σωρό κόσμος στα προαύλια των Εκκλησιών με μια λαμπάδα στο χέρι, είναι γιατί εκείνη τη νύχτα, μας σπρώχνει κάποια δύναμη πιο πάνω απ' τη δύναμη του λογικού μας· μια φοβερή διαισθηση, που μας λέει ότι εκείνη τη νύχτα δόθηκε και κερδήθηκε η μεγαλύτερη μάχη των αιώνων. Η μάχη ανάμεσα στη Ζωή και στον θάνατο. Γι' αυτό λοιπόν γιορτάζουμε, διότι ξέρουμε ότι το πιο καίριο ανθρώπινο πρόβλημα, είναι η πάλη του ανθρώπου ανάμεσα στη ζωή και στον θάνατο. Και ανακαλύπτουμε ότι υπάρχει μια Ζωή, πιο δυνατή από τον θάνατο. Είναι η ζωή του Χριστού. Ο Χριστός, το βράδυ της Μεγάλης Παρασκευής, που είναι ο Όρθρος του Μεγάλου Σαββάτου, κατέβηκε στον Άδη. «Η Ζωή ἐν τάφῳ κατετέθης Χριστέ». «Κατῆλθε πρός τόν θάνατον...» – ποιος; – «...ἡ Ζωὴ ἡ ἀθάνατος!».

Στον εσπερινό του Μεγάλου Σαββάτου, ακούμε τον Άδη να θρηνεί και να λέει: «Με συνέφερε να μη δεχτώ στα σπλάγχνα μου τον γιο της Μαρίας. Τον δέχτηκα σαν έναν απ' τους νεκρούς και αυτός μου κατέλυσε το κράτος και τη δύνα-

Ο άνθρωπος που λέει «εγώ δεν κάνω λάθη»
είναι άνθρωπος που έχει δαμφύοντο μέσα του!
Το λέω υπεύθυνα και σοβαρά και να το ξέρετε.

μη, άδειασε τους τάφους, ο καρφωμένος πάνω στον Σταυρό». Και όντως, ο Χριστός μπήκε στον δικό μας τον θάνατο για να τον καταργήσει. Η Ανάσταση του Χριστού σημαίνει το τέλος της κυριαρχίας του θανάτου. Ο θάνατος πια έχει νικηθεί, ο Χριστός έχει αναστηθεί. Ο Χριστός δεν είναι μόνο τέλειος Θεός –ως Θεός είναι αυτονόητα έξω από κάθε θάνατο– αλλά είναι και ο τέλειος άνθρωπος και άρα η Ανάστασή Του μας αφορά άμεσα και προσωπικά αφού φωτίζει τη ζωή μας ολόκληρη. Σε τι τη φωτίζει;

Πρώτον, μας αποκαλύπτει ότι η ζωή μας έχει νόημα, ότι το νόημα της ζωής μας δεν είναι στη γη, αλλά φτάνει στον ουρανό· ότι ο άνθρωπος πλάστηκε απ' τον Θεό, για να υπερβεί ακόμα και τον θάνατο και να γίνει μέτοχος της Θείας και Αναστημένης Ζωής του Χριστού· ότι ο άνθρωπος δεν σταματά στη γη, δεν τον χωράει κανένας τάφος, αλλά ο τάφος είναι η πόρτα, δια της οποίας μεταβαίνει από τον θάνατο στη ζωή. Κι έτσι, η ζωή μας αποκτά νόημα. Και το νόημα είναι η θέωσή μας. Δεν ζούμε για να πεθάνουμε, δεν δουλεύουμε για να πεθάνουμε, δεν φτιάχνουμε οικογένειες για να τις εγκαταλείψουμε, αλλά ζούμε στη γη για να κερδίσουμε τη Βασιλεία του Θεού. Ζούμε τη ζωή ως στάδιο του αγώνα για τη σωτηρία μας. Και ποια είναι η σωτηρία του ανθρώπου; Να ξαναγίνει και πάλι ακέραιος, αποκτώντας τον Θεό, που νίκησε τον θάνατο, και διά του Χριστού

να νικήσουμε κι εμείς τον δικό μας θάνατο και να γίνουμε κι εμείς θεοί, να είμαστε «θεοί εν μέσω θεών» κι έτσι πλέον, να ζήσουμε στη Βασιλεία του Θεού.

Άρα ο τάφος δεν είναι το τέρμα. Ποιος μας βεβαιώνει γι' αυτό το γεγονός; Ο Χριστός πρώτος, η Παναγία δεύτερη, όλοι οι Άγιοι στη συνέχεια. Τι είναι ένας Άγιος; Είναι ένας ἀνθρωπος, που νίκησε τον θάνατο. Τι σημαίνει ότι εκείνος ο στρατιώτης, ο αξιωματικός ο Γεώργιος, είναι σήμερα ο Άγιος Γεώργιος; Σημαίνει ότι έγινε μέτοχος της Αναστημένης Ζωής του Χριστού και νίκησε τον θάνατο. Τα θαύματά του, τα λείψανά του, που ευωδιάζουν, τα θαύματα όλων των Αγίων, τα σώματά τους που διατηρούνται ακέραια, είναι όλα μαρτυρίες που κραυγάζουν ότι ο Χριστός Ανέστη. Γι' αυτό σήμερα πηγαίνουμε στους Αγίους, γι' αυτό ζητάμε τη μεσιτεία τους, γιατί είναι πιο ζωντανοί από μας τους ζωντανούς, πιο δυνατοί από μας τους ανθρώπους και καταφεύγουμε στη δική τους χάρη και στη δική τους μεσιτεία.

Η γιορτή ενός Αγίου, είναι ένα γεγονός αναστάσιμο, είναι μια μαρτυρία της ζωής, που νίκησε τον θάνατο. Επειδή αυτός είναι Άγιος, άρα ο Χριστός Ανέστη. Άρα ο ἀνθρωπος πορεύεται «ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν» (Α΄ Ιω. 3,14). Γι' αυτό και οι Άγιοι δεν φοβήθηκαν ποτέ τον θάνατο, δεν φοβήθηκαν ποτέ τα μαρτύρια· ήταν έτοιμοι να

πεθάνουν, για να ζήσουν. Κι απέφυγαν με κάθε τρόπο εκείνη τη ζωή, που στερεί την όντως Ζωή. Γι' αυτό διάλεξαν τον θάνατο. Όταν ο Άγιος Ιγνάτιος οδηγείται στη Ρώμη από την Αντιόχεια για να τον ρίξουν στα θηρία, το μαθαίνουν οι Χριστιανοί της Ρώμης και μαζεύουν λεφτά, για να πληρώσουν τους φύλακες και να τον αρπάξουν, να τον σώσουν. Έτσι νόμιζαν. Και το μαθαίνει ο Άγιος Ιγνάτιος και τους στέλνει μια επιστολή, την περίφημη προς Ρωμαίους επιστολή του Αγίου Ιγνατίου, στην οποία τους γράφει: «Γιατί θέλετε να μου κάνετε αυτό το μεγάλο κακό; Γιατί θέλετε να με στερήσετε από τη ζωή μου; Εγώ είμαι το στάρι του Θεού, που θα το αλέσουν τα δόντια των θηρίων για να φανερωθεί καθαρός ἀρτος στον Χριστό...». Και καταλήγει: «Καλόν μοι ἀποθανεῖν εἰς Χριστόν ἵνα βασιλεύειν τῶν περάτων τῆς γῆς» (είναι καλύτερα για μένα να πεθάνω για τον Χριστό, παρά να βασιλεύω ως τα πέρατα της οικουμένης). «Ο ἐμός ἔρως ἐσταύρωται καί οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλόϋλον» (η μεγάλη μου αγάπη, ο Χριστός, σταυρώθηκε και δεν υπάρχει μέσα μου αγάπη για τα γήινα πράγματα). Ποιος μπορεί να μιλά μ' αυτόν τον τρόπο; Όποιος είναι βέβαιος για το που πηγαίνει. Κι ο Άγιος Ιγνάτιος ξέρει ότι πορεύεται όχι στον θάνατο, αλλά στη Ζωή.

Έτσι λοιπόν, η Ανάσταση του Χριστού, πρώτον χαρίζει νόημα στη ζωή του ανθρώπου και δεύτε-

ρον φωτίζει ένα σωρό ανθρώπινα προβλήματα. Ήδη το ένα το είπαμε, αλλά ας υπογραμμίσουμε μερικά ακόμα. Η Ανάσταση του Χριστού, φωτίζει τον δικό μας θάνατο. Πώς αντιμετωπίζουμε τον θάνατό μας; Πώς αντιμετωπίζουμε τον θάνατό των δικών μας; Ο Απόστολος Παύλος μας λέει ότι «δεν θέλω αδελφοί μου να λυπάστε σαν κι αυτούς που δεν έχουν ελπίδα» (Θεσ. Α' 4,13), γιατί αν πραγματικά πιστεύουμε ότι ο Ιησούς πέθανε και αναστήθηκε, τότε «όλους όσοι πέθαναν, με την πίστη στον Χριστό και ενωμένοι με τον Χριστό, θα τους οδηγήσει μαζί Του» (Θεσ. Α' 4,14). Άρα λοιπόν, στο τέλος αυτής της επίγειας ζωής, δεν μας αναμένει ο θάνατός αλλά η ζωή που νίκησε τον θάνατο. Κι αν υπάρχει κάτι που πρέπει να μας απασχολεί, δεν είναι το αν θα πεθάνουμε –αυτό το ξέρουμε σίγουρα– αλλά αν την ώρα που θα «φύγουμε», θα είμαστε συντροφιά με τον Χριστό. Αυτό πρέπει να είναι το μεγάλο ερώτημα και η μεγάλη αγωνία μας, αν αγαπάμε πραγματικά την αληθινή ζωή.

Γι' αυτό δεν μπόρεσα ποτέ μου να καταλάβω πώς είναι δυνατόν κάποιος να δηλώνει Χριστιανός, να πηγαίνει το βράδυ της Ανάστασης στην Εκκλησία, να ακούει το «Χριστός Ανέστη» και να φεύγει, δίχως να περιμένει να κοινωνήσει. Είπα κάποτε σε μια ομιλία ότι ο Χριστιανός που δεν μένει στην Αναστάσιμη Λειτουργία είναι –συγχωρέστε μου τη λέξη– τενεκές! Είναι δηλαδή φεύτι-

κος, άδειος, ανόητος. Για δύο λόγους. Πρώτον, διότι ενώ φοβάται τον θάνατο, τρέχει στον θάνατο και εγκαταλείπει τη ζωή. Και δεύτερον: γιατί μοιάζει με τους μαθητές του Χριστού, που δεν μπορούσαν να μείνουν ξύπνιοι στο πλάι του· κι ο Χριστός θα του έλεγε: «Ούτε μία ώρα δεν μπόρεσες να μείνεις μαζί μου, να με χαρείς Αναστημένο, αφού για σένα αναστήθηκα».

Άρα, η μεγάλη μας αγωνία δεν είναι για το αν θα πεθάνουμε (θα πεθάνουμε και δεν ξέρουμε και το πότε), αλλά αν την ώρα της εξόδου μας από τη σκηνή του κόσμου αυτού, θα μας περιμένει ο Χριστός. Ο μακαριστός γέροντας π. Ιάκωβος Τσαλίκης, τη στιγμή που έφευγε απ' τη ζωή (ενώ εξομολογούσε), έκρυψε κάποια στιγμή το πρόσωπό του και μετά είπε στην κοπέλα που εξομολογείτο:

«Σήκω παιδί μου, γιατί ήρθανε οι Άγιοι μας, η Κυρία Θεοτόκος, ο Όσιος Δαυίδ, ο απόστολος Ιάκωβος».

Και η κοπέλα, ξαφνιασμένη, του είπε:

«Γέροντα, τι ήρθανε να κάνουν;».

«Ηρθανε να μας βοηθήσουν, παιδί μου!» κι αμέσως, έπεσε κάτω και άφησε την ψυχή του. Τι μακάριο ταξίδι, να σε συνοδεύει η Παναγία, ο Άγιος Δαυίδ, ο Άγιος Ιάκωβος και ο «θείος» Ιωάννης ο Ρώσος, όπως τον έλεγε;

Έτσι λοιπόν, πρέπει κι εμείς να επιλέξουμε: Ποια εποιμασία έχουμε όντως κάνει, τη στιγμή

που ζούμε μέσα στο φως το Αναστάσιμο; Βέβαια, ενώπιον ενός θανάτου είναι ανθρώπινος ο πόνος για την «κατ' ανθρωπό στέρηση», αλλά όπως συνηθίζω να λέω, οι ώρες του μεγάλου πόνου, είναι ώρες της πιο μεγάλης αλήθειας. Γιατί ακριβώς εκεί μπαίνουν τα μεγάλα ερωτήματα, ιδιαίτερα στην περίπτωση του θανάτου νέων ανθρώπων. Εκείνη τη στιγμή είναι που αναρωτιέται κανείς: «Τώρα, πού είναι ο άνθρωπός μου; Πού πηγαίνει; Για πού πορεύεται; Τι σημαίνει ο θάνατος;». Και αν πραγματικά αναρωτηθεί κανείς γι' αυτές τις αλήθειες, τότε ο θάνατος γίνεται ευλογία. Και το έχω ζήσει αυτό: γονείς που έχασαν τα μικρά τους παιδιά, έπειτα από μακροχρόνια ασθένεια, ωρίμασαν τελικά μέσα απ' αυτή τη δοκιμασία, και η οδύνη τους έκανε να καταλάβουν την πιο μεγάλη αλήθεια – πόσο μεγάλη ευεργεσία είναι η Ανάσταση του Χριστού! Όσο πιο νέος πεθαίνει κανείς, τόσο καταλαβαίνει πόσο μας ευεργέτησε ο Θεός με την Ανάστασή Του. Γιατί σ' αυτόν τον άνθρωπο, χαρίζεται η ζωή και το πλήρωμα της ζωής.

Κατά συνέπεια, η Ανάσταση του Χριστού φωτίζει τον θάνατο, τον δικό μας και των δικών μας ανθρώπων. Γιατί ο Θεός μας παίρνει, όπως έλεγε ο μακαριστός γέροντας Παΐσιος, στην καλύτερή μας ώρα – ακόμα και τον πιο κακό άνθρωπο. Διότι ο Θεός δεν έχει την δική μας κακία, αλλά είναι γεμάτος αγάπη· κοιτάζει ποια

είναι η καλύτερη ώρα και για τον χειρότερο ακόμα άνθρωπο, ώστε να βρει το δυνατόν έλεος και να μπορέσει να ζήσει μέσα στη Βασιλεία του Θεού, όπου είναι δυνατόν. Οπότε, τον άνθρωπο που φεύγει σε κάποια ώρα, τον συμφέρει να φύγει σ' αυτή την ώρα. Εμείς λέμε τα ανόητα τα δικά μας «δεν χάρηκε τη ζωή...». Ποια ζωή δεν χάρηκε; Μα γι' αυτό πέθανε, για να χαρεί τη Ζωή! Γιατί η ζωή δεν είναι γλέντι, δεν είναι διασκέδαση. Πόσο ωραία το λέει, το πρώτο τροπάριο στη νεκρώσιμη ακολουθία: «Ποία τοῦ βίου τρυφή διαμένει λύπης ἀμέτοχος; Ποία δόξα ἔστηκεν ἐπὶ γῆς ἀμετάθετος; Πάντα σκιᾶς ἀσθενέστερα, πάντα ὄνειρων ἀπατηλότερα. Μία ρόπη καί ταῦτα πάντα, θάνατος διαδέχεται». Ποια χαρά της ζωής, λέει το τροπάριο, δεν αναμείχθηκε με λύπη; Ποια ανθρώπινη δόξα έμεινε αιώνια πάγω στη γη; Όλα είναι πιο ασθενή και απ' τη σκιά, πιο παροδικά και απ' τα όνειρα. Μία στιγμή, ένα γεγονός και όλα αυτά τα διαδέχεται ο θάνατος. Τι μένει; Η συνέχεια του τροπαρίου: «...ἀλλ' ἐν τῷ φωτὶ Χριστέ τοῦ προσώπου σου καὶ τῷ γλυκασμῷ τῆς σῆς ώραιότητος, οὓς ἐξελέξω, ἀνάπαισον ὡς Φιλάνθρωπος». Αυτό είναι που μένει: Να εκλέξει ο Θεός τον πεθαμένο και να τον αναπάύσει κοντά Του, μέσα στο Αναστάσιμο Φως του Χριστού και στη γλυκύτητα της παρουσίας Του. Εμείς μπορεί να πονάμε αλλά δεν μπορούμε να στερήσουμε από τον άνθρωπο εκείνο, αυτό

που ο Θεός του προσφέρει.

Κάποτε, σκοτώθηκε σε ηλικία δεκαοχτώ χρόνων ένα παλληκάρι. Πήγα να δω την οικογένεια στο σπίτι τους. Όλοι ρωτούσαν: «Γιατί να φύγει; Ήτανε νέος..... Δεν πρόλαβε να ζήσει...». Ο μικρότερος αδερφός του άκουγε σιωπηλός και κάποια στιγμή γυρίζει και μου λέει:

«Πάτερ, νομίζω ότι το να λυπόμαστε υπερβολικά για τον αδερφό μου είναι εγωιστικό!». Τον κοίταξα παραξενεμένος.

«Γιατί;», τον ρώτησα.

«Τόση ώρα», απάντησε, «σας λέμε, ‘γιατί να φύγει νέος, γιατί να τον στερηθούμε, γιατί..., γιατί..., γιατί...’. Κανείς όμως δεν σκέφτεται μήπως ο αδερφός μου, είναι καλύτερα εκεί που είναι απ’ ό,τι εδώ. Κι αν είναι καλύτερα, έχουμε το δικαίωμα να τον απαιτούμε κοντά μας;».

«Παιδί μου με εκπλήσσεις! Όχι γιατί αυτά που λες δεν είναι αλήθεια – είναι η πιο μεγάλη αλήθεια, για την ακρίβεια. Άλλα με εκπλήσσεις, γιατί τα λες εσύ. Αν σας τα έλεγα εγώ, θα μου λέγατε ‘έξω απ’ τον χορό πολλά τραγούδια ξέρεις...’. Το γεγονός όμως, ότι τα λες εσύ, που είσαι αδερφός του, που πονάς για την απουσία του, είναι πολύ σημαντικό, διότι δείχνει ότι ο μεγάλος πόνος δεν έσβησε από τον νου σου το φως, κι έτσι μπορείς και καταλαβαίνεις αυτό που είπες προηγουμένως».

Η Ανάσταση του Χριστού λοιπόν, φωτίζει το

νόημα της ζωής μας, φωτίζει το νόημα του θανάτου μας. Κι αν φωτίζει το νόημα του θανάτου μας, φωτίζει και μερικά πιο επιμέρους θέματα: Θα πρέπει να μάθουμε να βλέπουμε τις αρρώστιες και τις δοκιμασίες της ζωής μας, μέσα απ’ το Φως το Αναστάσιμο. Διότι μερικοί άνθρωποι τις αντιμετωπίζουν σαν να μην αναστήθηκε ο Χριστός.

Η Ανάσταση του Χριστού είχε ένα προηγούμενο. Ποιο ήταν αυτό; Το Πάθος, η ταπείνωση, η άκρα ταπείνωση του Χριστού και ο σταυρικός του θάνατος. Όμως, δια του Σταυρού ήρθε τελικά η χαρά σε όλο τον κόσμο. Όταν ξέρω λοιπόν, ότι ο Σταυρός ακολουθήθηκε από την Ανάσταση, τότε πλέον γνωρίζω ότι μέσα απ’ τα δικά μου παθήματα, μέσα απ’ τις δικές μου αρρώστιες, αξιώνομαι να γίνω μέτοχος «τῶν τοῦ Χριστοῦ Παθημάτων». Κι ας μην γελιόμαστε, κανείς δεν πόνεσε τόσο, όσο ο Χριστός. Έτσι, ο οποιοσδήποτε ανθρώπινος πόνος, η οποιαδήποτε ανθρώπινη θλίψη και δοκιμασία βρίσκει ανακούφιση στο Πάθος του Χριστού.

Ακόμα, πόσες φορές δεν έχουμε μέσα μας το παράπονο ότι σε ώρες δοκιμασίας, πόνου, αρρώστιας μάς εγκατέλειψαν «οι φίλοι μας» (εντός ή εκτός εισαγωγικών) και κάποτε κι οι συγγενείς μας; Άλλα τον Χριστό τον εγκατέλειψαν ακόμα και οι πιο κοντινοί του, οι μαθητές Του. Άρα, την ώρα της δικής μας εγκατάλειψης, η αίσθηση ότι

μετέχουμε στην «τοῦ Χριστοῦ ἐγκατάλειψη» είναι ακριβώς μια δυνατή παρηγοριά για όλους μας.

Η Ανάσταση του Χριστού μάς αποκαλύπτει ότι καμιά δοκιμασία δεν είναι το τέλος. Στο τέλος κάθε δοκιμασίας υπάρχει η Ανάσταση. Κι αυτό που είναι σημαντικό πια για μας, δεν είναι το «γιατί εμείς», αλλά το νόημα του πόνου και της αρρώστιας για μας. Γιατί πολλές φορές, ο πόνος, η αρρώστια, η δοκιμασία, μπορεί να μην οφείλονται σε παραχώρηση του Θεού αλλά στη δική μας αμαρτωλότητα. Ενδέχεται εμείς να είμαστε οι υπαίτιοι της καταστάσεως μας. Θυμάστε το ερώτημα του Χριστού στον παραλυτικό της προβατικής κολυμβύθρας; Τριάντα οχτώ χρόνια παράλυτος και πάει και του λέει: «Θες να γίνεις καλά;». Αυτοί που ήταν δίπλα, θα διερωτήθηκαν ασφαλώς, «Μα τι ερώτημα είναι αυτό; Τι άλλο μπορεί να θέλει εδώ που βρίσκεται, πέρα από το να γίνει καλά;». Δεν το ήξερε ο Χριστός; Και βέβαια το ήξερε. Φαίνεται όμως στη συνέχεια της περικοπής γιατί τον ρώτησε: «”Ιδε, ύγιής γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μή χειρόν σοὶ τι γένηται» (Ιω. 5,14). Πήγαινε, του λέει, αλλά κοίταξε μην ξαναμαρτήσεις γιατί τότε θα πάθεις χειρότερα απ' όσα έπαθες. Τι αποκαλύπτει; Ότι πολλές φορές, εμείς είμαστε τελικά οι αίτιοι των όσων υφιστάμεθα. Άλλα επιπλέον δείχνει ότι ακόμα και σ' αυτές τις περιπτώσεις, ο Αναστάς Κύριος μάς καλεί στη δική Του Ανάσταση, εάν ζητήσουμε «ἐν

μετανοίᾳ» το ἔλεος Του. Ο ληστής είναι το ενδεικτικότερο παράδειγμα! Ποιες καλές πράξεις είχε κάνει ο ληστής; Ένα ήρκεσε, η «ἐν μετανοίᾳ» αναζήτηση του ελέους του Θεού, έχοντας πλήρη συνείδηση της δικής του αμαρτωλότητας.

Ο Χριστός γι' αυτό αγαστήθηκε: για να νικήσει τον δικό μας θάνατο, να θεραπεύσει τις δικές μας αποτυχίες. Άρα, οφείλουμε τις αρρώστιες μας, τις δοκιμασίες, τις αποτυχίες μας να τις βλέπουμε όχι σαν τελικά γεγονότα μέσα στη ζωή μας – η Ανάσταση είναι το τέλος – αλλά σαν δρόμους που μας κάνουν να συνειδητοποιούμε πράγματα που έχουμε ίσως ξεχάσει. Και το πιο μεγάλο που ξεχνάμε είναι ο ίδιος ο Χριστός, δηλαδή η Ανάσταση και η Ζωή. Πολλές φορές γινόμαστε «αυτάρκεις», γινόμαστε σκληροί, εγωιστές, ανελέητοι, και μέσα απ' τις δοκιμασίες ταπεινωμάστε, βρίσκουμε τα όριά μας· καταλαβαίνουμε ότι ουσιαστικά τίποτα δεν εξουσιάζουμε – μία και μόνο σταγόνα αίματος στον εγκέφαλο του πιο πλούσιου ανθρώπου, μπορεί να τον κάνει φτωχότερο όλων· μία και μόνο σταγόνα αίματος στον εγκέφαλο του πιο σοφού, μπορεί να τον μετατρέψει σε περίγελω των πάντων. Τι εξουσιάζουμε λοιπόν;

Η Ανάσταση του Χριστού πρέπει να περάσει στην καθημερινότητά μας. Δεν είναι μια γιορτή της Εκκλησίας, είναι μια γιορτή της ζωής. Δεν είναι μια γιορτή σε μια ορισμένη περίοδο, είναι

πρόσκληση, ώστε όλη η ζωή του ανθρώπου να είναι αναστημένη. Θα έχετε ακούσει και άλλη φορά για τον Άγιο Σεραφείμ του Σάρωφ, ο οποίος προσφωνούσε όποιον κι αν συναντούσε, οποιαδήποτε εποχή του χρόνου, με τα λόγια «Χριστός Ανέστη, χαρά μου!» (ακόμα και τους ληστές που τον άφησαν ανάπτηρο). Όταν ο Χριστός είναι Αναστημένος μέσα σου, τότε τα πάντα είναι γεμάτα χαρά μέσα σου, τους βλέπεις όλους ως χαρά και ευλογία στη ζωή σου. Άλλωστε, αυτή είναι η προϋπόθεση για να γιορτάσουμε την Ανάσταση. Θυμάστε τι λέει το περίφημο δοξαστικό της Αναστάσεως: «Άναστάσεως ἡμέρα, καί λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει, καί ἀλλήλους περιπτυξώμεθα. Εἴπωμεν ἀδελφοί, καί τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς· Συγχωρήσωμεν πάντα τῇ Άναστάσει, καί οὕτω βοήσωμεν Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...». Η μέρα της Αναστάσεως είναι ημέρα χαράς: «Ἄυτη ἡ ἡμέρα ἡν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καί εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ». Πώς χαιρόμαστε την Ανάσταση; Πώς αποδεικνύουμε ότι όντως η Ανάσταση του Χριστού είναι και χαρά δική μας; Το αποκαλύπτει το τροπάριο: «Άλλήλους περιπτυξώμεθα». Όποιος είναι αναστημένος, όποιος έχει τη χαρά την αναστάσιμη, όποιος νιώθει ότι η Ανάσταση τον αφορά, νιώθει την ανάγκη γεμάτος χαρά να αγκαλιάσει τους άλλους, γιατί ελευθερώθηκε από τον θάνατο.

Τι άλλο λέει παρακάτω; «Εἴπωμεν ἀδελφοί,

Όλοι όσοι αγιάστηκαν είχαν πειρασμούς, εμπόδια.

Αλλά είχαν αλλού το μυαλό τους:

να αρέσουν στον Θεό καὶ όχι στους ανθρώπους.

καί τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς...». Ο Χριστός, λέει, αναστήθηκε, ελάτε να μιλήσουμε και σ' αυτούς που μας μισούν. Μπορεί τάχα να σταθεί ανθρώπινο μίσος στην Ανάσταση του Χριστού; Η Ανάσταση του Χριστού είναι η συντριβή του ανθρώπινου μίσους! Το ανθρώπινο μίσος, πρόσφερε στον Χριστό τον Σταυρό και ο Χριστός πρόσφερε στους σταυρωτές Του, την Ανάσταση. Άρα, μίσος και Ανάσταση δεν μπορούν να συνυπάρξουν. Όποιος προτιμά να κρατήσει το μίσος, την πικρία, την κακία, τον εγωισμό, αυτός είναι ταλαίπωρος ἀνθρωπος, γιατί ενώ δίπλα του κυλάει το ποτάμι της ζωής, αυτός προτιμά τα βρωμόνερα του εγωισμού και των παθών του. Και είναι τραγικό πράγμα να είσαι μέσα στην Εκκλησία, να λες «Χριστός Άνεστη», να απαντάς με το στόμα «Άληθῶς Άνεστη» και μέσα σου να έχεις τη δολιότητα, τον φθόνο, την υποβολή, ή να κρατάς κακία απέναντι σε κάποιον που σε αδίκησε (ακόμα και κατάφορα). Να είσαι δηλαδή δούλος στα πάθη σου.

Θα θυμάστε αυτό που ακούσαμε τη Μεγάλη Εβδομάδα για τον Ιούδα: «΄Ιούδας, δό δούλος καί δόλιος». Ήταν δούλος στον εγωισμό του, στα πάθη του, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα να είναι δόλιος στις ανθρώπινες σχέσεις του: ἀφηγε τον Χριστό να του πλένει τα πόδια, καθόταν στο τραπέζι μαζί Του, αλλά μέσα του σκεφτόταν με δολιότητα πώς θα Τον προδώσει, πώς θα Τον παραδώσει. Έτσι, όσοι είναι δούλοι στα πάθη και

στους εγωισμούς τους, είναι δόλιοι, ύπουλοι, κάθονται μαζί με τους άλλους, μπορεί ακόμα και μέσα στην ίδια Εκκλησία, αλλά μέσα τους μηχανεύονται κακά εναντίον των άλλων.

Ο Χριστός, δεν απέδιωξε τον Ιούδα. Αντίθετα, η πιο μεγάλη κόλαση για τον Ιούδα ήταν ότι ο Χριστός τον αγαπούσε. Και η πιο μεγάλη κόλαση για όσους είναι υπόδουλοι στα πάθη τους και δόλιοι απέναντι στους άλλους, είναι ότι οι άλλοι θα τους αγαπούν. Τι έκανε ο Ιούδας; Κρεμάστηκε! Έτσι φρικτό είναι το τέλος εκείνων που είναι δούλοι και δόλιοι, γιατί κι αν ακόμα δεν κρεμαστούν από ένα σκοινί, έχουν κρεμάσει προ πολλού την ψυχή τους, αρνούμενοι να καταστήσουν την Ανάσταση του Χριστού, ήθος ολόκληρης της ζωής τους.

Τον Εσπερινό που τελούμε το απόγευμα ανήμερα του Πάσχα τον ονομάζουμε «Αγάπη». Πρώτον, διότι η Ανάσταση είναι η αγάπη του Θεού. Ο Θεός με την Ανάστασή Του άφησε να ξεχυθεί η πηγή της αγάπης Του, με την Ανάστασή Του αγκαλιάζει τα σύμπαντα, ανιστά τον κόσμο, ανορθώνει όλους τους πεσμένους, εμπνέει όλους τους αποτυχημένους. Και δεύτερον, διότι η Ανάσταση του Χριστού βιώνεται στις ψυχές των Χριστιανών μόνο ως αγάπη. Ο Χριστιανός που δεν έχει αγάπη, έχει πάρει διαζύγιο από την Ανάσταση του Χριστού, είναι ήδη νεκρός! Και είναι τελικά ανόητο να κλαις έναν ἀνθρωπο γιατί πέθανε, όταν αυτός ο ἀνθρωπος, είχε πεθάνει πολύ πριν

πεθάνει. Όταν βλέπω σε μια κηδεία τους ανθρώπους να κλαίνε, και τυχαίνει να γνωρίζω τον νεκρό, νιώθω μερικές φορές τον πειρασμό να τους πω: «Γιατί κλαίτε; Έπρεπε να τον είχατε κλάψει προ πολλού αυτόν εδώ. Πλέον είναι πολύ αργά· διότι τούτος είχε πεθάνει πολύ πριν πεθάνει...».

Ακούγεται σκληρός ο λόγος, αλλά δεν είναι δικός μου. Όταν κάποτε ο Χριστός κάλεσε ένα παλικάρι κοντά Του, εκείνο του είπε: «Έχει πεθάνει ο πατέρας μου, άσε με να πάω να τον κηδέψω πρώτα...». Κι ενώ θα περιμέναμε ο Χριστός να του πει, «ναι, παιδί μου, πήγαινε...», Εκείνος τον κοίταξε και του είπε: «Παιδί μου, άσε τους νεκρούς να θάψουν τους δικούς τους νεκρούς κι εσύ έλα κοντά μου». Σκληρός ο λόγος αλλά αληθινός. Είναι σαν να είπε στο παιδί εκείνο: «Ύπαρχουν πολλοί πεθαμένοι για να θάψουν αυτόν που σταμάτησε η καρδιά του να χτυπάει. Άσε λοιπόν αυτούς κι εσύ έλα στη Ζωή».

Ποιος είναι ο πεθαμένος; Ο άνθρωπος, που δεν έχει την Ανάσταση στη ζωή του. Και ποιος δεν έχει την Ανάσταση; Όποιος δεν έχει την αγάπη. Γιατί όποιος έχει την Ανάσταση ξέρει ότι η Ανάσταση είναι μια πλημμύρα αγάπης. Είναι δυνατόν να έχω στην καρδιά μου τον Χριστό Αναστημένο και να μην είναι γεμάτη η καρδιά μου από αγάπη; Πού φτάνει αυτή η αγάπη; Μας το έδειξε ο Χριστός, όταν απ' το ύψος του Σταυρού, κοίταξε τους σταυρωτές Του και είπε «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς οὐ

γάρ οἶδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. 23,34).

Πραγματικά, αυτός που έχει μέσα του κακία, μίσος, πάθη, εγωισμό, δεν ξέρει τι του γίνεται. Έχει σφιχταγκαλιάσει τον θάνατο, έχει σφιχταγκαλιαστεί με τον διάβολο και νομίζει ότι αυτό είναι ζωή. Κι όταν ο διάβολος, που ποτέ δεν πιάνεται φίλος, του προκαλέσει το οποιοδήποτε κακό, είναι άμεσως έτοιμος να αναφωνήσει: «Πού είναι ο Θεός;». Για ποιον Θεό μιλάς; Εσύ περπατούσες αγκαλιασμένος με τον διάβολο και τώρα λες «πού είναι ο Θεός;». Εκεί που τον άφησες είναι.

Η Ανάσταση και η αγάπη λοιπόν είναι συνώνυμα. Δεν μπορείς να έχεις το ένα, αν δεν έχεις το άλλο. Κι αυτό πρέπει να το καταλάβουμε όλοι και ιδιαίτερα όσοι ζούμε στην Εκκλησία. Γιατί ουσιαστικά, ο διάβολος που ξέρει καλύτερα από μας δυστυχώς ότι Ανάσταση και αγάπη δεν διαχωρίζονται, προσπαθεί να σκοτώσει μέσα μας την Ανάσταση, σκορπίζοντας απ' τις ψυχές μας την αγάπη. Κι εμείς δυστυχώς, παίζουμε το παιχνίδι του: «Μου είπε αυτό..., μου έκανε εκείνο..., δεν μου είπε καλημέρα..., με στραβοκοίταξε...» – βρίσκουμε αφορμή από ασήμαντα γεγονότα, καθιστώντας τα σημαντικά τάχα, και απομακρυνόμαστε από τον Χριστό. Διότι ο Χριστός, όταν ρωτήθηκε, «μέχρι πόσες φορές πρέπει να συγχωρήσω αυτόν που μου έφταιξε; Μέχρις επτά!», απάντησε: «Εβδομήντα επτά!», δηλαδή, «πάντοτε να συγχωρείς». Μήπως εμείς ξέρουμε τα πράγματα

καλύτερα απ' τον Χριστό;

Ας το νιώσουμε λοιπόν αυτό το πράγμα, ας το καταλάβουμε, διότι ο μεγαλύτερος εμπαιγμός και το μεγαλύτερο ρεζίλεμα για μας τους Χριστιανούς, θα είναι να μη μας παραλάβει ο Χριστός και οι Άγγελοι, όταν θα φύγουμε απ' αυτή τη ζωή, αλλά ο διάβολος. Ενώ εμείς όσο ζούσαμε, νομίζαμε ότι ήμασταν μέσα στην Εκκλησία...

Καταλήγοντας, θα έλεγα ότι η Ανάσταση είναι η Εκκλησία. Η Εκκλησία είναι το σώμα της Αναστημένης Ζωής του Χριστού. Η Εκκλησία είναι η χώρα των ζώντων, στην οποία ο θάνατος «ούκέτι κυριεύει». Στην Εκκλησία, τα πάντα είναι αναστάσιμα, η Παναγία, οι Άγιοι είναι μάρτυρες της ζωής που νίκησε τον θάνατο. Ο άνθρωπος ζώντας στην Εκκλησία, ζει τη διαρκή Ανάσταση. Η Εκκλησία είναι η προέκταση της Ανάστασης και ο χώρος που η Ανάσταση βιώνεται. Γι' αυτό κάθε Κυριακή και κάθε φορά που τελείται η θεία Λειτουργία, έχουμε γιορτή, γιορτή Αναστάσεως. Κάθε Κυριακή ιδιαίτερα, είναι μέρα αναστάσιμη, τα τροπάρια είναι αναστάσιμα. Λέμε στην απόλυση: «Ο Άναστας ἐκ νεκρῶν, Χριστός ὁ ἀληθινός Θεός ήμῶν...». Άλλα και κάθε θεία Λειτουργία είναι γεγονός αναστάσιμο, διότι έχουμε μαζί μας τον Αναστημένο Χριστό, που προσφέρεται ως Σώμα και Αίμα σ' εμάς. Και ο καλύτερος τρόπος είναι ακριβώς να βιώσουμε μέσα στην Εκκλησία και τον θάνατο και την Ανάσταση.

Θα τελειώσω μ' ένα πραγματικά συγκλονιστικό γεγονός, που ουσιαστικά επιβεβαιώνει όλα όσα είπα παραπάνω. Πρόσφατα, πέθαναν σε κάποια περιοχή τέσσερα παιδιά, σε σχετικά κοντινά διαστήματα. Στο μεταξύ, μια κοπέλα πήγε στον πνευματικό της και του ζήτησε άδεια να εργαστεί το καλοκαίρι, ως σερβιτόρα, σε κάποια παραθεριστικά κέντρα. Ο πνευματικός τής είπε: «Παιδί μου, ξέρεις ότι σε τέτοια μέρη υπάρχουν κίνδυνοι για έναν νέο άνθρωπο, αλλά με την ευχή τη δική μου και την ευχή του π. Ιακώβου (Τσαλίκη) να πας – κι εγώ κάποτε με τη δική του ευχή εργάστηκα σε τέτοιους χώρους και η χάρη του Θεού με διεφύλαξε. Όμως, να προσέχεις, να προσεύχεσαι και να κρατάς αυστηρά τη νηστεία της Τετάρτης και της Παρασκευής».

Η κοπέλα το έκανε κι ένα βράδυ που γύριζε στο σπίτι της, συναντάει μπροστά της έναν ψηλό νέο, λευκοφορεμένο, που της έκανε νόημα να σταματήσει. Εκείνη δεν του έδωσε σημασία, τον προσέρασε κι εκεί που στρίβει τον βλέπει πάλι μπροστά της. Σταμάτησε και του έβαλε τις φωνές:

«Δεν ντρέπεσαι να μ' ενοχλείς;».

«Μη θυμώνεις», της είπες εκείνος, «ξέρω ότι είσαι νευρική· δεν ήρθα για να σου κάνω κακό, είμαι ο Νικόλας» – ήταν το όνομα ενός απ' τα παιδιά που είχαν σκοτωθεί και ήταν και γνωστός της.

«Δεν είσαι ο Νικόλας», του αποκρίνεται εκείνη «τον Νικόλα τον ήξερα καλά».

«Ο Νικόλας είμαι. Ο Χριστός μ' έστειλε να σου πω να προσέχεις και να μη θυμώνεις». Και τον έχασε από μπροστά της.

Λίγο παρακάτω, σε μια άλλη στροφή, συναντά τρεις νέους, επίσης ντυμένους με λευκά, που της κλείνουν τον δρόμο. Σταματάει το αυτοκίνητο και πήγε ξανά να τους βάλει τις φωνές.

«Δεν σου είπα προηγουμένως να μη θυμώνεις;», της είπε ο ένας εξ αυτών. «Είμαι ο Νικόλας».

«Μα δεν είσαι!».

«Είμαι και θα το διαπιστώσεις!».

Κι εκεί που έβλεπε έναν νέο λευκοφορεμένο, η όψη του αλλοιώνεται και βλέπει μπροστά της τον Νικόλα που ήξερε και είχε σκοτωθεί πριν από λίγο καιρό. «Είμαστε όλοι μαζί παρέα», της είπε. «Ο Χριστός μάς έστειλε να σου πούμε αυτά που άκουσες και να σε παρακαλέσουμε να πας στους γονείς μας, για να τους πεις να σταματήσουν να θρηνούν για μας! Αν πραγματικά μας αγαπάνε, να έρχονται να μας βλέπουν στο σπίτι μας. Να έρχεσαι κι εσύ να μας βλέπεις στο σπίτι μας».

«Δηλαδή να έρχομαι στο νεκροταφείο;», ρώτησε εκείνη.

«Οχι, σπίτι μας δεν είναι το νεκροταφείο. Σπίτι μας είναι η Εκκλησία! Εκεί είμαστε κάθε φορά που γίνεται η Λειτουργία, εκεί περιμένουμε να μας συναντήσετε και να σας συναντήσουμε!».

Το περιστατικό είναι πραγματικό. Μου το διηγήθηκε κάποιος Επίσκοπος της Κύπρου, ο οποίος

είναι εξομολόγος της κοπέλας εκείνης και έχει την άδεια των οικογενειών των παιδιών να το αναφέρει δημόσια. Είναι ένα γεγονός που επιβεβαιώνει ουσιαστικά όλα όσα είπα παραπάνω. Μέσα από ένα γεγονός επαληθεύονται όλες οι αλήθειες της πίστεώς μας: Η ζωή που έχει νικήσει τον θάνατο, οι άνθρωποι που φεύγουν, αλλά δεν χάνονται και ζουν στη Βασιλεία του Θεού, η Εκκλησία που είναι η χώρα των ζώντων, η χώρα της Αναστάσεως, κι εμείς που ένα πράγμα έχουμε μονάχα να κάνουμε, να ζούμε το ήθος της Εκκλησίας, δηλαδή το ήθος τη Ανάστασης που είναι η αγάπη.

Έτσι λοιπόν η Ανάσταση περνάει στην καθημερινότητά μας. Κι έτσι δεν μένουμε στις μικρότητες των άλλων. Λέω πολλές φορές: «Τι σε νοιάζει, αν δεν σου λέει ο άλλος καλημέρα, αφού σου λέει ο Χριστός καλημέρα! Δεν είναι ντροπή μας, να εγκαταλείπουμε τον Χριστό και τη δική Του ευλογία και να μένουμε στη μικρότητα του διπλανού μας; Να την αφήνουμε δηλαδή να μας αναστατώνει τη ζωή και να μας κάνει να μη μιλάμε με τους άλλους για χρόνια ολόκληρα; Τελικά τι ζητάμε; Την Ανάσταση, τη χαρά, την ευλογία, τη ζωή; Ή ζητάμε την κακομοιριά, τη μικρότητα, τη φτήνια των μικροσυμφερόντων, τις πικρίες από τα κληρονομικά, τις αδικίες (αληθινές ή του μυαλού μας); Ζητάμε τον πλούτο της Ζωής, ή την φτώχεια του θανάτου;

Όταν κάποιος σάς λέει «Χριστός Άνεστη» κι

εσείς απαντάτε «Άληθως Άνέστη», τότε επιλέγετε και για εσάς τον αναστάσιμο τρόπο της ζωής. Δεν είναι μια φράση απλώς, ένας κούφιος τυπικός διάλογος. Το «Άληθως Άνέστη» περιέχει μέσα σε δύο λέξεις μόνο όλο το νόημα του γεγονότος της Αγαστάσεως και των καρπών που απέρρευσαν απ' την Ανάσταση του Χριστού για ολόκληρο τον κόσμο. Κάποτε πρέπει να μάθουμε στη ζωή μας να είμαστε συνειδητοί και τίμιοι με τον εαυτό μας. Να πιστεύουμε γνήσια και αληθινά, να βιώνουμε πραγματικά την Ανάσταση του Χριστού, ον θέλουμε να είμαστε Χριστιανοί. Να είμαστε Χριστιανοί, όπως μας θέλει ο Χριστός και όχι όπως θέλουμε εμείς! Και τον Αναστημένο Χριστό, μόνο στην Εκκλησία μπορούμε να τον συναντήσουμε και να τον ζήσουμε.

Είναι απλές αλήθειες όλα αυτά, αλλά σκορπίζεται ο νους μας απ' τον εγωισμό πρωτίστως κι έπειτα από όλα τα υπόλοιπα πάθη μας. Ας ευχηθούμε λοιπόν με όλη μας την καρδιά, να είναι η Ανάσταση του Χριστού ο τρόπος της ζωής όλων μας· δηλαδή να νιώσουμε στα κατάβαθμα της υπάρξεώς μας το «Χριστός Άνέστη», ώστε το «Άληθως Άνέστη» να εκπορεύεται από τα βάθη της ψυχής μας και να σημαίνει έτσι, ότι είμαστε έτοιμοι να το ζήσουμε έμπρακτα και αληθινά στη ζωή μας, ως γεγονός της προσωπικής ιστορίας και σωτηρίας.

«Εμένα με νοιάζει» ή
«Οι πολλοί για τον έναν»

Ηαγάπη και η στήριξη του άλλου, του διπλανού, του πλησίον, δεν είναι θέμα διαθέσεως, στιγμής ή νοοτροπίας, είναι ένα θέμα ταυτόσημο με την ιδιότητά μας ως ανθρώπων, πολλώ δε μάλλον με τη χριστιανική μας ιδιότητα. Δεν είναι θέμα της καλής μας διαθέσεως, είναι θέμα γνησιότητας της ύπαρξής μας. Και μην ξαφνιαστείτε αν μερικές φορές λίγο παρακάτω με δείτε να μιλάω αρκετά σκληρά.

Αν θα έπρεπε να βάλουμε έναν τίτλο, ένα σύνθημα σε όσα θα πούμε, τότε αυτός θα ήταν: «Εμένα με νοιάζει». Ποιο είναι αυτό που με νοιάζει; Το πρόβλημα του άλλου. Όχι από περιέργεια, αλλά γιατί το να με νοιάζει το πρόβλημα του άλλου, σημαίνει ότι ζω. Εάν δεν με νοιάζει το πρόβλημα του άλλου είμαι πεθαμένος. Και δεν είμαι απλά πεθαμένος, είμαι δυστυχώς άταφος πεθαμένος, που σημαίνει ότι με την παρουσία μου λερώνω τον κόσμο όπου ζω. Γιατί αν όντως

στον κόσμο υπάρχει πολλή δυσωδία πάσης φύσεως, είναι γιατί πολλοί άταφοι νεκροί κυκλοφορούν στους δρόμους και είναι εκείνοι που έχουν σκοτώσει τον εαυτό τους, σκοτώνοντας την αγάπη στην καρδιά τους κι έχοντας αλλοτριώσει την ύπαρξή τους.

Από που μπορούμε να ξεκινήσουμε τον αγώνα μας, ώστε να γίνουμε ικανοί να νοιαζόμαστε για το πρόβλημα του άλλου; Από την αγάπη και τη φιλανθρωπία του Θεού. Διότι είμαστε κατ' εικόνα δική Του δημιουργημένοι. Και το ερώτημα είναι: Πόσο γνήσια εικόνα είμαστε ή πόσο κάλπικη και λερωμένη;

Ο Θεός είναι ο κατ' εξοχήν Φιλάνθρωπος, Εκείνος που αγαπά τον άνθρωπο, ο μόνος αληθινά φίλος των ανθρώπων. Πόσο ο Θεός αγάπησε τον άνθρωπο και τον κόσμο; «Ἐξαπέστειλε τὸν Γιό αὐτοῦ» (Γαλ. 4,4) τον Μονογενή, απαντά το Ευαγγέλιο. Έτσι αποδεικνύει ο Θεός τη φιλανθρωπία του, όχι με φτηνά λόγια, αλλά με την πρόσφορά του Γιού Του. Και ποιά είναι η φιλανθρωπία και η αγάπη του Χριστού, του δευτέρου προσώπου της Αγίας Τριάδος; Φανερώνεται μέσα στη ζωή του κόσμου με μια σειρά από συγκεκριμένες κινήσεις του Θεού προς τον άνθρωπο και τον κόσμο.

Η πρώτη κίνηση είναι η κένωση του Θεού. Είναι κίνηση ερωτική. «Ο Θεός ἔξω ἐαυτοῦ γίνεται», βγαίνει από τη θεότητα Του, κλίνει τους

ουρανούς και κατεβαίνει στη γη, έρχεται στον κόσμο τον δικό μας και προσλαμβάνει την ανθρώπινη φύση μας, αυτή που εμείς υποτάξαμε στη φθορά, τον πόνο και τον θάνατο. Κι αν θέλουμε να είμαστε τίμιοι με τον εαυτό μας, θα πρέπει να πούμε ότι σε καμία περίπτωση, δεν δικαιούμαστε να λέμε: «Θεέ μου, γιατί μου έτυχε το τάδε;». Γιατί δεν δικαιούμαστε να λέμε κάτι τέτοιο; Για έναν απλό λόγο: διότι τη φθορά, την αρρώστια, τον πόνο και τον θάνατο εμείς τα επιλέξαμε κι όχι ο Θεός. Ο Θεός δεν έπλασε τίποτε από όλα αυτά, ούτε τον πόνο, ούτε τον κόπο, ούτε τη φθορά, ούτε την αρρώστια, ούτε το θάνατο. Ήταν επιλογές δικές μας, όταν θελήσαμε να θεωθούμε δίχως Θεό και τελικά, αντί για τη θέωση, βρήκαμε την εκδίωξη. Αντί λοιπόν να λέμε: «Γιατί Θεέ μου σ' εμένα;», θα πρέπει μάλλον να πούμε: «Γιατί άνθρωπε στάθηκες τόσο τραγικά ανόητος και αντί για την ευλογία έβαλες στη ζωή σου την κατάρα;». Όμως κι εδώ ακόμα φαίνεται η αγάπη του Θεού. Ο Θεός δεν μας εγκατέλειψε, αλλά κινήθηκε προς εμάς, σε μια παραφορά ερωτικής αγαθότητας, όπως λένε οι Πατέρες. Προσέλαβε την αρρωστημένη ανθρώπινη φύση μας και έγινε μέτοχος της ζωής μας, της αποτυχημένης ζωής μας. Σήκωσε τις δικές μας αμαρτίες, την αποτυχία μας (διότι αυτό σημαίνει η λέξη αμαρτία: αποτυχία).

Μερικές φορές, οι άνθρωποι αντιμετωπίζουμε

Δεν υπάρχει περίπτωση,

να μην υπάρχουν πειρασμοί στη ζωή μας.

Ο Άγιος Αντώνιος έρχε πει ότι αν ο Θεός πάρει
τους πειρασμούς, δεν θα σωθεί κανένας.

Ο Άγιος Ιάκωβος έλεγε ότι οι πειρασμοί μάς δοκιμάζουν.

Η δοκιμή φανερώνει την ελπίδα που έχουμε
και γι' αυτό αγωνιζόμαστε.

την αμαρτία με ένα τρόπο λιγάκι αστείο: «Είναι αυτό αμαρτία;», λέμε μειδιώντας. Είπα κάποτε σ' ένα παιδί που με ρώτησε: «Παιδί μου, ξέρεις τι σημαίνει η λέξη αμαρτία; Η λέξη σημαίνει αποτυχία. Όταν αμαρτάνεις, ξέρεις τι κάνεις; Αποτυγχάνεις, χρεωκοπείς. Θέλεις να το φάξουμε λίγο στη ζωή σου; Θέλεις να το φάξουμε στον κόσμο που ζεις;». Η αποτυχία του κόσμου που ζούμε, η κρίση που περνάει ο κόσμος –διότι και η οικονομική κρίση είναι κατά βάθος κρίση πνευματική– δείχνει τη χρεωκοπία ενός κόσμου που στηρίχτηκε στην επιστήμη, στη δύναμή του, στα λεφτά του, και που αυτή τη στιγμή απειλείται από τα ίδια του τα έργα.

Έτσι λοιπόν, ο Θεός σηκώνει πάνω του την αποτυχία μας, «τάς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει καί περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται» (Ησ. 53,4), κατακρίνει τη δική μας αμαρτία αλλά στη δική Του σάρκα και φτάνει να γίνει μέτοχος του δικού μας θανάτου. Μπαίνει στον θάνατό μας, στον χώρο της αλογίας, του παραλόγου που εμείς δημιουργήσαμε. Δικαιολογημένα επαναστατούμε εναντίον του θανάτου, διότι ο άνθρωπος δεν πλάστηκε για να πεθαίνει, αλλά ουσιαστικά είμαστε εμείς που τον επιλέξαμε και τον βάλαμε στη ζωή μας. Όταν ένα λουλούδι δεν το ποτίζεις, θα ξεραθεί – δεν θέλει ιδιαίτερη σοφία για να το καταλάβει κανείς. Όταν ο ήλιος λάμπει έξω κι εσύ βάζεις τα λουλούδια σου στο υπόγειο, ο μεν ήλιος δεν θα πάθει τίποτα,

αλλά τα λουλούδια σου θα μαραθούν, διότι ο ήλιος είναι η ζωή τους και όχι αυτά η ζωή του ήλιου. Εμείς μπερδέψαμε τα πράγματα, δεν καταλάβαμε ποιος είναι ο ήλιος και θεωρήσαμε ότι είμαστε εμείς, γι' αυτό και τελικά περπατάμε στο σκοτάδι και μάλιστα στο σκοτάδι του θανάτου.

Κι έρχεται μία ακόμα κίνηση του Θεού: ο Χριστός διά του Σταυρού Του, κατεβαίνει στον θάνατο, τον δικό μας θάνατο, όχι βέβαια για να αιχμαλωτιστεί απ' αυτόν, αλλά για να καταργήσει με την Ανάστασή Του αυτόν τον έσχατο εχθρό μας και να μας ελευθερώσει από τη δουλεία του. Και δεν στέκει μόνον εκεί, αλλά μας στέλνει το Πνεύμα το Άγιο, αφού προηγουμένως μας ξαναγυρίζει στον Παράδεισο. Όταν ο Θεός αναλαμβάνεται ακόμα και οι άγγελοι θαυμάζουν, γιατί βλέπουν τον κατώτερό τους άνθρωπο να ανεβαίνει πάνω απ' αυτούς· κι έτσι, διά του Χριστού, ο άνθρωπος έρχεται εκεί απ' όπου ξεκίνησε, στην κοινωνία του Πατέρος και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Και αποστέλλει το Πνεύμα το Άγιο για να μας κάνει όλους δικό Του σώμα, εμάς τους σκορπισμένους, τους μοναχικούς, τους αρρώστους, τους ανήμπορους να σκεφτούμε ακόμα και το καλό· έρχεται να μας ενώσει στο Σώμα Του, την Εκκλησία, και να μας κάνει μετόχους της θείας ζωής Του, για να έχουμε πλέον Ζωή και περίσσευμα ζωής. Πλέον, η συνάντηση του καθενός μας με τον θάνατο είναι σαν τη συνάντηση του Χρι-

στού μαζί του: δεν είναι το τέρμα της ζωής, αλλά το «Πάσχα» μας, δηλαδή το «πέρασμά» μας διά του θανάτου στη Ζωή.

Αυτή είναι η αγάπη, αυτή είναι η φιλανθρωπία του Θεού. Γι' αυτό και η Εκκλησία, ζώντας την αγάπη του Θεού, ομολογεί «ὅτι Ἀγαθός καὶ φιλάνθρωπος Θεός ὑπάρχεις καὶ Σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν». Ο Θεός αγάπησε τον άνθρωπο ώστε θυσιάστηκε γι' αυτόν, είναι ο μόνος φιλάνθρωπος, ο μόνος αληθινός Πατέρας, ο μόνος αληθινός Ηγέτης, που πέθανε για να ζήσει ο άνθρωπος. Οι γηγέτες του κόσμου, θυσιάζουν εκατόμβες ανθρώπων για τα δικά τους συμφέροντα. Κι εμείς, με περισσή ανοησία, τρέχουμε πίσω τους, ξεχνώντας την αλήθεια που διατυπώνει ο θείος λόγος: «Μή πεποίθατε ἐπ' ἄρχοντας, ἐπί υἱούς ἀνθρώπων, οὓς οὐκ ἔστι σωτηρία» (Ψαλμ. 145,3).

Για να δούμε όμως λίγο ποια είναι η δική μας φιλανθρωπία. Και δεν λέω ποια είναι τώρα, αλλά ποια θα έπρεπε να είναι και κατόπιν θα την αντιπαραβάλουμε με την πραγματική μας κατάσταση. Τι είναι η φιλανθρωπία; Είναι καλή διάθεση; Είναι καλά συναισθήματα; Όχι. Είναι, κατά τους Πατέρες, «καῦσις τῆς καρδίας ὑπέρ ὅλης τῆς κτίσεως» – αυτό είναι η φιλανθρωπία και αυτό είναι η αγάπη. Όχι να δείχνεις ενδιαφέρον, αλλά να καίγεται η καρδιά σου για το πρόβλημα του άλλου. Λέμε ότι είμαστε Χριστιανοί, μέλη του Σώματος του Χριστού. Όμως, όποιος είναι μέλος

του Σώματος του Χριστού, είναι και μέλος του άλλου. Επειδή είμαστε μέλη του Σώματος του Χριστού, είμαστε και αλλήλων μέλη. Είμαστε «καταδικασμένοι» η ζωή του άλλου, να είναι και δική μας ζωή.

Ο λόγος του Θεού μάς λέει ότι η Εκκλησία είναι Σώμα Χριστού, δεν μας λέει ότι είναι σωματείο. Ποια είναι η διαφορά; Τα μέλη ενός σώματος είναι οργανικά και ζωντανά ενωμένα το ένα με το άλλο, συνυπάρχουν στο ίδιο σώμα, ζωοποιούνται απ' το ίδιο αίμα και ουσιαστικά το ένα συμπάσχει ή συγχαίρει με το άλλο. Όταν πονάει το πόδι μας, πονάει όλος ο εαυτός μας· όταν πονάει το χέρι μας, πονάει όλος ο εαυτός μας. Αν το χέρι μας πάει να ξεγελάσει το στόμα μας και βάλει μέσα αντί για τροφή, δηλητήριο, θα πεθάνει και το χέρι. Είναι λοιπόν μια ζωή που δεν τεμαχίζεται και δεν απομονώνεται. Μπολιαστήκαμε διά του Αγίου Βαπτίσματος στο Σώμα Του Χριστού, αλλά απ' τη στιγμή που μετέχουμε στο Σώμα Του Χριστού, μετέχουμε και στη ζωή του αδελφού.

Στην Εκκλησία λοιπόν, δεν υπάρχει ιδιωτικός βίος, δεν υπάρχει «εγώ και ο Θεός», ο Χριστός δεν είναι ατομικός μας Σωτήρας, είναι (το λέει ο Ίδιος) «Σωτήρ τοῦ σώματος». Άρα για να σε σώσει, πρέπει να είσαι μέλος του σώματος, δηλαδή μέλος και του αδελφού σου. Στην Εκκλησία, ο βίος μας είναι κοινός, δεν πιστεύουμε ατομικά,

πιστεύουμε και ζούμε ως Σώμα Χριστού και η κατ' εξοχήν έκφραση της ζωής μας είναι η θεία Λειτουργία. Τι σημαίνει Λειτουργία; Σημαίνει «έργο του λαού», έργο όλων μας. Ποιό είναι το έργο μας; Να προσφέρουμε τη ζωή μας στον Θεό και να πάρουμε τη Ζωή του Θεού. Να προσφέρουμε στον Θεό τη γεμάτη φθορά και θάνατο ζωή μας και να κοινωνήσουμε τη Ζωή του Θεού, που νίκησε τον θάνατο. Όταν πάμε στην Εκκλησία, προσφέρουμε το φωμί και το κρασί. Είναι σύμβολα της ζωής μας, φωμί τρώμε μόνο εμείς οι άνθρωποι, κρασί πίνουμε μόνο εμείς οι άνθρωποι, δεν υπάρχει το φωμί και το κρασί ελεύθερο στη φύση, είναι το στάρι που γίνεται φωμί, είναι το αμπέλι που γίνεται κρασί. Για να γίνουν αυτά χρειάζεται ο δικός μας αγώνας. Όταν λοιπόν πάω στην Εκκλησία και πάω το πρόσφορο και το ανάμα, είναι σαν να λέω στον Θεό: «Θεέ μου, σου προσφέρω τη ζωή μου, τον κόπο μου, τα πάντα». Και ο Θεός το παίρνει και με τους διακόνους Του το φέρνει πάνω στην Αγία Τράπεζα. Κι εκεί όλη η Εκκλησία παρακαλεί να έρθει το Πνεύμα το Άγιο, σ' εμάς, που είμαστε μαζεμένοι, και στα δώρα που προσφέραμε. Και να κάνει αυτό το φωμί Σώμα δικό Του, και αυτό το κρασί Αίμα δικό Του, μεταβάλλοντάς τα με το Άγιο Πνεύμα. Κι έτσι η ζωή μας, η γεμάτη φθορά και θάνατο ζωή μας, γίνεται Ζωή του Χριστού, και καλούμαστε να κοινωνήσουμε το Σώμα και το Αίμα Του,

να ενωθούμε – αυτό σημαίνει να κοινωνήσουμε, να γίνουμε μέτοχοι της Ζωής του Θεού και ο Θεός μέτοχος της δικής μας ζωής. Μας το είπε ο ίδιος «Άυτός που τρώγει τη Σάρκα μου και πίνει το Αίμα μου, είναι ενωμένος με εμένα κι Εγώ είμαι ενωμένος με αυτόν» (Ιω. 6,56). Άρα όπως είπαμε, ο Χριστός μάς ενώνει στο Σώμα Του, δηλαδή μας κάνει κοινωνούς με τους άλλους.

Ποιος ήταν ο καρπός της θείας Κοινωνίας στην πρώτη Εκκλησία; Μας το περιγράφει θαυμάσια το βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων: «Ἐν αὐτοῖς ἥπαντα κοινά» (Πράξ. 4,32). Κανείς δεν έλεγε, «αυτό είναι δικό μου», δεν ήξεραν τη λέξη «δικό μου», ήξεραν ότι ήταν «όλων». Μάλιστα, πολλές φορές οι Χριστιανοί, όταν τους περίσσευε κάτι, δεν το έδιναν απευθείας στους πιο φτωχούς, το έδιναν στην Εκκλησία, για να μη δημιουργηθεί σχέση εξάρτησης, να μη νιώσει ο αδελφός υποχρέωση σε κάποιον. Η Εκκλησία ήταν εκείνη που το προσέφερε. Και ακόμα καρπός αυτής της αγάπης που γίνεται Ζωή, και της ζωής που βιώνεται ως αγάπη, ήταν η «λογία» της πρώτης Εκκλησίας. Ο μέγας Απόστολος Παύλος θεωρούσε δική του αποστολή να συγκεντρώνει «τη λογία», την αγάπη μιας Εκκλησίας και να τη μεταφέρει στην άλλη. Και το θεωρούσε τόσο σπουδαίο αυτό, ώστε τη μετέφερε ο ίδιος. Αυτή είναι η ζωή της Εκκλησίας, η δική μας η ζωή.

Θέλετε να δείτε όμως, πόσο ξένοι είμαστε

προς αυτή τη ζωή; Ας αναλογιστούμε κάτι: αν μας ρωτούσε κανείς, «ταιριάζει να βγαίνει ο δίσκος στην Εκκλησία την Κυριακή;», δόλοι οι ηθικιστές θα απαντούσαμε «όχι». Η θεολογία της Εκκλησίας μας όμως λέει «ναι». Γιατί; Διότι –και μην ξαφνιαστείτε– χωρίς αυτόν τον δίσκο δεν έχεις λειτουργηθεί! Τι σημαίνει αυτός ο δίσκος; Ας πάρουμε τα πράγματα ξανά από την αρχή.

Για να γίνει η θεία Λειτουργία, χρειάζεται το ϕωμί και το κρασί, ο κάθις Χριστιανός λοιπόν – και όχι κάποιος για όλους μας– ένιωθε ότι πρέπει να προσφέρει τη δική του ζωή, γι' αυτό και πήγαινε το ϕωμί και το κρασί στον ναό. Βέβαια για τη θεία Λειτουργία χρειάζεται ένα μέρος απ' αυτά, αλλά σ' αυτό το μέρος συμποσούνταν το «όλον». Μπορεί να πήραμε τρία πρόσφορα, αλλά αν τα πρόσφορα είναι είκοσι τρία, τότε και οι είκοσι τρεις εκείνοι που τα πρόσφεραν, είναι εκείνοι που προσφέρουν τη ζωή τους. Διότι στη λειτουργία δεν είμαστε θεατές αλλά μέτοχοι. Τι συνέβαινε με ότι περίσσευε; Η Εκκλησία το μοίραζε στους πιο φτωχούς. Όταν άρχισε η Εκκλησία να αυξάνεται και ίσως οι δουλειές των ανθρώπων να μεγαλώνουν, δεν είχαν ίσως τον χρόνο να κάνουν το πρόσφορο και το κρασί. Στην τράπεζα των άρτων λοιπόν τι άφηναν; Το αντίτιμο του άρτου και του οίνου, γιατί θα ήθελαν με κάτι από τον εαυτό τους να μετέχουν στο έργο αυτό του λαού που αφορά όλους. Αυτό είναι ο δίσκος. Δε

μπόρεσα να φέρω το πρόσφορο, δε μπόρεσα να φέρω το ανάμα... έγώ πώς θα συμμετέχω στη θεία Λειτουργία που γίνεται; Πώς μετέχω στο Τραπέζι του Θεού; Μ' αυτόν τον τρόπο, με τον δίσκο. Και αυτό η Εκκλησία, την έκφραση της αγάπης και της μετοχής στη ζωή του Θεού, την πρόσφερε στους ανθρώπους.

Άρα λοιπόν, αυτό που μας τρομάζει και μας ξαφνιάζει και μας κάνει πολλές φορές να παραξενευόμαστε, στην πραγματικότητα είναι απόλυτα λειτουργική έκφραση και απόλυτα λειτουργικό γεγονός. Λέμε στη θεία Λειτουργία: «Ύπέρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως». Ωραία. Λειτουργηθήκαμε, είμαστε ενωμένοι στο Σώμα του Χριστού... και μετά, γυρίζουμε στο σπίτι μας, κι εγώ έχω να φάω, ενώ κάποιος άλλος δεν έχει. Έχω λειτουργηθεί εγώ, όταν ο άλλος μένει πεινασμένος; Πόσο ενώθηκα μ' αυτόν; Τι σημαίνει «να ενωθώ»; Σημαίνει: το πρόβλημα του άλλου να γίνει δικό μου πρόβλημα. Έλεγε θαυμασιότατα ένας αρχαίος πατέρας: «Τι είναι αγάπη; Αγάπη είναι να παρακαλέσεις τον Θεό, να σου δώσει το λεπρό σώμα του αδελφού σου και να του δώσεις εσύ το υγιές δικό σου». Αυτό είναι αγάπη. «Μα να πεθάνω εγώ», θα αναρωτιόταν κάποιος. Δεν υπάρχει θάνατος εκεί που υπάρχει η αγάπη. Η Εκκλησία είναι η χώρα των ζώντων, στην οποία ο θάνατος «ούκέτι κυριεύει». Και δεν υπάρχει για τους δούλους του Θεού θάνατος; αλλά μετάσταση από

τα λυπηρότερα στα θυμηδέστερα και ευφρόσυνα.

Έτσι λοιπόν, η Πατερική και ασκητική μας παράδοση, λέει: «Είδες τον αδελφό σου; Είδες τον Θεό σου». Τι θα ακούσουμε την Κυριακή στην Εκκλησία; «Πείνασα και μου δώσατε κι έφαγα», «πείνασα και δεν μου δώσατε να φάω». «Πότε Κύριε σε είδαμε;». «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. 25,40). Άρα από τον πλησίον, από τη στάση μας στον διπλανό μας, εξαρτάται ακριβώς η δική μας σωτηρία.

Στην Εκκλησία δεν ιδιωτεύουμε, γι' αυτό και δεν υπάρχει αυτό που ενίστε λέμε «ιδιωτική θεία Λειτουργία». Η λέξη «ιδιωτική» και η λέξη «Λειτουργία» είναι λέξεις αντίθετες. Το ιδιωτικό είναι αντίθετο της Λειτουργίας και το λειτουργικό καταργεί την ιδιωτεία. Τι είναι τότε; Είναι μια ευκαιρία και μια επιθυμία κάποιου να «ανοίξει», να συνάγει την Εκκλησία. Αυτό κάνουμε όταν πάμε στην Εκκλησία. Δεν πάμε στην Εκκλησία να προσευχηθούμε, αυτό το κάνουμε και στο σπίτι μας. Πηγαίνουμε ανταποκρινόμενοι στην πρόσκληση του Πατέρα, που άπλωσε τα χέρια πάνω στον Σταυρό για να μας ενώσει, να μας κάνει οικογένεια, και καθόμαστε γύρω από το τραπέζι του – αυτό είναι η Αγία Τράπεζα, το τραπέζι του Θεού. Και εσείς σήμερα όταν κάθεστε να φάτε όλοι σαν οικογένεια, δεν κάνετε διδασκαλία, δεν λέτε: «Άκουσε να δεις, αυτός είν' αδελφός σου,

είναι αδελφή σου, πρέπει να τον αγαπάς». Δεν λέτε, «είναι ο πατέρας σου αυτός, η μητέρα σου, πρέπει να τους σέβεσαι». Η ίδια η ατμόσφαιρα, είναι η ατμόσφαιρα της οικογένειας, είναι αυτονόητο ότι είμαστε μέλη μια οικογένειας, ο δεσμός είναι η αγάπη. Τώρα βέβαια, θα παρατηρούσε κανείς εύλογα ότι σήμερα έχουμε οικογένειες, όπου ο ένας γίνεται η κόλαση του άλλου... Αυτό όμως συμβαίνει επειδή απουσιάζει η χάρη του Θεού απ' τη ζωή των ανθρώπων. Η κόλαση είναι δική μας επιλογή και όχι του Θεού.

Ο ίδιος ο Χριστός, λοιπόν, μας είπε ότι ταυτίζει τον εαυτό Του με τον οποιοδήποτε εμπερίστατο αδελφό. Το πρόβλημα λοιπόν του αδελφού, είναι πρόβλημα δικό μου, όχι αν το θέλω ή αν μ' αρέσει, οφείλει να είναι πρόβλημα δικό μου. Αν εγώ λέω ότι είμαι Χριστιανός, αλλά δεν γοιάζομαι, είμαι πεθαμένος, είμαι άρρωστος, γιατί ουσιαστικά ο Χριστιανός είναι αυτός που λέει «Εμένα με νοιάζει».

Θα σας πω μια ιστορία, που έχει σχέση με όλα αυτά που είπαμε. Ένα νέο παλικάρι είχε μια σοβαρότατη ασθένεια, την οποία οι γονείς του, λόγω της φτώχειας τους, την είχανε παραμελήσει. Η ασθένεια του παιδιού έγινε γνωστή δυστυχώς, την ημέρα που ξαφνικά πέθανε ο πατέρας του. Όταν μετά την κηδεία, πήγα στο σπίτι τους αργά το βράδυ, έμαθα ότι το παιδί έχει ένα πρόβλημα σοβαρότατο και την επομένη το πρωί έπρεπε να

μπει στο νοσοκομείο στην Αθήνα. Η ασθένειά του ήταν «ινοκυστική νόσος του παγκρέατος», μια ασθένεια που καταστρέφει το πάγκρεας, γιατί αναπτύσσει ινώδη ιστό και στη συνέχεια επιβαρύνει όλα τα όργανα. Εκείνες τις μέρες μού τηλεφώνησε ένας φίλος γιατρός από την Αμερική, κι εγώ, πάνω στη σκοτούρα μου, του είπα:

«Άσε με τώρα, γιατί έχω προβλήματα».

«Τι πρόβλημα έχεις;» με ρώτησε.

«Αυτό κι αυτό... και του ανέφερα όλο το περιστατικό με το άρρωστο παλικάρι».

«Πάρ' τον και φέρ' τον εδώ!», μου απάντησε. Νόμιζα ότι δεν μιλούσε σοβαρά και μετά από λίγο κλείσαμε την τηλεφωνική μας επικοινωνία. Μετά όμως σκέφτηκα: «Μπας και το είπε στα σοβαρά;». Τον ξαναπαίρω στο τηλέφωνο:

«Δεν μου λες, παιδί μου, αυτό που μου' πες, το 'πες στα σοβαρά ή στ' αστεία;».

«Στο είπα απολύτως σοβαρά!». Την εποχή εκείνη, ο γνωστός μου αυτός ήταν γιατρός στο μεγαλύτερο ερευνητικό κέντρο του κόσμου, στην Ουάσιγκτον, κι έτσι πήρα το παιδί και τη μητέρα του και πήγαμε εκεί. Πήγαμε άλλες δύο φορές. Την τρίτη φορά, μας είπαν ότι έχει μεν ακόμα περιθώριο να ζήσει, αλλά «πρέπει να αρχίσετε να σκέφτεστε τη μεταμόσχευση καρδιάς και πνευμόνων», και μας συνέστησαν να πάμε στον Καρδιοχειρούργο Γιακούμπ - «He is the best», μου είπε χαρακτηριστικά η γιατρίνα, που εξέτασε το παλι-

κάρι. Ξεκινήσαμε και τον βρήκαμε και πήγαμε. Το συγκεκριμένο παλικάρι ήξερε τα πάντα για τον εαυτό του, δεν ολιγοφύχησε ποτέ, παρά τη βαρύτατη ασθένειά του. Τελείωσε τη νομική, έκανε ασκήσεις για να πάρει την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος κ.λπ. Εκεί λοιπόν, όταν μάς είπε και ο Γιακούμπι για μεταμόσχευση, κάποιος ανέφερε την τιμή: είκοσι εκατομμύρια δραχμές (εκείνη την εποχή). Ήταν η μόνη φορά που το παιδί έκλαψε. Τον ρώτησε ο γιατρός συγκινημένος:

«Γιατί κλαις;».

«Είκοσι εκατομμύρια δραχμές; Πού θα τα βρω έγω αυτά τα χρήματα; Πού να τα διανοηθώ;».

«Δική σου δουλειά είναι να κοιτάς την υγεία σου και να κάνεις αυτά που σου λένε οι γιατροί», απάντησε ο γιατρός δήθεν αυστηρά, «τα υπόλοιπα είναι δουλειά του π. Παύλου και δική μου...».

Τότε λοιπόν, επιστρέφοντας πίσω, έγραψα σε τοπική εφημερίδα ένα άρθρο, με τον τίτλο «Οι πολλοί για τον ένα». Έγραφα εκεί: «Πόσους κατοίκους έχει η πόλη μας; Έχει εβδομήντα χιλιάδες κατοίκους. Αν ο κάθε κατοικος αποφάσιζε να προσφέρει εκατό δραχμές το μήνα, τότε μέσα σε μια στιγμή θα είχαμε εβδομήντα εκατομμύρια δραχμές! Όχι είκοσι εκατομμύρια δραχμές που χρειάζονται. Θα μπορούσαμε λοιπόν να συντηρήσουμε και να βοηθήσουμε όχι ένα αλλά τόσα και τόσα παιδιά. Τι μας λείπει; Η αγάπη μάς λείπει. Η έγνοια μάς λείπει». Και ξεκινήσαμε έναν αγώ-

Το να είμαι ταπεινός σημαίνει

ότι στηρίζομαι στον Θεό.

Αν στηρίζομαι στον Θεό είμαι ακαταμάχητος.

να με αυτό το σύνθημα «Οι πολλοί για τον έναν». Βέβαια δεν ήταν όλοι που έδωσαν, πρέπει όμως να σας πω ότι ο κόσμος ανταποκρίθηκε και χάρη στα χρήματα που μαζεύτηκαν, το παιδί αυτό έκανε μια μακροχρόνια θεραπευτική αγωγή. Δυστυχώς όμως δεν έζησε, το παλικάρι εκείνο κατέληξε... Για την ιστορία μόνο, ας αναφέρω ότι ήταν το παιδί εκείνο, για την κηδεία του οποίου ήρθε τότε στην Ελλάδα η πριγκίπισσα Νταϊάνα – το είχε γνωρίσει στο νοσοκομείο και του φέρθηκε με εξαιρετική αγάπη και στοργή... Πρέπει να πω –έτοι για τη μνήμη της– ότι αν ο Θεός για λόγους που ήξερε, δεν είχε πάρει την Νταϊάνα, θα μας είχε βοηθήσει σε πολλά. Της είχα ζητήσει, λίγο καιρό μετά το περιστατικό, να με βοηθήσει για μια άλλη περίπτωση και δεν πρόλαβε να περάσει βδομάδα, ήρθε επιστολή απ’ το κατάλληλο νοσοκομείο!

«Οι πολλοί για τον έναν», λοιπόν! Πόσοι είναι οι κάτοικοι της πόλης σας; Ας πούμε, διακόσιες χιλιάδες; Οι μισοί μόνο αν αποφάσιζαν να δίνουν δύο ευρώ το μήνα (ένα ποσό που πιστεύω ότι κι ένας φτωχός ακόμα μπορεί να δώσει) έχετε συνειδητοποιήσει το αποτέλεσμα; Διακόσιες χιλιάδες ευρώ. Πόσα θα είναι στο τέλος του χρόνου; Πόση θα είναι η θυσία του καθενός; Από ελάχιστη έως ασήμαντη, έως γελοία, τη στιγμή που σε άλλους σκοπούς σκορπάμε και δίνουμε τόσα. Και όμως, το λίγο από τους πολλούς, είναι

πολύ για τον έναν. Γιατί δεν το σκεφτόμαστε; Γιατί είμαστε πεθαμένοι; Οι πεθαμένοι είναι που δεν σκέφτονται, δεν νοιάζονται.

«Οι πολλοί για τον έναν». Αυτό το σύνθημα θέλησα να μοιραστώ με τους ενορίτες μου, όταν πήγα σε μια ενορία της Χαλκίδας. Ερμηνεύοντας τη θεία Λειτουργία και φτάνοντας στο σημείο «ύπέρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως», τους ρώτησα: «Στ’ αλήθεια είμαστε ενωμένοι;». Τι σημαίνει να είσαι ενωμένος; Μετέχεις στη ζωή του άλλου, όταν βλέπεις να τον πετάνε από το σπίτι του, γιατί δεν έχει να πληρώσει το ενοίκιο; Τους είπα επίσης ότι στα παλιά τα χρόνια, μου έλεγε η μάνα μου, «στο σπίτι του παππού, υπήρχε πάντα ένα πιάτο παραπάνω στο τραπέζι, για όποιον φιλοξενούμενο θα έφερνε ο παππούς στο σπίτι για πρώτη φορά». Στην πρώτη μου ενορία, στο Μαντούδι της Εύβοιας, πρόλαβα το εξής φαινόμενο: κάποιοι άνθρωποι κατέβαιναν γύρω στις 5 μμ. στην πλατεία του χωριού, μήπως ξεμείνει κάποιος που δεν έχει πού να διανυκτερεύσει, ώστε να τον πάρουν στο σπίτι τους. Είδες τον αδελφό σου; Είδες τον Θεό σου.

Όταν ο λαός μας λοιπόν ήταν κοντά στην Εκκλησία, όταν βίωνε την παρουσία του Θεού μέσα στη ζωή του, είχε τέτοιες ευαισθησίες. Είπα στους ενορίτες μου μια άλλη φορά: «Εγώ δεν θέλω ένα πιάτο κάθε μέρα, θέλω ένα πιάτο μια φορά τη βδομάδα. Μπορείτε να το ετοιμάσετε;

Τέσσερα πιάτα το μήνα θέλω». Και βάλαμε μία τιμή του κάθε πιάτου: έξι ευρώ. Υπήρξαν ένας αριθμός ατόμων, οι οποίοι με συνέπεια μέχρι το τέλος, πρόσφεραν τα έξι ευρώ τους. Και υπήρχαν και κάποιοι άλλοι, οι οποίοι πρόσφεραν πολλά περισσότερα. Κάποιος μάλιστα, μας πρόσφερε ένα εντυπωσιακό ποσό για εκείνη την εποχή: επτακόσια ευρώ κάθε μήνα! Μου φάνηκαν πολλά και του το είπα. Μου απάντησε: «Πάτερ, εγώ απ' τον πατέρα μου έχω ευχή και κατάρα: 'το δέκατο απ' τα εισοδήματά σου, δεν σου ανήκει κι αν το κρατήσεις θα 'σαι κλέφτης, το δέκατο απ' τα εισοδήματά σου ανήκει σε κάθε άνθρωπο, που ο Θεός θα σου χρεώνει, όταν θα μαθαίνεις ότι έχει πρόβλημα'». Οι άνθρωποι αυτοί ήταν απ' την Πόλη, είχαν παράδοση, κι ο πατέρας του ήταν δάσκαλος του σημερινού μας Πατριάρχη. Και στη συνέχεια μού είπε: «Όχι απλώς δεν μ' ενοχλείς, λοιπόν, αλλά πρέπει να σ' ευχαριστήσω κιόλας, διότι μου δίνεις την ευκαιρία να φανώ χρήσιμος σε ανθρώπους, που εγώ δεν τους ξέρω!».

Τι κάναμε; Δεν σώσαμε το πρόβλημα. Σώσαμε όμως πολλά. Πληρώσαμε τα ενοίκια σε ανθρώπους που θα τους πέταγαν έξω από το σπίτι ή τα πληρώναμε κάθε μήνα, βοηθήσαμε παιδιά να σπουδάσουν, άρωστους ανθρώπους... Όποια ευκαιρία προέκυπτε, με το «λίγο» του καθενός, που έγινε «πολύ», βοηθήσαμε όχι μόνο έναν αλλά πολλούς. Όταν ο καθένας δίνει το ελάχιστο, τότε

οι μικρές-μικρές σταγόνες γίνονται ένα ευλογημένο ποτάμι αγάπης, που μπορεί να πνίξει τον πόνο, την αγωνία, τη θλίψη.

Διότι όταν τυχαίνει ένα ζήτημα υγείας σε έναν άνθρωπο, στην πραγματικότητα δεν βρίσκει μπροστά του μονάχα ένα πρόβλημα αλλά πολλά. Είναι η οικονομική δαπάνη από τη μια μεριά, αλλά και χίλια άλλα: Πού θα πάει, σε ποιο νοσοκομείο (στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό), ποιος θα τον καθιδηγήσει, πώς θα πάει; Κι αν πάει κάπου που δεν ξέρει τη γλώσσα, πώς θα συνεννοηθεί; Όλα αυτά, πολύ απλά μπορεί να τα καλύψει η αγάπη. Πολλοί λένε, «δεν θέλω χρήματα – δόξα τω Θεώ έχω. Βοηθήστε με να μάθω πού να πάω». Κι ένα δίκτυο επικοινωνίας και συνεννόησης ενεργοποιείται εκεί που υπάρχει αγάπη, ώστε να συντρέξουν οι άνθρωποι τον αναγκεμένο. Ενεργοποιούνται ένα σωρό άνθρωποι, ακόμα και απόδημοι, και δημιουργούν ένα δίκτυο αγάπης:

«Πού θα πάει;».

«Στο Τέξας».

«Έχουμε εκεί κοντά κάποιον;».

«Ναι, έχουμε τον τάδε...». Γίνονται οι ειδοποήσεις και οι συνεννόησεις και οι αναγκεμένοι άνθρωποι βρίσκουν στηρίγματα και αρωγούς. Γνωρίσαμε περιστατικά συγκινητικά από τέτοιες προσπάθειες: κάποιος είχε πάει τη γυναίκα του στο νοσοκομείο στο εξωτερικό και είχε αφήσει δύο ανήλικα παιδιά πίσω στην πατρίδα· και πολ-

λές φορές αναγκάστηκε να γυρίσει πίσω για να δει λίγο τα παιδιά του. Ποιος στάθηκε δίπλα σ' εκείνη τη γυναίκα; Άνθρωποι από το εξωτερικό, ταπεινοί κι ευλογημένοι άνθρωποι, που είχαν αγάπη. Γνώρισα ανθρώπους που με έκαναν να ντρέπομαι για εμάς τους Έλληνες! Γιατί; Διότι ήταν άνθρωποι που έκαναν καθημερινά δύο και τρεις ώρες ταξίδι, για να πάνε στο νοσοκομείο να δουν παιδάκια άρρωστα, να τα πάρουν στο σπίτι, στις διακοπές, στις γιορτές, να βοηθήσουν, να παρηγορήσουν, να σταθούν στο πλάι τους. Τι δηλώνουν όλα αυτά; Τη δυνατότητα που έχουμε. Πότε; Όταν είμαστε ζωντανοί. Είναι πραγματικά συγκλονιστικές οι λεπτομέρειες της αγάπης και της συμπαράστασης. Κι είναι κάτι που συνεχίζει να γίνεται – όλοι μπορούμε να το κάνουμε και πρέπει να το κάνουμε. Μπορούμε να τους κοροϊδέψουμε όλους, αλλά τον Θεό και τη συνείδησή μας ποτέ! Από τη στιγμή που θα μάθουμε για κάποιον άρρωστο, ο Θεός μάς τον χρεώνει και μας λέει: «Κάτι πρέπει να κάνεις κι εσύ γι' αυτόν».

Στην ακολουθία του γάμου, η Εκκλησία προσεύχεται δύο φορές με τα λόγια, «Κύριε, γέμισε το σπίτι των νεονύμφων, οίνου και ελαίου και πάσης αγαθοσύνης». Γιατί; Για να απολαμβάνουμε εμείς εγωιστικά τα αγαθά του Θεού; Όχι. Το λέει η συνέχεια της ευχής: «Ἴνα μεταδίδωσι καί τοῖς χρείαν ἔχουσι». Είτε μας αρέσει είτε όχι, δεν είμαστε ιδιοκτήτες κανενός πράγματος, είμα-

στε διαχειριστές των δωρεών του Θεού. «Τα λεφτά μου!», ακούμε να λένε... Ποια λεφτά σου; Ούτε αυτά είναι δικά σου, ούτε η ζωή σου είναι δική σου. Τι λέει στη νεκρώσιμη ακολουθία; «Μία ροπή καί ταῦτα πάντα, θάνατος διαδέχεται». Πού είναι λοιπόν τα λεφτά σου; Θα μπορούσε να είναι μαζί σου – σου είπε ο Χριστός τον τρόπο, «δανείζει Θεῷ δὲ ἐλεῶν πτωχόν» (Παρ. 19,17). Και δεν μπόρεσα ποτέ μου να καταλάβω, πώς είναι δυνατόν να υπάρχουν άνθρωποι, οι οποίοι μπορεί να έχουν εκατομμύρια ευρώ ή και πολλές εκατοντάδες χιλιάδες, και να είναι αδιάφοροι για το τι συμβαίνει γύρω τους. Βέβαια είπα την ερμηνεία κι εγνοώ και επιμένω σ' αυτή: «Είναι πεθαμένοι και δεν αισθάνονται», γι' αυτό και η κοινωνία που ζούμε βρωμάει. Βρωμάει από τη σήψη των πεθαμένων που περπατάνε. Βλέπετε, άλλωστε, πόσοι και πόσοι άνθρωποι, αν ανοίξουν το στόμα τους, ωχετός θα εξέλθει – ύβρεις, αισχρολογίες, βλαστήμιες.... Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι αυτά έχουν μέσα τους. Το λέει ο λόγος του Θεού: «Ἐκ γάρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τό στόμα λαλεῖ» (Ματθ. 12,34).

Είπα κάποτε σε μια ομιλία μου ότι αυτοί που βλαστημάνε τον Χριστό και την Παναγία, και δεν προλάβουν να μετανοήσουν και να ζητήσουν το έλεος του Θεού, κάποια μέρα θα ευχηθούν να μην είχαν ποτέ τους γεννηθεί σ' αυτόν τον κόσμο! Στο τέλος με πλησίασε κάποιος και μου λέει:

«Πάτερ, σκληρός δεν είστε;».

«Εγώ είμαι σκληρός ή η πραγματικότητα είναι σκληρή;».

«Μα, μερικές φορές, λέμε μερικά πράγματα από συνήθεια, όχι επειδή τα εννοούμε!».

«Χριστιανέ μου», του απάντησα, «τι την ήθελες τη δικαιολογία; Η δικαιολογία σου είναι χειρότερη και απ' την πράξη! Έχεις καταλάβει τι μου είπες τώρα; Καταλαβαίνεις τι σημαίνει 'από συνήθεια'; Σημαίνει ότι είσαι γεμάτος από τη βρωμιά κι όταν λίγο χάνεις τον έλεγχο, εκτεξύονται αυτά που περισσεύουνε μέσα σου!». Αυτή δυστυχώς είναι η πραγματικότητα...

Πρέπει να μας νοιάζει λοιπόν το πρόβλημα του άλλου. Γιατί ο Θεός που φέρνει τους ανθρώπους στη ζωή μας, θα μας ζητήσει λόγο για τη στάση μας απέναντί τους. Θα μας πει, «Επεσες πάνω μου, αλλά δεν με γνώρισε! Γιατί; Διότι δεν είχες μάθει ποτέ σου ποιος είμαι!». Αναλογιστείτε λίγο την παραβολή του Ασώτου. Ο μεγάλος γιος φαίνεται το καλό παιδί, αυτός που δεν έζησε «αισώτως», αλλά ο τρόπος της ζωής του δεν τον έσωσε. Ζούσε δίπλα στον Πατέρα, αλλά δεν ήξερε τον Πατέρα καθόλου, δεν πλησίασε ποτέ την καρδιά του Πατέρα, δεν είχε ποτέ την αγωνία του Πατέρα.

Συμπερασματικά, τι σημαίνει να σταθούμε δίπλα στον άλλον; Σημαίνει να ζήσουμε την Εκκλησία, να ζήσουμε την ομορφιά της ζωής μας, να νιώσουμε την ομορφιά της αγάπης, να νιώσουμε τη

χαρά να μετέχουμε στο πρόβλημα του άλλου. Αυτά είναι που πλουτίζουν τη ζωή μας ουσιαστικά, αυτά είναι που μας κάνουν να βγαίνουμε από τη μοναξιά μας, απ' τον εγωισμό μας, από την ανία και την πλήξη που υπάρχει στη ζωή μας.

Θα σας πω ακόμα ένα πάρα πολύ απλό. Όταν ήμουνα στην ιδιαίτερη πατρίδα μου και μερικές φορές ήμουνα κουρασμένος, στενοχωρημένος, έκανα το εξής: Εκεί, λίγο πιο έξω απ' την πόλη, υπήρχε ένα ορφανοτροφείο για μικρά κορίτσια διαλυμένων οικογενειών. Πήγαινα εκεί λοιπόν, στα παιδάκια, καθόμουν σε μια πολυθρόνα. Η «γιαγιά», όπως την έλεγαν τα παιδιά (μια γυναίκα που τους μαγείρευε και πρόσφερε πολλά) ερχότανε και μου έψηνε έναν καφέ. Κι εγώ καθισμένος στην καρέκλα, άφηνα τα παιδάκια να παίζουν μαζί μου: το ένα μου έκανε κοτσίδα τα γένια μου, το άλλο ανέβαινε στην πλάτη μου, ένα τρίτο ανακάτευε τα μαλλιά μου... Κι εγώ ντρεπόμουν για τον εαυτό μου, γιατί χωρίς να κάνω τίποτα, έδινα χαρά σε δέκα παιδιά. Και βέβαια, αυτό με ξεκούραζε, όσο κι αν ήμουν κουρασμένος ή στενοχωρημένος. Βλέπετε πόσο απλή είναι η ζωή και πόσο ανάποδα τη ζούμε, κλεισμένοι πολλές φορές στον εγωισμό μας;

Πιστεύω ότι πολλές φορές, αγνοούμε μερικά πράγματα. Όταν πρωτοπήγα στο Μαντούδι και ήρθε εντολή από τη Μητρόπολη να βγάλουμε τον πρώτο δίσκο, μου είπαν οι επίτροποι «Πάτερ, εδώ

ο κόσμος δυσανασχετεί». Λέω «Καλά... Την Κυριακή, που λέει η εγκύκλιος με την εντολή, εσείς θα βγάλετε κανονικά τον δίσκο». Όταν ήρθε η ώρα λοιπόν, βγήκα στην Ωραία Πύλη και τους είπα όσα ανέφερα παραπάνω. Δεν χρειάστηκε να τα πω δεύτερη φορά. Για μένα αυτή είναι η –έν Κυρίωκαύχηση: από τη στιγμή εκείνη μέχρι την εποχή που έφυγα από το Μαντούδι, εικοσιπέντε χρόνια μετά, ο δίσκος που βγάζαμε κατά καιρούς στον ναό, συγκέντρωνε περισσότερα χρήματα απ' ό,τι ολόκληρη η πόλη της Χαλκίδας! Γιατί οι άνθρωποι κατάλαβαν, το ένιωσαν. Καμιά φορά λοιπόν, φτάνει κι εμείς οι ιερείς, που δεν σας εξηγούμε κι ενίστε δεν καταλαβαίνουμε κι εμείς μαζί με εσάς τι κάνουμε όταν λειτουργούμε, δεν καταλαβαίνουμε ότι αυτό δεν είναι ιδιωτική μας υπόθεση.

Θυμάμαι μια νεαρή κοπέλα –Τρίτη Λυκείου πήγαινε– ήρθε να εξομολογηθεί και μου λέει: «Πάτερ, ξέρετε, πάω στην Εκκλησία την Κυριακή, αλλά δεν πάω για να προσευχηθώ».

«Γιατί πας παιδί μου;».

«Γιατί εκεί συναντώ τους φίλους και τις φίλες μου... και χαίρομαι πάρα πολύ!», Κι εγώ έκανα τον σταυρό μου και είπα από μέσα μου «δόξα τῷ Θεῷ», που συνάντησα έναν άνθρωπο, αληθινά Ορθόδοξο!

«Παιδί μου, γι' αυτό πάμε στην Εκκλησία, για να συναντηθούμε με τους άλλους, να νιώσουμε ότι είμαστε οικογένεια, να πούμε στον Πατέρα

‘Εδώ είμαστε, μαζεμένοι όλοι γύρω απ' το τραπέζι! Σου’».

Αν θέλουμε κι εσείς κι εγώ να είμαστε ζωντανοί, αν θέλουμε να είμαστε αυτό που λέμε ότι είμαστε, δηλαδή «Χριστιανοί», αν θέλουμε να μετέχουμε στη ζωή του Θεού, δεν μπορούμε να μην μετέχουμε στη ζωή του αδελφού. Αυτό είναι η Εκκλησία. Ειδάλλως, και μέσα να μπαίνουμε, έξω είμαστε. Είσαι στη Λειτουργία, είσαι στην οικογένεια του Θεού, και θεωρείς ότι υπάρχει όχι ένας, μισός έστω άνθρωπος που σου είναι ξένος; Ε, λοιπόν, άσκοπα ήρθες, απολύτως καμία ευλογία δεν πήρες. Η παρουσία σου στην πραγματικότητα, είναι βλασφημία κατά του Αγίου Πνεύματος. Πολλοί είμαστε θρησκευόμενοι, αλλά όχι άνθρωποι της Εκκλησίας, άνθρωποι του Χριστού.

Άρα η επιλογή είναι αν θέλω να ζω ή να είμαι πεθαμένος. Αν θέλω η αγάπη να είναι η ζωή μου. Όχι υπό όρους ούτε υπό όρια, διότι η αγάπη είναι η ζωή και η ζωή έχει αξία όταν βιώνεται σαν αγάπη. Οι εγωισμοί, ο φθόνος, οι ιδιοτροπίες που διώχνουν την αγάπη απ' την καρδιά μας, είναι βαρύτατες αρρώστιες, που αν δεν τις θεραπεύσουμε έγκαιρα, θα μας οδηγήσουν στον θάνατο. Η ζωή μας βέβαια, δεν είναι στα χέρια μας, είναι στα χέρια του Θεού. Μέχρις ότου όμως ο Θεός αποφασίσει για τον καθένα μας, η ζωή του διπλανού μας είναι ευθύνη δική μου και δική σου...

Εύχομαι να ζήσετε και να ζείτε, να ζει η αγάπη

στην καρδιά σας, να νιώθετε αυτό που ο Θεός μας έκανε: «Άλλήλων μέλη!» Να ξέρετε ότι πάντα πρέπει να μας νοιάζει ό,τι γίνεται δίπλα μας, όχι από περιέργεια αλλά από αγάπη. Είδατε ότι ο Χριστός επαίνεσε το δίλεπτο της χήρας, διότι σ' αυτό μέσα, ήταν η καρδιά της, ενώ στους άλλους ήταν ο εγωισμός τους. Και να δώσετε τη δυνατότητα στον κάθε μικρότερο ή μεγαλύτερο διπλανό σας να μπορεί, όσο εξαρτάται από σας, να παλέψει γι' αυτό το δώρο του Θεού, που είναι η ζωή, για να το ζήσει κι αυτός, με τη δική σας την αγάπη και με την αγάπη των άλλων.

Βλέπω σήμερα ένα παλικάρι –χαίρομαι κάθε φορά που το βλέπω– και με συγκινεί που θυμάμαι ότι κάποτε, για να βοηθήσω τη μάνα και τον πατέρα του, το κρατούσα στα χέρια μου και περπατούσα στους διαδρόμους ενός νοσοκομείου στη Βοστώνη, για να διασκεδάσω λίγο το κλάμα και τη δίψα του για νερό, διότι δεν έπρεπε να πιει μέχρι να περάσει ένα ορισμένο χρονικό διάστημα – ήταν τέτοια η φύση της ασθένειάς του. Είναι πραγματικά συγκλονιστικό και ευλογία Θεού, να νιώθεις ότι προσέφερες κάτι πάρα πολύ ασήμαντο. Τώρα, από μακριά, από την απόσταση του χρόνου, ξέρω πολύ καλύτερα πόσο ασήμαντο ήταν αυτό. Κι όμως αυτό το ασήμαντο ζητείται απ' τον καθένα μας. Κι αυτό το ασήμαντο είναι που γίνεται σημαντικό για τη δική μας τη ζωή και για τη ζωή όλων των άλλων πλάι μας.

Ο Θεός να σας φωτίζει, για να ζείτε πάντοτε, ως μέλη της Εκκλησίας: να ζείτε και να ζούμε όλοι, την ομορφιά της Εκκλησίας μας, την ομορφιά της αγάπης του Θεού.

Τροφή και αναπνοή της ψυχής είναι η προσευχή,
ο Λόγος του Θεού και η θεία Κοινωνία.

Η άδεια ψυχή δεν γεμίζει
και στην άλλη άκρη του κόσμου να πάει.
Διότι θα είσαι σαν τον άφρονα πλούσιο,
που δεν κατάλαβε ότι τίποτα από όσα είχε μαζέψει
δεν χρειάζονται για την ψυχή του.

Στόχος ζωής η αγιότητα

Ο ναός είναι το σπίτι όλων μας. Στο κάθε σπίτι μέσα, υπάρχουν τα δωμάτια του καθενός και υπάρχει η τραπεζαρία για όλους. Μια ενορία είναι μια οικογένεια, η οποία όμως έχει έναν τόπο που μαζεύονται όλοι και αυτός είναι ο ναός. Κάθε φορά μαζευόμαστε γύρω από ένα τραπέζι, την Αγία Τράπεζα, και έρχεται ο Πατέρας, ο Χριστός, για να προσφέρει σ' εμάς την τροφή, το Σώμα και το Αίμα Του. Μας έχει πει βέβαια και μας έχει τονίσει ότι αν δεν κοινωνήσουμε το Σώμα και το Αίμα Του, δεν θα ζήσουμε. Κι αυτή η ζωή δεν αφορά μόνο την επίγεια ζωή μας, αλλά τη ζωή που νικά τον θάνατο.

Στη θεία Λειτουργία, στον ναό που μαζεύόμαστε, το πρώτο πιάτο που παραθέτει ο Πατέρας μας, είναι ο Λόγος Του, είναι το ιερό Ευαγγέλιο. Διότι μας είπε ο Ιδιος ότι «οὐκ ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἀνθρωπος, ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ δόματι ἐκπορευομένῳ διά στόματος Θεοῦ» (Ματθ. 4,4). Κι όπως ακριβώς ένας άνθρωπος που δεν τρέφεται

κανονικά και δεν αναπνέει κανονικά, θα αρχίσει αργά ή γρήγορα να έχει πρόβλημα, έτσι κι εμείς έχουμε προβλήματα στη ζωή μας, διότι παραμερίσαμε μερικά πάρα πολύ ουσιώδη και ουσιαστικά πράγματα. Αν εμπιστευτούμε τον Λόγο του Θεού, θα λύσουμε τις απορίες και τα προβλήματά μας.

Έχετε προσέξει κάτι; Τις περισσότερες φορές το Ευαγγέλιο αρχίζει με αυτές τις τρεις λεξούλες «Εἶπεν ὁ Κύριος...». Κι εμείς που τις ακούμε, προσέχουμε τάχα τι λέει ο Κύριος; Πιστεύουμε άραγε αληθινά ότι δεν υπάρχει λόγος πιο αξιόπιστος από αυτά που είπε ο Κύριος; Τι είπε λοιπόν ο Κύριος, για το νόημα της ζωής του ανθρώπου; Είπε: «Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀγιασμός ὑμῶν» (Α΄ Θεσ. 4,3). Το νόημα της ζωής του ανθρώπου είναι ο αγιασμός του. Αυτό είναι το θέλημα του Θεού για τον καθένα μας, ο αγιασμός μας.

Ακόμα, ο Απόστολος Παύλος μας παραγγέλει, «κατά τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἄγιον καὶ αὐτοὶ ἄγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε», (Α΄ Πέτρ. 1,15) δηλαδή «σύμφωνα με Αυτόν που σας κάλεσε, που είναι ο μόνος Άγιος, έτσι κι εσείς προσπαθήστε να αγωνιστείτε, σε κάθε σας συμπεριφορά να φανερώνετε τον αγιασμό σας και να τον επιδιώχετε...».

Ο Θεός επιθυμεί να κατοικήσει μέσα μας, να στήσει τη σκηνή Του μέσα στην καρδιά μας, να περπατάει μέσα μας και να είναι για μας ο Πατέρας ο αγαπημένος κι εμείς τα παιδιά του τα αγα-

πημένα. Ζούμε για να γίνουμε πολίτες της Βασιλείας του Θεού, συμπολίτες των Αγίων. Ποιος είναι ο Άγιος; Κάθε Κυριακή, στη θεία Λειτουργία, τη στιγμή που υψώνεται ο άρτος που έχει αγιαστεί και έχει γίνει Σώμα Χριστού, ο ιερέας λέει «Πρόσχωμεν. Τά Ἀγια τοῖς Ἅγιοις». Και ο λαός απαντά, «εἷς Ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός» – ένας είναι ο Άγιος, ο κατ' εξοχήν Άγιος, και αυτός είναι ο Ιησούς Χριστός.

Και τότε λοιπόν, αφού ένας είναι ο Άγιος, ο Θεός, πώς είναι δυνατόν εμείς να γίνουμε Άγιοι; Αυτό τον δρόμο τον άνοιξε ο ίδιος ο Χριστός με το ότι κατέβηκε στη γη και έγινε αυτό που δεν υπήρξε ποτέ: άνθρωπος. Ο Θεός ενώθηκε μαζί μας και ο τρόπος για να γίνει κανείς μέτοχος της ζωής του Θεού, είναι να ενωθεί μαζί Του. Μένει τώρα στον καθέναν από μας να κάνουμε δική μας αυτή τη ζωή του Θεού. Πώς την κάνουμε δική μας; Με το Άγιο Βάπτισμα. Θυμάστε τι είπε ο Χριστός στον Νικόδημο; «Αν κάποιος δεν γεννηθεί ἀνωθεν, δεν θα δει τη Βασιλεία του Θεού» (Ιω. 3,3). Και ο Νικόδημος ξαφνιασμένος Του λέει: «Μας πώς είναι δυνατόν ένας ἀνθρωπος να γεννηθεί για δεύτερη φορά; Θα ξαναμπεί στην κοιλιά της μάνας του;». Και ο Χριστός απαντά «Εάν κάποιος δεν γεννηθεί εξ ύδατος και πνεύματος...». Τι είναι το Πνεύμα το Άγιο και το νερό; Το Μυστήριο του Βαπτίσματος. Δεν βαφτιζόμαστε για να πάρουμε ένα όνομα, βαφτιζόμαστε για

να μπολιαστούμε σε μια άλλη ποιότητα ζωής. Η φυσική γέννηση οδηγεί στον σωματικό θάνατο, η πνευματική αναγέννηση οδηγεί στη Βασιλεία του Θεού. Ζώντας στο Σώμα του Χριστού, τρεφόμαστε με τους χυμούς του, που είναι η θεία Κοινωνία, προκειμένου να φτάσουμε «εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Εφ. 4,13). Να ενηλικιωθούμε πνευματικά, να γεμίσει η ζωή μας απ' την παρουσία του Χριστού.

Το θεμέλιο του αγιασμού μας δεν είναι το να κάνουμε κάποιες καλές πράξεις – οι καλές πράξεις μπορεί και να μας στείλουν στην κόλαση (και μάλιστα συστημένους). Πότε; Όταν οι καλές μας πράξεις δεν πηγάζουν απ' τη φανέρωση του Θεού στη ζωή μας, αλλά απ' τον εγωισμό μας. Διότι όταν μένουμε στον εγωισμό μας, μένουμε δέσμοι στη θνητότητά μας. Όταν όμως αναγνωρίσουμε τη δική μας αδυναμία κι ενωθούμε δια του Αγίου Βαπτίσματος και όταν τρεφόμαστε με το Σώμα και το Αίμα Του, τότε ότι έχουμε δεν είναι δικό μας, αλλά είναι Εκείνου, είναι τα πάντα δικά Του, είναι δωρεές δικές Του. Κοινωνούμε λοιπόν με το Βάπτισμα στην Αγιότητα του Θεού κι έτσι κοινωνούμε στη Ζωή Του.

Ποια είναι η ζωή του Χριστιανού; Ο Χριστιανός, λέει ο Απόστολος Παύλος, φανερώνει τη ζωή του Χριστού «ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ» αυτού. Τι είναι τα ιερά λείψανα; Οστέα γυμνά που αναβλύζουν ιάματα! Αναβλύζουν γιατί; Διότι ο Άγιος, του

οποίου προσκυνάμε τα ιερά λείψανα, έγινε κατοικητήριο του Θεού, γέμισε ολόκληρος από τό Άγιο Πνεύμα, έγινε άνθρωπος που δεν κάνει «καλές πράξεις», αλλά φανερώνει τη ζωή του Χριστού. Έγινε άνθρωπος που δεν αγαπάει απλώς και μόνο επειδή αυτό «είναι καλό», αλλά γιατί αγάπη είναι ο Θεός και η αγάπη είναι η ζωή. Έγινε άνθρωπος που δεν συγχωρεί απλώς και μόνο επειδή είναι υπομονετικός, αλλά επειδή η συγνώμη είναι ουσιαστικά το ήθος του Θεού. Έγινε άνθρωπος που δεν είναι απλώς ταπεινός επειδή «έτσι πρέπει», αλλά επειδή είναι τόσο «ταπεινός τῇ καρδίᾳ» που ενοικεί μέσα του ο Θεός. Ο αλαζόνας άνθρωπος στέκει μπροστά στον Θεό και του λέει: «Δεν σε χρειάζομαι, εγώ θα τραβήξω τον δικό μου δρόμο, ξέρω τι θα κάνω». Ο ταπεινός άνθρωπος στέκει μπροστά στον Θεό και του λέει: «Κύριε, ότι κι αν έχω είναι δώρο δικό Σου» και στέκεται απέναντί Του με ευγνωμοσύνη.

Τι σημαίνει υπακοή στο θέλημα του Θεού; Σημαίνει υπακοή στην Αλήθεια. Δεν είναι ο λόγος ενός ανθρώπου, απέναντι στον οποίο εγώ μπορώ να πω «διαφωνώ». Είναι ο Λόγος του Θεού, που είναι αλήθεια. Ο Χριστός τόλμησε και είπε: «Εγώ είμαι η οδός, η αλήθεια και η ζωή...» (Ιω. 14,6). Εσύ ποιο δρόμο παίρνεις; Ποια αλήθεια ακολουθείς; Ποια ζωή ζεις; Όποια αλήθεια παραθεωρούμε, θα τη φάμε κοτρόνα στο κεφάλι μας αργά ή γρήγορα. Όμως, ένας άνθρωπος που έχει ταπεί-

νωσή, φωτίζεται από τον νοῦ και τον Λόγο του Χριστού, και πλέον αντιμετωπίζει με έναν τέτοιο φωτισμένο τρόπο τη ζωή του. Κάνει τις επιλογές του όχι εγωιστικά, αλλά εμπιστευόμενος το θέλημα του Θεού, ή αν δεν μπορεί να το διαχρίνει, ζητάει από τον Θεό να του δείξει. Λέει ένας ωραίος φαλμός «γνώρισόν μοι, Κύριε, δδόν, ἐν ᾧ πορεύσομαι...» (Ψαλμ. 142,8) – δείξε μου Θεέ μου, τον δρόμο που πρέπει να περπατήσω. Εμείς όμως έχουμε πάντα απόψεις και γνώμες και ποτέ δεν αναλογιστήκαμε ότι μπορεί να κάνουμε λάθος!

Ένας Χριστιανός, που δεν εξελίσσεται σε Άγιο, είναι ανώμαλος ἀνθρωπος. Δεν είναι η αγιότητα κάτι για τους λίγους, είναι κατ' αρχήν κάτι που μας χρειάζεται. Ο Χριστός είπε στους ανθρώπους «Αυτός που πιστεύει σ' εμένα, θα κάνει τα ἔργα που εγώ κάνω και μεγαλύτερα απ' αυτά» (Ιω. 14,12). Έτσι εξηγούνται τα θαύματα των Αγίων. Εμείς έχουμε προβλήματα στη ζωή μας καθημερινά. Μπαίνουμε σε σκέψεις: «Είναι καλό αυτό; Είναι κακό εκείνο; Τι είναι;». Δεν ξέρουμε. Εάν όμως ζούσαμε μέσα στη χάρη του Θεού, θα ξέραμε, διότι θα μας φωτίζει η χάρη του Θεού και δεν θα φτάναμε σε αδιέξοδα.

Το μέτρο της αγάπης

Πόσο όμορφο είναι όταν κανείς ζει μέσα στην Εκκλησία! Τελικά ό,τι κι αν φάξουμε, όπου κι αν φάξουμε, η ομορφιά για όλα τα πράγματα βρίσκεται μέσα στην Εκκλησία και στη ζωή της. Η πιο μεγάλη ομορφιά είναι όντως η αγάπη, γιατί η αγάπη είναι η ζωή κι όταν ο ἀνθρωπος δεν αγαπάει, απλά δεν ζει! Αυτό δεν χρειάζεται να το υποστηρίξουμε· το ζούμε. Ζούμε αφενός τους ανθρώπους που έμαθαν να αγαπάνε και που προσφέρουν τη χαρά της αγάπης αυτής, αλλά ζούμε αφετέρου και όσους αποτυγχάνουν να τους μοιάσουν· τους ανθρώπους που διάλεξαν αντί για την αγάπη, το δικό τους θέλημα και τον εγωισμό τους.

Τί είναι η αγάπη; Ξέρουμε να αγαπάμε; Μπορούμε να αγαπάμε; Πιστεύω προσωπικά, ότι ένα μέρος της κακοδαιμονίας του κόσμου μας, είναι ότι γίναμε ἀνθρώποι ανίκανοι να ζήσουμε την ομορφιά της αγάπης. Και γι' αυτό περισσεύει στον κόσμο και στις ψυχές μας πολλές φορές η ασχήμια, η πάσης φύσεως ασχήμια. Διότι πολλές φορές διερωτώμεθα τι συμβαίνει με εμάς τους

ανθρώπους. Η αγάπη για να είναι πραγματικότητα μέσα στη ζωή χρειάζεται την άσκηση και την καλλιέργειά της. Ένα χωράφι άμα δεν το καλλιεργήσεις, τότε θα φυτρώνουν μόνο αγκάθια. Και πράγματι πολλές φορές βλέπουμε να φυτρώνουν αγκάθια μέσα στις ψυχές των ανθρώπων. Ούτε τα παιδιά μας αγαπάμε· και δεν αναφέρομαι σε μια εγωιστική αγάπη, που μας κάνει να προσπαθούμε να τους δίνουμε πράγματα, για να επιβεβαιωθούμε, αλλά στην αγάπη εκείνη που μάς κάνει να θυσιάζουμε τον εγωισμό μας, ώστε το παιδί βλέποντάς μας μέσα στο σπίτι, να μπορέσει στη συνέχεια να γίνει και αυτό ένας ανθρώπος που αγαπά.

Ο Θεός είναι αγάπη αλλά κι εμείς οι ανθρώποι είμαστε «κατ’ εικόνα Θεού» δημιουργημένοι, άρα πρέπει να «είμαστε» αγάπη, όχι «να έχουμε». Ο ανθρωπος που λέει «έχω αγάπη», δεν έχει τίποτα. Διότι αυτός που έχει, δεν το λέει, το ζει, το βιώνει και το βλέπεις στη ζωή του και χαίρεσαι αυτή τη ζωή, περισσότερο μάλιστα όταν αυτή η ζωή έχει δυσκολίες, όταν έχει πειρασμούς, και παρόλα αυτά δεν κάνει την ομορφιά της αγάπης.

Το μέτρο τη αγάπης είναι ο Σταυρός. Και είναι σημαντικό να σπουδάσουμε τον Σταυρό του Χριστού, για να μπορούμε να καταλάβουμε αν αγαπάμε, αν είμαστε πραγματικά ανθρώποι αγάπης. Ο Χριστός μας έδειξε την αγάπη Του, με τον Σταυρό Του. Θέλεις να δεις πόσο σε αγαπάει ο

Θεός; Κοίτα τον Σταυρό. Κι εκεί θα δεις, έναν Θεό να λυγίζει τους ουρανούς, να γίνεται άνθρωπος, να μπαίνει στην ανθρώπινη ζωή, τη δική μας ζωή, να περπατάει ανάμεσά μας «ευεργετώντας και ιώμενος» όλους, να μας αποκαλύπτει την αλήθεια Του και στο τέλος ν’ ανεβαίνει πάνω στον Σταυρό, όχι γιατί δε μπορούσε να κάνει αλλιώς, αλλά γιατί ήθελε να θεραπεύσει την αδυναμία και την ανικανότητα του ανθρώπου ν’ αγαπάει. Δεν ήρθε να μας κερδίσει με τη δύναμή του, γι’ αυτό και μπήκε στην ιστορία του κόσμου, όχι ως εξουσιαστής και άρχοντας για να μας υποτάξει, αλλά ως βρέφος ταπεινό για να έρθει κοντά μας. Πόσο ωραία το ακούμε στους Χαιρετισμούς: «για να καλέσει ως όμοιος τον όμοιο», ως ανθρωπος τον ανθρωπο. Να τον καλέσει πού; Να τον ανεβάσει στο ύψος, να τον ανεβάσει στην κοινωνία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος.

Ο Χριστός λοιπόν, μας έδειξε ότι μας αγαπά με τον Σταυρό του. Το λέει πάρα πολύ όμορφα το Ευαγγέλιο: «Δεν υπάρχει πιο μεγάλη αγάπη απ’ αυτήν, απ’ το να θυσιάζεται κανείς για τους φίλους του» (Ιω. 15,13). Κι ακόμα, ακούμε ότι «ο Χριστός έγινε υπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δε σταυρού» (Φιλ. 2,8). Ο Σταυρός εκείνη την εποχή ήταν όχι μόνο ένα μέσο καταδίκης αλλά και εξευτελισμού. Όταν λοιπόν λέμε ότι ο Χριστός σταυρώθηκε, εννοούμε ότι όχι μόνο πέθανε για μας, αλλά εξευτελίστηκε, ταπεινώθηκε για

χάρη μας! Υπάρχει ένα θαυμάσιο τροπάριο της Μεγάλης Πέμπτης που λέει: «Ἐκαστον μέλος τῆς ὁγίας σου σαρκός, ἀτιμίαν δὶ' ἡμᾶς ὑπέμεινε, τάς ἀκάνθας ἡ κεφαλή, ἡ ὅψις τά ἐμπτύσματα...». Και μάλιστα, ένας απ' τους Πατέρες της Εκκλησίας, μιλώντας για τα Πάθη του Χριστού, για όσα υπέστη για μας, λέει ότι «διά τούτων ἀπάντων – των παθημάτων Του δηλαδή – τόν περὶ ἡμᾶς Αὐτοῦ παρέστησεν ἔρωτα» (Μ. Φώτιος). Ο Θεός δεν μας αγάπησε θεωρητικά, δεν μας αγάπησε με λόγια («εγώ αγαπάω τους ανθρώπους»), αλλά η αγάπη Του είναι ένσαρκη, όχι μόνο επειδή γίνεται ἀνθρωπος αλλά και εξαιτίας όλων όσων υφίσταται ἀμεσα και στο πρόσωπό Του, χάριν του ανθρώπου. Έτσι, αν κανείς θέλει πραγματικά να δει πώς αγαπάει ο Θεός και ποια είναι η αγάπη, θα το δει αν κοιτάξει καλά τον Σταυρό του Χριστού.

Μα ο Σταυρός, όπως είπαμε, γεννάει πόνο. Ο Χριστός μάς καλεί να συσταυρωθούμε μαζί Του, να σηκώσουμε τον Σταυρό μας και να πορευθούμε μαζί Του. Γιατί; «Ἴνα καί συζήσωμεν Αὐτῷ...», πράγμα που σημαίνει ότι αυτός ο Σταυρός είναι και η πηγή απ' την οποία πηγάζει η χαρά στον κόσμο: «Ἴδού γάρ ἦλθε διὰ τοῦ Σταυροῦ χαρά ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ». Και αυτό πρέπει ιδιαίτερα να το σημειώσουμε, γιατί μας αφορά ἀμεσα. Χωρίς τον Σταυρό, δεν υπάρχει χαρά! Και ο λόγος για τον οποίο έχουμε χάσει τη χαρά μας στα χρόνια μας, είναι γιατί αρνηθήκαμε τον Σταυρό! Με τι τον

ανταλλάξαμε; Με το δικό μας θέλημα.

Ο Χριστός λοιπόν μας καλεί να γίνουμε κι εμείς «υπήκοοι» μέχρι θανάτου, όπως ο Ίδιος, και να θανατώσουμε το δικό μας θέλημα, τὸν εγωισμό μας, την αλαζονεία μας. Όπου υπάρχουν αυτά, δεν υπάρχει και δεν μπορεί να υπάρχει η αγάπη. Ψάξτε το όπου θέλετε. Χωρίς λοιπόν αυτή την υπακοή και την εκκοπή του δικού μας θελήματος, δεν υπάρχει η αγάπη, υπάρχει ο εγωισμός που διαλύει και καταστρέφει. Πρώτον λοιπόν, «διά του Σταυρού ἥλθε – και πάντα έτσι θα έρχεται – η χαρά». Και δεύτερον, ο Σταυρός κατ' ουσίαν δεν είναι το τέρμα, είναι ο δρόμος. Το τέλος είναι η Ανάσταση, είναι η Ζωή, είναι η ομορφιά, δεν είναι η ασχήμια.

Σκεφτείτε κάτι πάρα πολύ απλό. Άμα θέλετε να καθαρίσετε το σπίτι σας, τότε πρέπει να καταβάλλετε κόπο, πρέπει να ξεσκονίσετε, πρέπει να σκουπίσετε, πρέπει να πλύνετε... Έτσι έρχεται η καθαρότητα η εξωτερική. Άλλα το ίδιο συμβαίνει και με την εσωτερική καθαρότητα: χρειάζεται εργασία και κόπος. Θέλω να πω δηλαδή, ότι κατά το πρότυπο του Χριστού, ο Σταυρός είναι και το μέτρο της δικής μας αγάπης. Δε μπορούμε να αγαπάμε, αν δεν σταυρωνόμαστε. Κι αν δεν δεχτούμε εμείς να σταυρώσουμε τον εαυτό μας, τότε αυτό που θα κάνουμε, είναι να σταυρώνουμε τους άλλους. Κι αυτό είναι κάτι που το ζούμε πολύ έντονα σήμερα. Μέσα στα σπίτια μας,

σταυρώνουμε ο ένας τον άλλον. Έχουμε σταυρώσει τα παιδιά μας, διότι αρνηθήκαμε να σταυρωθούμε εμείς και να κόψουμε το δικό μας θέλημα.

Δεν είναι λοιπόν άλλο πράγμα ο Σταυρός του Χριστού και άλλο πράγμα ο Σταυρός στη δική μας ζωή. Είναι το ίδιο. Διότι ο Σταυρός δεν είναι μόνο ένα σύμβολο, είναι ένας τρόπος ζωής, είναι ο κενωτικός τρόπος: Πρέπει ν' αδειάσω το δικό μου θέλημα –αυτό σταυρώνω, το δικό μου θέλημα, τον εγωισμό μου– διότι ο εγωισμός του ανθρώπου είναι η πηγή όλων των παθών και όλων των κακών. Άρα πρέπει, να ζεματίσω τη ρίζα, να κάψω τη ρίζα, ώστε να εκλείψουν ή να μεταστραφούν ουσιαστικά τα πάθη σε αρετές, να στραφούν στη σωστή κατεύθυνση. Αυτή είναι η κλήση που έχουμε δεχθεί και την οποία δεχόμαστε πάρα πολλές φορές στη ζωή μας: Τη μέρα που παντρεύμαστε, ο ιερέας, ξεκινώντας το μυστήριο και απαγγέλλοντας τη δοξολογία, εισάγοντάς μας στη Βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, κάνει με το Άγιο Ευαγγέλιο το σημείο του Σταυρού. Ο δρόμος γι' αυτή τη Βασιλεία είναι σταυρικός. Όταν βαφτίζουμε ένα παιδί ξεκινάμε και πάλι με τον ίδιο τρόπο, κάνοντες στην κολυμβήθρα το σημείο του Τιμίου Σταυρού, γιατί η πορεία προς τον Χριστό είναι πορεία σταυρική. Και όταν ξεκινάει η θεία Λειτουργία, που είναι η φανέρωση της Βασιλείας του Θεού στη γη, κάνουμε και πάλι με το Άγιο Ευαγγέλιο

Το να εμπιστευτούμε τον Θεό,

είναι η πιο ουσιαστική επένδυση στη ζωή μας.

το σημείο του Σταυρού. Αυτά δεν είναι τυχαία, δεν τα κάνουμε έτσι για ν' αρχίσουμε, αλλά διότι εκφράζουν ακριβώς την ουσία και την αλήθεια των πραγμάτων.

Ότι ο δρόμος για τη Βασιλεία είναι σταυρικός, το είπε ο ίδιος ο Χριστός: «Ἄπαρνησάσθω ἐαυτόν» (Μάρκ. 8,34). Αυτός είναι ο Σταυρός, να αρνηθώ τον εαυτό μου! Γιατί να τον αρνηθώ; Γιατί είμαι λάθος! Καμιά φορά λέμε να μετανοήσουμε. Ναι..... Για ποιο πράγμα; Γι' αυτή, για την άλλη, για την τρίτη αμαρτία; Όχι. Για τη μία και μοναδική: για το ότι βάλαμε το δικό μας θέλημα, πάνω απ' το θέλημα του Θεού. Αυτή είναι η αμαρτία μας. Αυτή είναι η αποτυχία μας. Και γι' αυτό είμαστε αποτυχημένοι, διότι ουσιαστικά, θεωρούμε σπουδαίο τον εαυτό μας. Και μερικές φορές, ακούγεται και από χείλη Χριστιανών η φράση: «Ε, δεν μπορείς σήμερα να πηγαίνεις με τον Σταυρό στο χέρι!». Αν δεν μπορείς να πας με τον Σταυρό στο χέρι, με τι θα πας; Έχουμε το θάρρος να το ομολογήσουμε; Εάν δεν πάμε με τον Σταυρό στο χέρι, θα πάμε με τον διάβολο στην καρδιά. Και γι' αυτό ζούμε ότι ζούμε σήμερα – ας είμαστε ειλικρινείς με τον εαυτό μας. Τι σημαίνει να λες αυτή τη φράση; Σημαίνει ότι δεν εμπιστεύεσαι τον Χριστό, ότι θεωρείς πιο έξυπνο τον εαυτό σου και πιο ικανό, ότι πιστεύεις πως αν αδιαφορήσεις για το θέλημα του Θεού, τότε θα τα καταφέρεις καλύτερα. Μα: αυτό είναι αστείο και

μόνο σαν σκέψη! Κι όμως, έτσι αστεία κάναμε τη ζωή μας, γι' αυτό και την καταντήσαμε φθηνή.

Ο Σταυρός είναι το μέτρο της δικής μας αγάπης προς τον Θεό πρωτίστως. Πώς αγαπώ τον Θεό; Δεν τον αγαπώ διαφορετικά, παρά όταν Τον εμπιστεύομαι, όταν εμπιστεύομαι το πρόσωπό Του και τον Λόγο Του. Άρα όπου ο Λόγος του Θεού και ο λόγος ο δικός μου είναι αντίθετοι, πρέπει να κόψω το δικό μου θέλημα. Όπου το θέλημα το δικό μου έρχεται σε αντίθεση με το θέλημα του Θεού, πρέπει να κοπεί αυτό το θέλημα. Πονάει! Γιατί ουσιαστικά διαστρέψαμε τα πράγματα: θα έπρεπε να χαιρόμαστε, θα έπρεπε να φάγουμε να δούμε ποιο είναι το θέλημα του Θεού και να το εφαρμόζουμε στη ζωή μας με χαρά. Αυτός είναι ο δρόμος. Κι αν δεν διδασκόμαστε απευθείας από την εμπιστοσύνη μας στο πρόσωπό του Χριστού, τουλάχιστον ας διδαχτούμε από τα λάθη μας, από τις αποτυχίες μας. Άρα, αν αγαπώ τον Θεό, πρέπει κι εγώ να το δείξω – Εκείνος μας το έδειξε με τον Σταυρό Του. Πρέπει να το δείξω κι εγώ με τον δικό μου Σταυρό, με το να αποδεχτώ το θέλημά Του, να ζήσω στην Εκκλησία Του και να αγωνίζομαι καθημερινά να φανερώνω το πρωτότυπο κάλλος της εικόνας που κρύβω μέσα μου.

Είμαστε κατ' εικόνα Θεού δημιουργημένοι. Αν καμιά φορά βρούμε στο έδαφος κάποια εικόνα, μισοχωμένη στη γη, και την τραβήξουμε έξω, θα

είναι προφανώς γεμάτη χώματα, λερωμένη. Δεν νομίζω ότι θα σκεφτούμε, «λερωμένη είναι, πέταξε τη, κάψτη!». Ισα-ίσα, θα ξεκινήσουμε προσεκτικά να την καθαρίζουμε, για να δούμε το πρωτότυπο κάλλος της. Κι όταν πραγματικά αποκαλύψουμε ποια εικόνα είναι, τη χαιρόμαστε. Το ίδιο συμβαίνει και με την ψυχή μας που είναι κατ' εικόνα του Θεού: το θέμα δεν είναι να γεμίσουμε με βρωμιές την εικόνα του Θεού, αλλά να δουλέψουμε πάνω στην ψυχή μας, ώστε να την καθαρίσουμε.

Η «κάθαρση της καρδιάς», το πρώτο σκαλόπατι στην πνευματική ζωή του ανθρώπου, που ξεκινάει με την εκκοπή του δικού μας θελήματος, είναι ο δικός μας Σταυρός. Κι αυτό τον Σταυρό δεν τον φοβόμαστε, τον αποδεχόμαστε με χαρά, γιατί ακριβώς αυτός είναι το μέτρο της αγάπης μας προς τον Θεό. Άλλα ο Σταυρός είναι και το μέτρο της αγάπης για όλες τις αγάπες – έστω κι αν η αγάπη είναι μία. Ας ρίξουμε μια ματιά μέσα στα σπίτια μας. Γιατί διαλύονται τα σπίτια μας; Λέμε «αγαπιόμαστε»... Κοροϊδευόμαστε στην πραγματικότητα, διότι το μέτρο της αγάπης είναι ο Σταυρός. Η αγάπη, η στοργή, η τρυφερότητα είναι το «ναι» και η ευχαριστία στον Θεό. Θεέ μου, κοίταξε πόσο προσέχω αυτόν ή αυτή που μου έδωσες. Εμείς ανταγωνιζόμαστε ποιανού το θέλημα θα γίνει. Κι αν κάποια φορά υποχωρήσουμε, το έχουμε κρατημένο μέσα μας («σήμερα

έγινε το δικό σου, αλλά αύριο θα γίνει το δικό μου») και ουσιαστικά έχουμε διώξει την αγάπη από τη ζωή μας, δεν νιώθουμε τη χαρά, να δώσουμε χαρά. Νομίζουμε ότι χαρά σημαίνει το να χαρώ εγώ, το να υπηρετείς εσύ εμένα. Μα κάτι τέτοιο δεν θα είναι χαρά, θα είναι αρρώστια, μια αρρώστια που αργά η γρήγορα θα τη νιώσω μέσα στη ζωή μου.

Λέω πολλές φορές στα ζευγάρια που παντρεύω: «Εχετε καταλάβει ότι σήμερα πρέπει να πεθάνετε;». Να πεθάνει δηλαδή ο εγωισμός του καθενός, ειδάλλως δεν καρπίζει η αγάπη. Αγάπη και εγωισμός, είναι ευθέως αντίστροφα μεγέθη. Όπου υπάρχει το ένα δεν υπάρχει το άλλο. Αυτό είναι το μέτρο της αγάπης. Πώς μπορώ να αγαπώ πραγματικά, όταν κάνω δύσκολη τη ζωή του άλλου; Πώς μπορώ να αγαπώ πραγματικά, όταν επιμένω να γίνει το δικό μου θέλημα, αντί να το σταυρώνω; Μα, θα ρωτούσε κανείς, «κι αν ο άλλος μέσα στη σχέση το πάρει στραβά; Κι αν ο άλλος το εκμεταλλευτεί;». Κοιτάξτε, στη ζωή μας εμπιστεύομαστε τον Θεό και κάνουμε το θέλημα του Θεού, όχι για να κάνουμε τον πιο έξυπνο στον άλλο, αλλά γιατί αυτός είναι ο δρόμος μας. Αν ένας άνθρωπος αγωνίζεται να μάθει να αγαπά έτσι, αλλά ο άλλος τον εκμεταλλεύεται, τότε εκείνος που τον εκμεταλλεύεται, θα πρέπει να φοβάται πολύ: ο Θεός μάς παιδαγωγεί με τον δικό Του τρόπο, που είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός...

Έτσι λοιπόν, είναι σημαντικό να μάθει κανείς μέσα στο σπίτι του να ζει την αγάπη –ο γάμος είναι μυστήριο αγάπης– αλλά δεν υπάρχει αγάπη παρά διά του Σταυρού. Για να τελεστεί ο γάμος, φεύγει ο γαμπρός από το σπίτι του, φεύγει και η νύφη από το δικό της, και συναντιούνται στην Εκκλησία, απ' όπου μετά θα φύγουν μαζί, για να πάνε σε ένα καινούριο σπίτι. Τι σημαίνει αυτό; Φεύγω από αυτό που είμαι. Δε μπορώ να χρατήσω αυτό που είμαι αν σ' αγαπώ. Θα πρέπει να φύγω από αυτό που είμαι και να έρθω, να ανοίξω τον τόπο για να έρθεις κι εσύ. Κι αυτό είναι μια κίνηση αμοιβαιότητας.

Ακόμα, ας δούμε λίγο τη σχέση με τα παιδιά μας. Εδώ μπορεί να μας διδάξει πολλά το παράδειγμα του Αβραάμ από την Παλαιά Διαθήκη. Ο Θεός καλεί τον Αβραάμ να θυσιάσει τον μονάχρι-βο γιο του. Ο Αβραάμ εμπιστεύεται τον Θεό, δεν αμφιβάλλει για την αγάπη Του· σκέπτεται πως ό,τι παραχωρεί ο Θεός είναι «δώρημα τέλειο» και το αποδέχεται. Και τι έζησε ο Αβραάμ; Την αγάπη του Θεού. Εκείνος έκανε υπακοή και δια της υπακοής του Σταυρού, ήρθε η χαρά στη ζωή του. Όχι μόνο διότι το παιδί του σώθηκε, αλλά διότι αξιώθηκε να δει πόσο ζωντανός είναι ο Θεός. Εμείς όμως είμαστε πολύ φτωχοί, διότι δεν αφήνουμε τον Θεό να μας δείξει πόσο ζωντανός είναι, πόσο όμεσα εμπλεκόμενος είναι στη ζωή μας. Είμαστε φτωχοί διότι δεν μας νοιάζει το

θέλημα Του. Τον Θεό τον χρειαζόμαστε πολλές φορές για να δείξει στους άλλους, πόσο καλοί είμαστε εμείς – είναι η στάση του Φαρισαίου.

Τι σημαίνει λοιπόν, «αγαπώ τα παιδιά μου», με βάση το παράδειγμα του Αβραάμ; Σημαίνει πως δεν θα επιδιώξω να κάνω τα παιδιά όπως αρέσει σε μένα, αλλά όπως θέλει ο Θεός. Αν τ' αγαπώ, τότε το μέτρο της αγάπης μου θα είναι ο Σταυρός μου, η εκκοπή του δικού μου θελήματος γι' αυτά. Εμείς αντιθέτως, βάζουμε το δικό μας θέλημα μπροστά απ' το θέλημα του Θεού. Εμείς είμαστε που ξέρουμε τι χρειάζεται. Γι' αυτό και πολλές φορές βγάζουμε τα μάτια μας. Και με τα παιδιά τα ίδια, ακολουθούμε την ίδια εγωιστική οδό: δεν διαλεγόμαστε μαζί τους, διότι στο βάθος δεν τα εμπιστεύόμαστε· αγαπάμε τον εαυτό μας και όχι τα παιδιά· σε πάρα πολλά πράγματα, είμαστε σίγουροι ότι εμείς ξέρουμε τι χρειάζονται και όχι εκείνα.

Ας πούμε ένα παράδειγμα. Έρχονται πολλοί γονείς και ρωτούν:

«Πάτερ, το παιδί μου έχει γνωρίσει μια κοπέλα... Συμβαίνει αυτό κι εκείνο... Τι να κάνω;».

«Εσύ τι θα κάνεις; Από πού κι ως πού το θέμα εξαρτάται από σένα; Με ανήλικο έχεις να κάνεις; Εκείνο θα αποφασίσει. Εσύ το μεγάλωσες με αγάπη; Δηλαδή, σεβάστηκες την ελευθερία του, το έμαθες να ζει στηριγμένο στα δικά του πόδια; Η ήθελες πάντοτε να το υπερπροστατεύεις, θεω-

ρώντας πως εσύ ξέρεις καλύτερα;».

«Μα τι να κάνω;».

«Να σταυρώσεις έστω τώρα το δικό σου θέλημα, να πέσεις στα γόνατα και να προσεύχεσαι για το παιδί σου. Διότι, όπως έλεγε ο Άγιος Πορφύριος, ‘ότι λέμε εμείς στα παιδιά μας, φτάνει μέχρι τ’ αυτιά τους. Ότι λέμε όμως στον Θεό παρακαλώντας Τον για τα παιδιά μας, ο Θεός το μεταφέρει στην καρδιά τους».

Εμείς όμως, δεν δεχόμαστε ούτε αυτό. Εμείς θέλουμε το δικό μας. Δεν μας είναι αρκετό να προσευχηθούμε, γιατί κατά βάθος νομίζουμε ότι απ’ το δικό μας θέλημα εξαρτώνται όλα. Κι όταν βέβαια τα παιδιά μεγαλώνουν και ετοιμάζονται για τη δική τους οικογένεια, εμείς τι κάνουμε; Σταυρώνουμε τάχα τον εαυτό μας για να ζήσουν τα παιδιά μας την αγάπη τους; Ή μήπως είμαστε συνεχώς παρόντες και υπονομεύουμε τη σχέση τους, εκμεταλλεύμενοι την ανωριμότητα των παιδιών μας, που κι αυτά δεν έμαθαν να αγαπούν εξαιτίας μας;

Αλλά και οι συγκρούσεις που υπάρχουν στην κοινωνία ή και ανάμεσα στους συγγενείς, εκεί έχουν τη ρίζα τους: Στο θέλημα του καθενός. Δεν δεχτήκαμε να σταυρωθούμε. «Μα, ο άλλος δεν με εμπιστεύεται» ή «η νύφη μου δεν μου δίνει σημασία!». «Δεν πειράζει! Σκέφτηκες ότι αυτό μπορεί να είναι μια ευκαιρία που σου δίνει ο Θεός για να σταυρωθείς; Να σταυρώσεις το δικό

σου θέλημα; Και να πεις: αν το παιδί μου, ο γιος μου ή η κόρη μου, είναι ευτυχισμένοι και χαρούμενοι, δεν πειράζει, ας μην είμαι εγώ». Ο Σταυρός είναι ένας τρόπος και δρόμος ζωής.

Οι φιλίες γιατί δεν υπάρχουν σήμερα; Επιτρέψτε μου να αναφέρω μια προσωπική εμπειρία, την οποία θεωρώ δώρο Θεού! Όταν ήμασταν παιδιά, είχαμε μια μεγάλη παρέα, γύρω στα τριάντα άτομα, και κάποια μέρα, εκεί που παζάμε, πέρασε ένας παππούλης. Μας κοίταξε καλά και μας είπε: «Παιδιά, βλέπω ότι είστε φίλοι! Χαίρομαι γι’ αυτό. Εγώ όμως θα σας πω μόνο μια κουβέντα και θα φύγω... Η φιλία σας θα κινδυνεύει μόνο απ’ τον εγωισμό σας! Γειά σας παιδιά».

Εμείς, παρότι παιδιά, κοντοσταθήκαμε και προβληματιστήκαμε. «Τι μας είπε τώρα; Η φιλία μας, θα κινδυνεύει μόνο απ’ τον εγωισμό μας...». Καθίσαμε και το σκεφτήκαμε και είπαμε ότι η φιλία μας θέλουμε να ζήσει. Βρήκαμε μάλιστα και τον τρόπο, ο οποίος ήταν ακριβώς ένα είδος Σταυρού: «Δεν θα κρατήσω τίποτα μέσα μου για τον άλλον. Αν κάποια στιγμή μου πει ή κάνει κάτι που νομίζω ότι με θίγει, θα πάω αμέσως να εξηγηθώ και να συνδιαλλαγώ μαζί του. Θα του πω ευθέως: ‘είπες αυτό και νομίζω το είπες για μένα’». Κι επειδή ήμασταν αποφασισμένοι, το πράγμα λειτούργησε θετικά: αν ο άλλος το είχε κάνει επίτηδες, το παραδεχόταν καθαρά: «Ναι, το έκανα, διότι κι εσύ είπες αυτό»,

ή «όχι, δεν το κατάλαβα, ούτε είχα στόχο να θίξω εσένα» και ξεμπερδεύαμε. Αυτή η φιλία, κρατάει ακόμα, με όλα εκείνα τα παιδιά! Ένας Σταυρός ήταν το μέτρο. Δηλαδή: «Όχι, δεν θα γίνει το δικό μου! Δεν θα αφήσω να γίνει το δικό μου». Αυτό που δεν έχουμε καταλάβει είναι ότι το να γίνεται το δικό μου θέλημα και να μη σταυρώνω τον εγωισμό μου, είναι κάτι που πρώτο εμένα δεν ωφελεί. Είναι σαν να επιχειρώ να βγάζω τα μάτια μου, με τα ίδια μου τα χέρια.

Σε όλα τα επίπεδα της ζωής λοιπόν, καλούμαστε σ' αυτό τον δρόμο και τον τρόπο. Όχι όμως στα τυφλά. Έχουμε παράδειγμα το πρόσωπο του Χριστού μας. Και είδαμε πού τον οδήγησε η υπακοή. Στην ελευθερία και στην αγάπη και στη χαρά, τα δώρα που χάρισε και σε μας. Διότι, το τέρμα του δρόμου, όπως είπαμε, είναι η Ανάσταση, δεν είναι ο Σταυρός. Ο Σταυρός είναι δρόμος για την Ανάσταση. Ποτέ δεν φτάνουμε στην Ανάσταση, αν δε περάσουμε απ' τον Σταυρό. Και οι δοκιμασίες και οι θλίψεις στη ζωή μας, αυτό το σχέδιο του Θεού υπηρετούν. Αμφιβάλλει κανείς για την αγάπη του Θεού;

Συγχωρέστε μου δύο ακόμη περιστατικά, για να δείτε την ευλογία που έρχεται, όταν ο άλλος κόβει το θέλημά του. Γνωρίζω μια νέα κοπέλα, η οποία σέ κάποια στιγμή της ζωής της τυφλώθηκε. Δεν ήταν εκ γενετής τυφλή – έχει σημασία αυτό, διότι η κοπέλα αυτή ήξερε τι είναι το φως του

ήλιου, τι είναι η φύση, τι σχήμα και μορφή έχουν τα πάντα. Και μετά τυφλώθηκε. Όταν κάποια στιγμή πήγα να τη δω, με έκανε να ντραπώ: «Πάτερ», μου είπε, «διστάζω να προσευχηθώ στον Θεό για να με κάνει καλά. Τι να του ζητήσω; Ο Θεός μου έχει δώσει τόσα δώρα!». Έκανα τον Σταυρό μου, αλλά ένιωσα και ντροπή που εγώ τόσο συχνά γκρινιάζω και διαμαρτύρομαι για το ένα και το άλλο. Πραγματικά, οι περισσότεροι από μας «τρωγόμαστε με τα ρούχα μας» μονίμως. Τι λέει το Ευαγγέλιο; «...Διά του Σταυρού έρχεται η χαρά». Ποιος ήταν εν προκειμένω ο Σταυρός; Η αποδοχή της δοκιμασίας. Εκείνη η κοπέλα, η τυφλή, βρήκε αυτό που δεν βρίσκουν πολλές κοπέλες που έχουν μάτια ανοιχτά, που στολίζονται και φτιασιδώνονται... Βρήκε έναν άνθρωπο να την αγαπάει! Και το τονίζω αυτό, διότι το πρόβλημα δεν είναι να βρεις κάποιον, αλλά το πρόβλημα είναι να βρεις κάποιον που να σ' αγαπά. Βρήκε λοιπόν έναν άνθρωπο, πέρασαν κάνα-δύο χρόνια και με πήρε τηλέφωνο:

«Θα ήθελα να σας δω. Είναι κάτι που με βασανίζει...».

«Καλά, μόλις κατέβω στην πόλη σας, θα έρθω να σε δω». Και πράγματι πήγα.

«Τι είναι αυτό που σε βασανίζει, παιδί μου;».

«Ακούστε πάτερ, δεν έχουμε αποκτήσει παιδί μέχρι τώρα. Κάποιοι από το ευρύτερο περιβάλλον μας –δεν τους κατηγορώ, καλοπροσάρετοι και

πιστοί ἄνθρωποι είναι— μου ἐφεραν από τα Ιεροσόλυμα και το Ἅγιο Ὁρος διάφορα ‘αγιωτικά’, να το πω ἔτσι, ώστε να τα χρησιμοποιήσω για να αποκτήσω παιδί...». Και κατόπιν συνέχισε: «Γιατί πάτερ, πρέπει να τα κάνω δλα αυτά; Ο Θεός δεν ξέρει αν είναι καλό για μένα –λόγω του προβλήματός μου— να ἔχω ή όχι παιδί; Αν ο Θεός κρίνει ότι μπορώ να ἔχω, θα μου δώσει. Κι αν κρίνει ότι δεν μπορώ να ἔχω, δεν θα μου δώσει. Εγώ θα πω στον Θεό τι θα κάνει;». Αυτή είναι αληθινή πίστη. Αυτή είναι η υπακοή και η συνεπής όδευση του δρόμου του Σταυρού!

Εμείς αντίθετα, τι κάνουμε σε όλη μας τη ζωή; Λέμε στον Θεό τι να κάνει! Δεν αφήνουμε σ' Εκείνον την πρωτοβουλία. Θέλουμε εμείς να του λέμε πάντοτε τι να κάνει. Άλλα το χέρι του Θεού, είτε είναι βαρύ όταν μας ακουμπά είτε είναι ελαφρύ, πάντα με αγάπη μας ακουμπά. Αν δεν μπορούμε να δούμε την αγάπη Του, είναι γιατί έχουμε δικό μας θέλημα. Τελικά ο Θεός χάρισε στην κοπέλα εκείνη ένα παιδάκι. «Τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν, πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν...» (Ρωμ. 8,28). «Τοῖς ἀγαπῶσι» πραγματικά, όχι με τα λόγια. «Τοῖς ἀγαπῶσι» μέσα από αυτή τη σταυρική πορεία, η οποία φέρνει τελικά τη χαρά, όπως είδαμε σ' αυτό το παράδειγμα.

Το άλλο περιστατικό: Γνωρίζω μια άλλη νέα κοπέλα, φοιτήτρια, οποία έχει χάσει δύο αδέλφια από μία συγκεκριμένη, σπανιότατη νόσο και

παρουσιάστηκε τώρα η ίδια νόσος και στην ίδια. Ξέρει πολύ καλά ότι μπορεί να βρίσκεται κοντά στο τέλος της. Είναι λοιπόν μια φοβερή εμπειρία αλλά και ένας θαυμασμός, όταν μιλάς με έναν ἄνθρωπο, που ξέρεις κι εσύ κι εκείνος ότι μπορεί σε λίγο να μην υπάρχει. Είναι η ώρα της δοκιμασίας. Της είπα: «Κοίτα, εγώ μπορεί να ‘φύγω’ πιο νωρίς από σένα και εσύ ακόμα να ζεις. Άλλα το σημαντικό δεν είναι ούτε πότε θα φύγω εγώ ούτε πότε θα φύγεις εσύ. Το σημαντικό είναι, όταν θα φύγουμε, να συναντήσουμε τον Κύριο. Γι' αυτό δεν ζούμε; Γι' αυτό δεν αγωνίζεσαι κι εσύ; Η θέληση και η εμπιστοσύνη σου στον Θεό και η αγάπη σου για Εκείνον δεν είναι που σε κάνει διαφορετική απ' όλα τα άλλα παιδιά, που πάνε όπως κι εσύ στη Σχολή σου και σπουδάζουν; Τι λέμε στη θεία Λειτουργία; «Πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα».

Κάποια στιγμή, μου έστειλε ένα μήνυμα στο κινητό για να μου πει κάποια νέα συμπτώματα που παρουσιάστηκαν πάλι. Άλλα μου γράφει, κλείνοντας το μήνυμά της: «Ο, τι θέλει ο Θεός!». Αυτός είναι ο ἄνθρωπος ο ελεύθερος, ο ἄνθρωπος που είναι ελεύθερος ακόμα κι απ' τον θάνατο, διότι ζει από τώρα. Και ζει την παρουσία του Θεού και τη Βασιλεία του Θεού και την αγάπη Του. Γιατί αυτή η αγάπη Του είναι τελικά η ζωή! Και τώρα εκείνη τι κάνει; Σταυρώνεται! Δεν αρνείται τον Σταυρό της. Δεν λέει «γιατί, Θεέ μου σ' εμένα;».

Πιστεύω στον Θεό δεν σημαίνει

ότι αναγνωρίζω την ύπαρξή Του.

Σημαίνει ότι εμπιστεύομαι το πρόσωπό Του, τον Λόγο Του.

Δείτε όμως και μια άλλη περίπτωση: Ήταν μια επίσης νέα σχετικά κοπέλα, που διακονούσε με αφοσίωση στο έργο της κατήχησης της Εκκλησίας, για χρόνια ολόκληρα. Κάποια στιγμή, αρρώστησε με καρκίνο. Και τότε είπε: «Γιατί, Θεέ μου σ' εμένα;». Μου το ανέφεραν κάποιοι κοινοί γνωστοί. Και είπα: «Κάντε μου τη χάρη και πείτε της εκ μέρους μου: Γιατί όχι σε σένα; Γιατί όχι σε εμένα; Έχουμε κάνει τάχα καμιά τέτοια συμφωνία με τον Θεό, και μας ξεγέλασε; Όταν πήγαινες να επισκεφτείς αρρώστους, τι τους έλεγες; Να κάνουν υπομονή, να έχουν ελπίδα... Γιατί δεν τα λες τώρα και στον εαυτό σου; Εν πάσει περιπτώσει, επειδή έχεις ένα ερώτημα, αυτό το 'γιατί';, θα σου απαντήσω. 'Διότι παιδί μου', θα σου έλεγε ο Θεός, 'κατά βάθος δεν με εμπιστευόσουν. Ενώ μιλούσες για μένα δεν με εμπιστευόσουν. Είχες πείσει τον εαυτό σου ότι με εμπιστεύεσαι, διότι ένιωθες ότι όλα πάνε καλά στη ζωή σου. Τώρα λοιπόν, σου παραχώρησα αυτή τη δοκιμασία, για να καταλάβεις ποιο είναι το πραγματικό σου επίπεδο, να βρεις τον εαυτό σου και να φύγεις έτοιμη!'. Δεν έχει νόημα η παράταση της ζωής μας περισσότερο ή λιγότερο, εάν αυτός ο χρόνος που μας δίνει, δεν μετατραπεί σε καιρό σωτηρίας. Άρα τι μας μένει; Να αγκαλιάσουμε τον Σταυρό μας! Να τον δεχτούμε με χαρά, με υπομονή και με εμπιστοσύνη. Και τότε θα νιώσουμε τη χαρά, που νιώθουν οι

άνθρωποι που δοκιμάζονται!

Θα ήθελα να σας θυμίσω τον Άγιο Πορφύριο, ο οποίος ήταν γεμάτος αρρώστιες, είχε καρκίνο, ήταν τυφλός, είχε πάθει εγκεφαλικά – ένα σωρό πράγματα. Κι αυτός ο άνθρωπος, που έκανε και κάνει καλά πολλούς ασθενείς, ούτε μια φορά δεν προσευχήθηκε στον Θεό να κάνει τον ίδιο καλά. Και λέει κάπου, πολύ χαριτωμένα: «Ντρεπόμουν να πω στον Θεό να με κάνει καλά...». Και ζώντας μ' αυτή την εμπιστοσύνη, έζησε χρόνια ολόκληρα με τον καρκίνο, χωρίς να τρομάζει.

Μόνοι μας κάνουμε τη ζωή μας δύσκολη, μόνοι μας κοντανασαίνουμε, γιατί δεν αφήσαμε τον εαυτό μας να εισπνεύσει το οξυγόνο της ζωής, που είναι η αγάπη του Θεού για μας, αλλά και η αγάπη η δική μας για το πρόσωπό Του και το πρόσωπο κάθε ανθρώπου. Θυμάστε τί είπε ο Χριστός, όταν τον ρώτησε ο νομικός; Να ποια είναι η πρώτη και μεγάλη εντολή: «Άγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἴσχύος σου» (Μάρκ. 12,30), και «τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσίν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται» (Ματθ. 22,29-30). Η αγάπη στους αδελφούς μας είναι η οριζόντια διάσταση της ζωής μας, αλλά αν μείνουμε στην οριζόντια, θα διαπιστώσουμε ότι αυτή έχει αρχή και τέλος, με άγνωστο το ενδιάμεσο διάστημα. Και τα νερά όταν

δεν κινούνται βαλτώνουν και μαζεύουν κουνούπια. Υπάρχει όμως και η κάθετη διάσταση. Οριζόντια και κάθετη: ποιο σημείο σχηματίζουν; Το σημείο του Σταυρού. Και αυτή η αγάπη του Θεού και η αγάπη η δική μας προς Εκείνον, κάνει αυτή τη ζωή να ανανεώνεται συνεχώς – κάνει το νερό να μη μένει στο τέλμα, αλλά να εμπλουτίζεται διαρκώς και να είμαστε μόνιμα πλούσιοι. Τότε, δεν φοβόμαστε ποτέ κι ας είμαστε και φτωχοί εξωτερικά. Διότι ζούμε τον πλούτο της αγάπης του Θεού, τον πλούτο της αγάπης της δικής μας προς τον Θεό και προς την κάθε εικόνα του Θεού.

Όταν μπαίνετε στην Εκκλησιά, βλέπετε στο τέμπλο την εικόνα του Χριστού. Πλησιάζετε, κάνετε τη μετάνοια σας και προσκυνάτε την εικόνα. Άλλα αυτή η εικόνα είναι ξύλινη και ο ναός που μπήκατε είναι πέτρινος. Όμως ο Θεός μας είπε ότι ο καθένας από μας είναι μια ζωντανή εικόνα του Θεού, και ότι είμαστε ζωντανός ναός του εν ημίν ενοικούντος Αγίου Πνεύματος. Αν προσκυνώ την ξύλινη εικόνα και βρίζω τη ζωντανή, που είναι ο κάθε άνθρωπος, είμαι υποκριτής. Εάν σέβομαι τον ναό, αλλά δεν σέβομαι τον ναό του σώματός μου και τον ναό του σώματος του άλλου, τότε ουσιαστικά κοροϊδεύω τον εαυτό μου και εμπαίζω τον Θεό. Αυτός είναι ο Σταυρός.

Επιτρέψτε μου, τελειώνοντας, να καταθέσω άλλη μία μικρή μου εμπειρία. Όταν χειροτονήθηκα νέος ιερέας, ο Επίσκοπος που με χειροτόνησε,

ένας άγιος άνθρωπος, μου είπε το εξής: «Παιδί μου, η πιο δύσκολη ώρα στη ζωή σου, θα είναι όταν κάποιοι, ενώ εσύ θα δίνεις το αίμα της καρδιάς σου για τους άλλους, θα αμφισβητούν το έργο σου. Φυλάξου απ' αυτή την ώρα». Σαν σκέψη, μου άρεσαν εκείνα τα λόγια, αλλά δεν είχα εμπειρία. Σαν νέος παπάς είχα την αντίθετη: ένιωθα τους ανθρώπους να με αγαπούν, να με προσέχουν... Όμως ο Θεός επέτρεψε να έρθει και η ώρα της αμφισβήτησης. Και δοκιμάστηκα, σκανδαλίστηκα και είπα «θα φύγω από δω». Όμως, έμαθα από μικρός και με έμαθαν, να μιλώ και λίγο με τον εαυτό μου. Και τότε είπα μέσα μου: «Εσύ δεν είσαι μόνο Χριστιανός, είσαι και παπάς. Ο Χριστός λοιπόν, στον οποίο λειτουργείς, σου είπε ν' αγαπάς ακόμα και τους εχθρούς σου. Θεωρείς ότι αυτοί που σε αμφισβητούν είναι εχθροί σου; Αν ναι, τότε σκάσε και προχώρα!». Τι σήμαινε αυτό στην πράξη; Σήμαινε, «συνέχισε να κάνεις το έργο που κάνεις και αυτούς που ξέρεις ότι πολεμούν το έργο σου, θα τους μνημονεύεις στη θεία Λειτουργία». Πρέπει να σας πω ότι ξεκίνησα να το κάνω από καθήκον, με μισή καρδιά. Άλλα αφού αυτό ζητούσε ο Θεός, αυτό έπρεπε να κάνω. Και κάποια απροσδιόριστη στιγμή, ένιωσα μέσα μου μια απίθανη ελευθερία. Ένιωσα ότι δεν έχω εχθρούς, ότι και αυτοί που με πολεμούσαν, ήταν απλά άρρωστοι άνθρωποι, όπως κι εγώ. Ένιωσα ότι μπορώ να σ' αγαπώ κι όταν δεν

μ' αγαπάς, μπορώ να σε σέβομαι κι όταν δεν με σέβεσαι, μπορώ να σ' εκτιμώ κι όταν δεν μ' εκτιμάς. Και τότε είμαι ελεύθερος, τότε χορεύω στον δικό μου ρυθμό και όχι στον δικό σου, γι' αυτό και είμαι ελεύθερος. Και το ένιωσα αυτό, πρώτον σαν δωρεά του Θεού και δεύτερον σαν αποκάλυψή Του, σαν αποκάλυψη του τι κρύβεται πίσω απ' τις εντολές Του. Κρύβεται η ελευθερία, κρύβεται η ευλογία, κρύβεται η χαρά.

Αγαπητοί μου αδελφοί, δεν έχουμε άλλο δρόμο από την αγάπη. Άλλα η αληθινή αγάπη έχει μέτρο της τον Σταυρό. Ο Θεός δεν μας ζητάει τίποτα που δεν μπορούμε να κάνουμε. Δεν μας ζητάει τίποτα που να είναι υπερβολικό. Δεν μας ζητάει τίποτα που να είναι πάνω απ' τις δυνάμεις μας. Αυτό που νοθεύει την κατάσταση, είναι το δικό μας θέλημα, ο εγωισμός μας. «Μου φαίνεται βαρύς ο Σταυρός αυτός». Όχι, δεν είναι βαρύς, είναι ο δικός μου! Κι αν τον αποδεχθώ, θα νιώσω ότι κάποιος τον σηκώνει μαζί μου, και δια του σταυρού θα πορεύομαι στη ζωή μου μέσα στη χαρά και στον δρόμο της Ανάστασης, της ομορφιάς, της έκπληξης εκείνης, που μόνο η χάρη του Θεού μπορεί να δημιουργήσει. Αυτό σημαίνει λεβεντιά, αυτό σημαίνει δύναμη, αυτό σημαίνει ζωή!

ΜΕΡΟΣ Β'

Για τα παιδιά μας
και τους νέους

Αυτό που χαρακτηρίζει τον Χριστιανό
είναι η αγάπη και η συγγνώμη.
Δεν μπορείς να αγαπάς αν δεν συγχωρείς.
Κι αν δεν συγχωρείς δεν αγαπάς ούτε τον Θεό
ούτε τους ανθρώπους, παρά το δικό σου θέλημα.
Η συγγνώμη βγαίνει χωρίς δυσκολία
απ' την καρδιά που αγαπά τον Θεό.

Πνευματικά εμβόλια στα παιδιά μας!

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας δεν τα στέλνανε κάπου αλλού τα παιδιά για να μάθουν θρησκευτικά: φρόντιζε η οικογένεια να τα παραδώσει στην Εκκλησία. Και σήμερα έτσι έχουν τα πράγματα. Πού θα μάθουν τα παιδάκια τα θρησκευτικά; Στο σπίτι τους μέσα. Πού θα μάθουν την προσευχή; Βλέποντας τους γονείς να προσεύχονται. Πού θα μάθουν την Εκκλησία, πού θα μάθουν τι είγαι οι εικόνες; Πηγαίνοντας μαζί με τους γονείς τους στην Εκκλησία.

Τα παιδιά λοιπόν μαθαίνουν τα πρώτα πράγματα τότε που εμείς νομίζουμε ότι είναι μικρά. Δεν είναι καθόλου μικρά. Κάποτε, ο Pestalozzi, ο διάσημος εκείνος παιδαγωγός, συνάντησε σε μια δεξίωση κάποια κυρία, η οποία μόλις τον είδε τον πλησίασε και του είπε: «Χαίρομαι πάρα πολύ που σας γνωρίζω! Αυτές τις μέρες είχα το όνομά σας κατά νου. Ήθελα να έρθω αυτή τη βδομάδα να σας δω και να μιλήσουμε για τη μικρή μου την κορούλα...». Τη ρώτησε τότε ο παιδαγωγός:

«Πόσο χρονών είναι η κορούλα σας;». Κι εκείνη απάντησε: «Είναι μόλις έξι ετών!». Τότε ο Pestalozzi της είπε πολύ σοβαρά: «Κυρία μου, λυπάμαι, είναι πολύ αργά!». Εμείς αντιθέτως, λέμε γι' αυτή την ηλικία: «Είναι μικρά, δεν καταλαβαίνουν».

Κι όμως, τα παιδάκια που από μικρά έμαθαν να κάνουν τον σταυρό τους, έμαθαν να βλέπουν τον παππού και τη γιαγιά, τον πατέρα και τη μάνα να ανάβουν το καντηλάκι, να προσεύχονται, έμαθαν από μικρά τη ζωή της Εκκλησίας. Στην αρχή θα πάνε γύρω-γύρω: «Τι κάνει εκεί;», θα αναρωτηθούν. «Τί λέει;... Κάτι λέει η γιαγιά...». Κι έτσι, το παιδάκι ενδιαφέρεται να μάθει, τι έκανε η μαμά τώρα προηγουμένως, τι είναι αυτό που άγαψε. Κι η μάνα θα του πει, «είναι το καντήλι παιδί μου». «Τι είναι το καντήλι;». «Το καντήλι είναι αυτό, εκείνο, το άλλο...». Και την επόμενη μέρα: «Έλα τώρα ν' ανάφουμε μαζί το καντήλι!». Κι έτσι μαθαίνει το παιδάκι να ανάβει το καντήλι, μαθαίνει να έχει την εικόνα σε μια γωνιά, εκεί στο προσευχητάρι, και να τη βλέπει όχι σαν στολίδι, αλλά σαν πρόσκληση προσευχής.

Κι εμείς που μεγαλώσαμε και πήγαμε στα κατηχητικά, τα πρώτα μας θρησκευτικά τα μάθαμε στο σπίτι μας. Κι επειδή τα μάθαμε στο σπίτι μας, γι' αυτό και μετά πήγαμε στα κατηχητικά. Ουσιαστικά, ο πρώτος δάσκαλος είναι το σπίτι, η οικογένεια, το βίωμα που ζει ένα παιδί.

Σήμερα υπάρχουν ευλογημένες οικογένειες,

χαριτωμένα παιδιά, ελεύθερα παιδιά! Στα ίδια σχολεία πάνε και όμως είναι «αλλιώτικα». Πρώτον, διότι έχουν εμπειρία στο σπίτι. Και δεύτερον, διότι, κάθε φορά που το παιδί έχει τα προβλήματά του, τις δυσκολίες του, οι γονείς το βοηθούν, το κατηχούν, του εξηγούν. Και μάλιστα, το νουθετούν από τα πολύ μικρά του χρόνια, τότε που αρχίζουν τα πάθη, ο εγωισμός – όταν αρχίζει να λέει «αυτό είναι δικό μου και δεν στο δίνω»...

Να σας πω και κάτι ακόμα... Όταν ήμασταν εμείς παιδιά, η μάνα μας μάς έλεγε: «Παιδιά, Χριστούγεννα αύριο! Πάτε να κοιμηθείτε νωρίς. Θα ξυπνήσουμε πολύ πρωί να πάμε στην Εκκλησία, γιατί γεννήθηκε ο Χριστούλης». Κι όταν έλεγε «νωρίς» η μαμά, εννοούσε την ώρα που αρχίζει ο Όρθρος, όχι στη Θ. Λειτουργία απλώς για να κοινωνήσουμε! Διότι τα Χριστούγεννα τα καταλαβαίνεις εκεί, στον Όρθρο. Κι εμείς ξυπνάγαμε... Και μας έπαιρνε η μαμά και ο μπαμπάς –σκοτάδι στον δρόμο, κρύο– και απ' το σκοτάδι μπαίναμε στην ολόφωτη Εκκλησιά. Από το εξωτερικό κρύο, μπαίναμε στη θαλπωρή και τη θερμότητα – όχι μόνο την εξωτερική αλλά και την εσωτερική. Κι εκεί άρχιζαν να πέφτουν σαν βροχή τα λόγια «Η γέννησις σου, Χριστέ δ Θεός ήμων... Ή Παρθένος σήμερον τόν Υπερούσιον τίκτει...». Ήταν η πρώτη εμπειρία των Χριστουγέννων.

Σας ρωτώ: τα παιδιά –τα μικρά παιδιά, όχι τα μεγάλα– έχουν τέτοια εμπειρία σήμερα; Τα ξυπνά-

με για να πάνε απ' το πρωί στην Εκκλησία; Όχι! Αντ' αυτού, σκεφτόμαστε: «Τα καημένα τα παιδιά...», και τους φερόμαστε σαν να είναι άρρωστα. «Τα καημένα τα παιδιά», μου είπε κάποιος κάποτε.

«Είναι άρρωστα τα παιδάκια σας;», τον ρώτησα.

«Όχι πάτερ, Θεός φυλάξει!».

«Τότε, γιατί είπατε ότι είναι άρρωστα;».

«Δεν το είπα», αποκρίθηκε.

«Κι όμως», του αντέτεινα, «εσείς το είπατε, τα χαρακτηρίσατε 'καημένα'». Αυτιμετωπίζουμε δηλαδή τα παιδιά μας σαν να είναι άρρωστα. Πώς θα μεγαλώσουμε τα παιδιά μας; Σαν άρρωστα ή σαν ζωντανά παιδιά, που πρέπει να μάθουν και να ασκηθούν σε όλα απ' τη μικρή τους ηλικία;

Αν τα παιδιά μας, λοιπόν, σήμερα, με τις πρώτες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, πηδάνε απ' τα μπαλκόνια, είναι γιατί δεν τους κάνουμε τα πνευματικά εμβόλια από γνωρίς. Αν τα παιδιά μας μάθουν τα θρησκευτικά στο σπίτι, θα συνεχίσουν να είναι δεκτικά και μετά. Ένα παιδί που έχει σωστές εμπειρίες, κι αν ακόμη παρασυρθεί κάποια στιγμή, θα ξαναγυρίσει. Όταν όμως εμείς τα έχουμε αφήσει έρημα και στερημένα, πώς περιμένουμε να βρουν τον δρόμο της επιστροφής;

Μου είπε κάποτε ένας δάσκαλος: «Πάτερ, δεν βρίσκω ένα παιδί να πει το 'Πάτερ ήμῶν'». Πού το μάθαμε εμείς το «Πάτερ ήμῶν»; Στο σπίτι

μας! Σήμερα όμως τα παιδάκια δεν ξέρουν να το πουν, διότι προφανώς δεν το έμαθαν στο σπίτι τους. Κι όταν έρχεται η ώρα και βλέπουμε τα αποτελέσματα και τους καρπούς της αμέλειάς μας, τρέχουμε και δεν φτάνουμε. Τότε όμως είναι αργά. Με ρώτησε κάποιος μια μέρα: «Τι να πω στους γονείς, που έρχονται και μου λένε 'το παιδί μου αυτό, το παιδί μου εκείνο, έμπλεξε εδώ, έμπλεξε εκεί...' και με ρωτάγε 'τι να κάνω;'». Και του απάντησα: «Τώρα, να τους πεις ότι δεν μπορούν να κάνουν τίποτα. Γιατί τότε που έπρεπε να κάνουν, δεν έκαναν. Τώρα είναι αργά. Τώρα πρέπει να συγκατατεθεί και το παιδί. Και το παιδί έχει στραβώσει, με τη δική τους ευθύνη».

Εμείς λοιπόν, έχουμε την πρώτη και την κύρια ευθύνη. Η Εκκλησία προσπαθεί, αλλά πρέπει να συμπορεύεται μαζί της και η οικογένεια. Πρέπει να μάθουμε να ξαναζήσουμε τον γάμο, όπως μας τον παραδίδει η Εκκλησία, και να αφήσουμε τα περιττά και τα ανόγητα. Και απ' την άλλη πλευρά, να βοηθήσουμε τα παιδιά μας από την παιδική τους ηλικία. Ήρθε κάποτε μια μητέρα και μου είπε: «Χθες έβρεχε. Μπήκαν τα παιδιά στην τάξη μέσα –δεν έκαναν προσευχή, όπως έκαναν στην αυλή– κι ένα παιδάκι λέει στον δάσκαλο: 'Κύριε, δεν θα κάνουμε προσευχή';. Κι εκείνος απαντάει 'Αυτές τις βλακείες η μαμά σου στις είπε;'». Οπότε ρώτησα την κυρία: «Γιατί έρχεστε και το λέτε σ' εμένα; Και μάλιστα μου λέτε ότι είναι κι άλλοι

γονείς που ενοχλήθηκαν... Γιατί δεν πάτε εσύ, η μάνα του παιδιού εκείνου και οι άλλοι (ή και μόνη σου ακόμα) στον διευθυντή του σχολείου, να του πείτε: 'Κύριε, συνέβη αυτό και αυτό...' Όσο ο δάσκαλος εκείνος θα είναι δάσκαλος του παιδιού μου, το παιδί μου δεν θα ξανάρθει στο σχολείο. Θα καθόμαστε μαζί απ' έξω'». Για να δείτε λιγάκι τι θα γίνει μετά. Δεν σας το λέω τυχαία, έχω κάνει μερικά τέτοια παρόμοια. Θα βλέπατε μετά τον δάσκαλο περιδεή: «Όχι δεν το είπα έτσι..., δεν ήθελα να πω αυτό..., δεν ήθελα να κάνω εκείνο...». (Είπα σε κάποιον: «Ντροπή σου, γιατί παριστάνεις και τον άντρα! Και δεν έχεις το θάρρος να πεις, 'Ναι το έκανα, συγγνώμη'»). Αυτό λοιπόν θα πει ότι έχουμε εμείς την πρώτη και την κύρια ευθύνη και δεν μεταθέτουμε τις ευθύνες μας στους άλλους.

Ασφαλώς θα προσπαθήσουμε και θα αγωνιστούμε, ως πολίτες, και μπορούμε να έχουμε τις απαιτήσεις μας και να θέτουμε τα προβλήματά μας, αλλά τίποτα δεν θα αντικαταστήσει τον αγώνα που πρέπει να κάνει ο καθένας στην ψυχή του, αυτόν που πρέπει να κάνει μέσα στο σπίτι του, αυτόν που πρέπει να κάνει με τα παιδιά του. Κι αν τα παιδιά μας έχουν ευλογημένες εμπειρίες, τότε θα στηρίζονται στα πόδια τους και θα μας εμπιστεύονται κιόλας. Η χάρις του Τιμίου Σταυρού να χαράξει μέσα μας την αλήθεια που εκφράζει.

Αγάπη και ελευθερία:
Η βάση όλων των ανθρώπινων σχέσεων

Η αγάπη και η ελευθερία δεν είναι δύο λέξεις αυθαίρετες. Η αγάπη και η ελευθερία, είναι ο τρόπος με τον οποίο υπάρχει και στέκεται απέναντί μας ο ίδιος ο Θεός, τον οποίο γνωρίζουμε μέσα από το πρόσωπο του Χριστού, δια του Αγίου Πνεύματος.

Η Εκκλησία μας, μιλώντας για το πρόσωπο του Χριστού, μας είπε ότι στο πρόσωπό Του ενώθηκε ο Θεός και ο άνθρωπος, η θεία και η ανθρώπινη φύση «ασυγχύτως» και «αδιαιρέτως». Τι θα πει «ασυγχύτως»; Είναι η ελευθερία. Τι θα πει «αδιαιρέτως»; Είναι η αγάπη. Τι σημαίνει αυτό πιο απλά: Ο Θεός έγινε άνθρωπος αλλά δεν κατήργησε τον άνθρωπο. Ο Θεός προσέλαβε την ανθρώπινη φύση μας, αλλά δεν την εξάλειψε, την προσέλαβε για να την ελευθερώσει και να τη θεραπεύσει. Ο Θεός ήρθε σ' εμάς με αγάπη γιατί ο Θεός είναι αγάπη. Πολλές φορές έρχονται άνθρωποι (τόσο μεγάλοι, όσο και νέα παιδιά) και

μας ρωτάνε: «Μπορείτε να μου αποδείξετε ότι υπάρχει ο Θεός;». Κι εγώ τους λέω κάτι απλό: «Όχι, ο Θεός δεν υπάρχει. Το ακούσατε; Ο Θεός δεν υπάρχει! Ο Θεός είναι».

Ρώτησε ο Μωυσής στην Παλαιά Διαθήκη τον Θεό: «Ποιο είναι το όνομα σου;» (Εξ. 3,13). Κι ο Θεός απάντησε: «Ἐγώ εἰμι ὁ Ὠν» (Εξ. 3,14) – μπορείτε να το δείτε γραμμένο στην εικόνα του Χριστού. Τι σημαίνει «Ἐγώ εἰμι ὁ Ὠν»; Σημαίνει: «Ἐγώ είμαι Αυτός που είναι». Αυτό πρόσδιορίζει τον Θεό: *Είναι!* Τι θα πει υπάρχω; Θα πει, «άρχω κάτω από κάποιον άλλον». Ε λοιπόν, ο Θεός δεν υπάρχει, ο Θεός είναι! Δεν είναι σχήμα λόγου, είναι μια τρομακτική αλήθεια. Επειδή ο Θεός είναι, γι' αυτό εγώ μπορώ να υπάρχω. Αν ο Θεός «δεν είναι» τότε κι εγώ είμαι ένα «μη ον» ή αν θέλετε –έστω και αν σοκάρει– ένα σκουπίδι. Γιατί εγώ δεν μπορώ να «είμαι»; Γιατί υπάρχει ο θάνατος. Ποιο είναι το μέλλον του ανθρώπου χωρίς τον Θεό; Να μεταβληθεί σε ένα φόφιο κουφάρι· κι ακόμα κι αυτοί που τον αγαπούν, να τρέξουν να τον θάψουν γρήγορα για να μη βρωμήσει το λείφανό του. Άρα το μέλλον χωρίς τον Θεό είναι η σκουπιδοποίησή μας. Αυτή είναι η αξία μας. Κι εκείνοι που αρνούνται τον Χριστό, δεν κατάλαβαν ότι αρνούνται τον ίδιο τον εαυτό τους. Έτσι λοιπόν, επειδή ο Θεός είναι, εγώ μπορώ να υπάρχω. Άλλα, υπ-άρχω, δεν άρχω! Είμαι κάτω από τον Θεό και γι' αυτό μπορώ να είμαι. Κι ο

τρόπος που ο άνθρωπος μπορεί να «είναι» είναι, μόνον όταν είναι ενωμένος με Αυτόν που είναι.

Η Ανάσταση του Χριστού λοιπόν, επιβεβαιώνει δύο πράγματα: Πρώτον, ότι ο Χριστός ήταν αληθινά άνθρωπος γι' αυτό και πέθανε. Και δεύτερον, ότι ο θάνατος δεν ανήκει στη φύση του Θεού, ο θάνατος ανήκει στη φύση των ανθρώπων. Κι όταν καμιά φορά μερικοί άνθρωποι λένε «γιατί, Θεέ μου»; βλέποντας κάποιο δικό τους συγγενή (πιο νέο ίσως) να πεθαίνει, τους λέω: «Τον μόνο που δεν πρέπει να ρωτάτε για τον θάνατο είναι ο Θεός». Γιατί ο Θεός δεν έπλασε τον θάνατο. Εμείς επιλέξαμε τον θάνατο. Άρα εμείς έχουμε την ευθύνη. Όμως η Ανάσταση του Χριστού τι απέδειξε; Ότι δεν είναι μόνο τέλειος άνθρωπος, αλλά είναι και ο αληθινός Θεός. Εάν λοιπόν εγώ μείνω στον Θεό, τότε γίνομαι «είναι». Και γι' αυτό η Ανάσταση είναι η μεγάλη χαρά και η μεγάλη γιορτή, γιατί χάρη στην Ανάσταση του Χριστού, εμείς είμαστε, χάρη στην Ανάσταση του Χριστού έχει νόημα η δική μας η ζωή και παύει το μέλλον μας να είναι σκουπίδι. Και με τον Θεό μαζί τι είμαστε; «Θεοί εν μέσω θεών». Όλοι οι Άγιοι ήταν άνθρωποι αλλά θεώθηκαν και ζουν στη Βασιλεία του Θεού, ως «Θεοί εν μέσω Θεών».

Ποιος είναι λοιπόν ο Χριστός; Ο Χριστός είναι αγάπη. Δεν έχει αγάπη, είναι αγάπη. Και απ' την άλλη μεριά, σέβεται απόλυτα την ελευθερία μας.

Μας έπλασε από αγάπη, αλλά μας έπλασε τόσο ελεύθερους, ώστε να μπορούμε να πούμε «όχι» ακόμα και στον Θεό. Και όταν εμείς του είπαμε «όχι», ο Θεός δεν κάκιωσε μαζί μας. Μας άφησε όμως να γνωρίσουμε και να ζήσουμε καλά μια μεγάλη αλήθεια: πως δεν υπάρχει ελευθερία χωρίς ευθύνη. Μας άφησε να βιώσουμε την ευθύνη της επιλογής μας. Επιλέξαμε να ζήσουμε χωρίς τον Θεό και τελικά περάσαμε στον πόνο και στον θάνατο. Ο Θεός σεβάστηκε την ελευθερία μας, αλλά μας άφησε όλη την ευθύνη της ελευθερίας μας. Αυτό έχει τεράστια σημασία για εμάς τους ανθρώπους.

Μα κι όταν ο άνθρωπος κατάλαβε ότι τα έκανε μούσκεμα, ότι αντί για τη ζωή κέρδισε τον θάνατο, τότε ο Θεός λύγισε τους ουρανούς κι ήρθε πάλι σ' εμάς. Κι ήρθε να μας σώσει. Πώς; Πάλι με αγάπη και με ελευθερία. Με αγάπη κινούμενος έκλεινε τους ουρανούς και κατέβηκε στη γη και πέρασε στον κόσμο τον δικό μας. Δεν ήρθε όμως να μας σώσει αναγκαστικά. Ο Θεός πήρε απάνω Του και ένωσε μαζί Του, αυτό που έχουμε όλοι μας κοινό, την ανθρώπινη φύση μας. Όμως, το Πνεύμα το Άγιο, όταν κατέρχεται στην Πεντηκοστή, δεν έρχεται σαν ένας ήλιος που φωτίζει τα πάντα και θερμαίνει τα πάντα, αλλά μοιράζεται σε πύρινες γλώσσες και η καθεμιά κάθεται στον καθένα από τους μαθητές. Τι σημαίνει αυτό; Ότι το Πνεύμα το Άγιο έρχεται να

χαρίσει στον καθένα συγκεκριμένο άνθρωπο, ό,τι ο Χριστός έκανε για όλους μας.

Τι σημαίνει όμως ότι έρχεται στον καθένα; Σημαίνει ότι άμα θέλω, μπορώ να του πω «όχι». Έτσι λοιπόν ο Θεός, μας δημιούργησε και μας έσωσε με αγάπη και με ελευθερία. Αυτή είναι η στάση του Θεού απέναντι στον άνθρωπο. «„Οστις θέλει δπίσω μου άκολουθεῖν...»» (Μάρκ. 8,34). Δεν αναγκάζεται κανείς – όποιος θέλει!

Έτσι λοιπόν ο Θεός έρχεται σ' εμάς «ασυγχύτως» και «αδιαιρέτως». Δεν μας καταργεί, δεν μας αλλοιώνει, μας σέβεται και μας δίνει το χέρι Του. Μας ενώνει στο Σώμα Του κι εμείς απ' το Σώμα Του, την Εκκλησία, αντλούμε την αναστημένη Ζωή Του και τότε πια κανείς θάνατος, δεν έχει ισχύ επάνω μας.

Ποια είναι η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό; Πάλι η ίδια. Τον Θεό δεν τον φοβόμαστε. Τον Θεό τον αγαπάμε. Και ο μόνος τρόπος για να γνωρίσεις κάποιον είναι να τον αγαπήσεις. Και στον Θεό δεν πάμε από φόβο. Δεν υπάρχει ούτε ένας Άγιος, που να έγινε Άγιος γιατί φοβήθηκε να μην πάει στην κόλαση. Όσοι έγιναν Άγιοι, είναι γιατί αγάπησαν τον Χριστό. Και ο τελευταίος Άγιος μας, ο Άγιος Πορφύριος, τι φώναζε σε όλους; «Αγαπήστε τον Χριστό και μην σας νοιάζει τίποτα». Έτσι λοιπόν, στον Θεό δεν πάμε με το ζόρι. Δεν πάμε από φόβο. Ο φόβος φτιάχνει θρησκόλη-

πτους ανθρώπους και όχι Χριστιανούς. Φτιάχνει ανθρώπους που δεν είναι ελεύθεροι απέναντι στον Θεό. Δεν τον αγαπάνε ελεύθερα αλλά από φόβο. Στον Θεό λοιπόν πηγαίνω ελεύθερα, γιατί εμπιστεύομαι το πρόσωπο και την αγάπη Του. Δεν φοβάμαι το Θεό. Όποιος φοβάται τον Θεό είναι άρρωστος. Γιατί; Διότι ο Θεός είναι Αγάπη! Φοβάμαι την Αγάπη; Ε, άρρωστος είμαι, ή έχω δαιμόνιο μέσα μου.

Ο άνθρωπος λοιπόν, πάει στον Θεό ελεύθερα, πηγαίνει γιατί Τον αγαπά και γι' αυτό μπαίνει στην Εκκλησία, ζει στην Εκκλησία, κοινωνεί το Σώμα και το Αίμα του Χριστού, διότι θέλει να είναι ενωμένος με τον Χριστό. Και αυτό που τον συνδέει με τον Χριστό είναι η αγάπη, δεν είναι ο φόβος. Βέβαια, η αγάπη έχει μια προϋπόθεση, που μας την αποκαλύπτει ο Θεός ως δική του ιδιότητα: είναι η ταπείνωση. Τι μας είπε ο Χριστός; «Μάθετε από μένα ότι είμαι πράος και ταπεινός στην καρδιά» (Ματθ. 11,29). Τι είπε η Παναγία για τον εαυτό της; «...ὅτι ἐπέβλεψεν (ο Θεός) ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ» (Λουκ. 1,48). Άρα δεν υπάρχει αγάπη χωρίς ταπείνωση.

Αν δεν είσαι ταπεινός, είσαι ανίκανος να αγαπήσεις. Αυτό πια το ξέρουμε και το σπουδάζουμε δυστυχώς στην εποχή μας: Βλέπουμε πόσα νέα παιδιά, παντρεύονται και πριν χρονίσει ο γάμος τους, έχουν χωρίσει. Κοντεύει να γίνει της μόδας.

Σήμερα δυστυχώς το ερώτημα είναι, ποιος δεν θα χωρίσει. Και γιατί χωρίζουν οι άνθρωποι; Γιατί είναι ανίκανοι να αγαπήσουν. Και γιατί είναι ανίκανοι να αγαπήσουν πραγματικά; Επειδή έχουν εγωισμό. Ο άνθρωπος που έχει εγωισμό είναι ανίκανος να αγαπήσει. Κι εμείς οι μεγάλοι καλλιεργούμε τον εγωισμό στα παιδιά μας. Ποια είναι η συμβουλή που δίνουν πολλές μανάδες (ακόμα και Χριστιανές ή κατ' όνομα Χριστιανές) στον γιο ή στην κόρη; «Κοίταξε μη σου πάρει τον αέρα!». Με κάτι τέτοια καταστρέφουμε τα παιδιά μας. Δεν μπορεί λοιπόν να υπάρχει αγάπη χωρίς ταπείνωση. Και ο Θεός που μας αγάπησε μέχρι θανάτου, είναι «ταπεινός στην καρδιά».

Αυτός είναι ο τρόπος που είναι ο Χριστός· αυτός είναι ο τρόπος που σχετίζεται μαζί μας και που σχετίζμαστε κι εμείς μαζί Του. Με αγάπη και με ελευθερία. Όπως είπα, τον Θεό δεν τον φοβόμαστε, τον αγαπάμε. Και ο Θεός μάς κάνει ελεύθερους ανθρώπους.

Ας τα δούμε αυτά στις σχέσεις των ζευγαριών. Ένα ζευγάρι για να ζήσει, πρέπει να έχουν και τα δύο μέλη αγάπη και ελευθερία. Τι σημαίνει αγαπώ τον άλλον; Σημαίνει ότι σέβομαι αυτό το «άλλο» που αυτός είναι. Όταν θέλω τον άλλον να τον κάνω ό,τι είμαι εγώ, δεν τον αγαπώ. Έχω απλώς ένα εγώ, που δεν θέλει να αναγνωρίζει κανέναν εκτός από τον εαυτό του. Υπάρχει ένα ωραίο τραγούδι, που λέει: «Σ' αγαπώ γιατί είσαι

ωραία, σ' αγαπώ γιατί είσαι εσύ...». Τι θα πει, «Σ' αγαπώ γιατί είσ' εσύ;». Θα πει «σ' αγαπώ και μπορώ να σ' αγαπώ, γιατί δεν είσαι εγώ». Το ότι εσύ είσαι διαφορετικός ή διαφορετική, αυτό δεν είναι απειλή για μένα, είναι πλούτισμός της σχέσης, διότι σ' αγαπώ. Όταν όμως θέλω να σε κάνω ότι είμαι εγώ, πάει να πει ότι σε φοβάμαι. Και «σε φοβάμαι» σημαίνει «δεν σ' αγαπώ». Αν θέλω να σε κάνω «εγώ», τότε δεν σ' αγαπώ.

Αυτά τα δύο πράγματα είναι δυστυχώς η ρίζα όλης της κακοδαιμονίας που είχαν και έχουν τα ζευγάρια, τόσο τα πιο μικρά όσο και τα πιο μεγάλα. Μόνοι μας στερηθήκαμε τη χαρά μέσα στο ίδιο μας το σπίτι. Διότι δεν αγαπηθήκαμε, αλλά φοβηθήκαμε ο ένας τον άλλον. Τι σημαίνει «...γιατί είσαι ωραία»; Δεν είπε «...γιατί είσαι όμορφη». Για να καταλάβουμε τη λέξη «ωραία» πρέπει να θυμηθούμε ότι ο Νυμφίος της ψυχής μας «ώραιος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων» (Ψαλμ. 44,3) ή τα λόγια του τροπαρίου: «Τὴν ώραιότητα τῆς παρθενίας σου καὶ τὸ ὑπέρλαμπρον τὸ τῆς ἀγνείας σου». Η ωραιότητα είναι θέμα της ψυχής. Αγαπώ και μου εμπνέει την αγάπη ο άνθρωπος που έχει «ωραία» ψυχή. Ο άνθρωπος που έχει μόνο ωραία φάτσα, μπορεί να με ενθουσιάσει, αλλά αν δεν έχει ωραία ψυχή, θα με συντρίψει.

Άρα, ένα ζευγάρι σήμερα, είτε καινούριο είτε παλιό, δεν μπορεί να ζήσει χωρίς ελευθερία και

χωρίς αγάπη. Δεν σε σκλαβώνω λοιπόν, δεν σε θέλω για υπηρέτη μου, σε θέλω για τον πλούτο της ζωής μου ή, όπως ακούμε στο Μυστήριο του γάμου, «για το στεφάνι μου και για τη δόξα μου». Το ακούμε στον γάμο μας, το ακούμε στον γάμο των παιδιών μας, αλλά δυστυχώς λίγοι το ζούνε. Τι σημαίνει «...στέφεται ο δούλος του Θεού Ιωάννης την δούλη του Θεού Μαρία, εις το όνομα του Πατρός και του Γιού και του Αγίου Πνεύματος»; Σημαίνει ότι ο Θεός χάρισε τον ένα στον άλλον, ώστε να γίνεται ο καθένας «στέφανος», στεφάνι και δόξα του άλλου. Αυτό μόνο άμα ζήσει κανείς, αρκεί για να φτάσει στην πληρότητα της σχέσης και της αγάπης.

Όμως εμείς δεν βλέπουμε τον άλλον σαν το στεφάνι μας, πράγμα που σημαίνει ότι έχουμε βγάλει και τον Θεό από τη ζωή μας. Διότι τι σημαίνει η αγάπη σ' ένα ζευγάρι; Σημαίνει την έμπρακτη ευχαριστία προς τον Θεό, που χάρισε τον ένα στον άλλον. Άμα μου κάνετε δώρο έναν ωραίο πίνακα κι έρθετε στο σπίτι μου και δείτε ότι τον έχω αναρτήσει σε μια πολύ ωραία θέση, τι θα πείτε; «Α, ο Δεσπότης με τίμησε! Κοίτα σε τι ωραία θέση έχει βάλει το δώρο μου». Ο Θεός λοιπόν περιμένει να δει σε τι θέση έχει βάλει ο καθένας το δώρο που του έκανε Εκείνος – σε ποια θέση στην καρδιά του και σε ποια θέση στη ζωή του. Και ο Θεός δεν κάνει λάθη, εμείς κάνουμε λάθη. Εμείς δεν εκτιμάμε το δώρο, διότι θεωρούμε τον

εαυτό μας πολύ πιο σπουδαίο από το δώρο. Δηλαδή, πάλι ο εγωισμός βρίσκεται στη ρίζα των πραγμάτων. Αυτός είναι η πηγή της δυστυχίας μας.

Μια αληθινή, υγιής σχέση λοιπόν, έχει αγάπη αλλά και ελευθερία. Ο άλλος είναι η χαρά μου, δεν τον φοβάμαι, δεν είναι η κόλαση μου. Και η σχέση μας με τον Θεό είναι σχέση αγάπης και ελευθερίας.

Πάμε στο τρίτο σκέλος: Τη σχέση του γονιού με τα παιδιά, μέσα στην οικογένεια. Πάλι το ίδιο ισχύει. Αγάπη και ελευθερία. Το παιδί μου, που λέω ότι τ' αγαπώ και το κάνω να σέρνεται απ' το φουστάνι μου, στην πραγματικότητα το μισώ! Και να ξέρετε, πάρα πολλοί γονείς έχουν τρομακτική ευθύνη για τα παιδιά τους, που όσο μεν τα είχαν στο σπίτι τους ήταν καλά και μόλις πήγαν να σπουδάσουν, παρασύρθηκαν. Οι γονείς φταίνε που παρασύρθηκαν αυτά τα παιδιά, γιατί δεν τα μεγάλωσαν έτσι ώστε να μπορούν να σταθούν στα πόδια τους, αλλά τα ήθελαν να τρέχουν από πίσω τους, πίσω από τους γονείς. Και πώς μεγαλώνων υπεύθυνα ένα παιδί; Όταν απαιτώ τις ευθύνες της ελευθερίας του. Εμείς πολλές φορές δεν τα μαθαίνουμε να είναι υπεύθυνα, δεν απαιτούμε απ' αυτά την ευθύνη της ελευθερίας τους. Νομίζουμε ότι χωρίς εμάς δεν μπορούν να ζήσουν και ισχύει πράγματι, διότι έτσι τα μεγαλώνουμε. Άλλα αυτό δεν είναι προς τιμήν μας. Τα παιδιά

τα μεγαλώνουμε για να μας φύγουν, όχι για να εξαρτώνται από μας διαρκώς.

Δεν μάθαμε λοιπόν στα παιδιά να παίρνουν την ευθύνη πάνω τους. Θα μας έχουν συνέχεια δίπλα τους; Όχι. Θυμάμαι έναν άνθρωπο που ήταν γύρω στα πενήντα και πέθανε ο πατέρας του και κόντευε να πάθει νευρικό κλονισμό. Του λέω: «Με συγχωρείς, αδελφέ μου, σε καταλαβαίνω, πατέρας σου ήταν, τον αγαπάς. Όμως, καλά, δεν ήξερες ότι θα πεθάνει; Δεν ήξερες ότι αυτός είναι ο κοινός δρόμος όλων των ανθρώπων; Αυτή η στάση σου είναι αρρώστια, δεν είναι αγάπη! Δεν μπορείς να ζήσεις χωρίς τον πατέρα σου;». Το

Δημιουργείται λοιπόν μια εξάρτηση, με ευθύνη των γονιών. Και μετά συνεχίζουν να παρεμβαίνουν οι γονείς – περισσότερες φορές οι μανάδες, γιατί νομίζουν ότι κανείς άλλος δεν μπορεί να μαγειρέψει στον γιο τους τόσο όμορφα, όσο εκείνες. Και το παιδί παντρεύεται και μας κάνει και τη χαρά – να το πω έτσι – να μένει στο σπίτι, που του φτιάξαμε πάνω απ' το δικό μας. Και κάθε λίγο και λιγάκι θα πάμε το φαγητό, σαν να είναι άχρηστη η γυναικα του... Προχθές είχε έρθει ένας τέτοιος νέος άνθρωπος, που έφτασε στα όρια του διαζυγίου. Και του είπα: «Παιδί μου, το κλειδί θα το βάλεις απ' τη μέσα μεριά της πόρτας κι η μάνα σου θα χτυπάει το κουδούνι για να μπει στο σπίτι σου. Δεν θ' ανοίγει το κλειδί για να μπαίνει μέσα ότι ώρα θέλει. Διότι αυτό σημαίνει ότι δεν

Αγάπη, συγγνώμη, εξομολόγηση.

Χωρίς αυτά, όχι σαράντα,
ογδόντα μέρες να ηνοτέφουμε είναι άχρονες!
Είναι πολύ σημαντικό να το καταλάβουμε αυτό.

Όνεις μέρες και να ηνοτέφω, χωρίς αγάπη και συγγνώμη,
είναι άχρονες. Δεν με ωφελούν σε τίποτα
και ίσως με βλάπτουν, γιατί καλλιεργούν
την υποκρισία μου. Φάίνομαι στους άλλους
ότι ηνοτεύω, αλλά εγώ γράφω στα παλιά μου
τα παπούτσια το θέλημα του Θεού.

σας σέβεται. Και δεύτερον: δεν ξέρω, αν η γυναίκα σου δεν γνωρίζει να μαγειρεύει καλά· θα μάθει όμως. Άλλα με τις παρεμβάσεις της μητέρας σου, δεν πρόκειται να μάθει ποτέ».

Τα παιδιά μας τα μεγαλώνουμε, λοιπόν, για να μας φύγουν κι όχι για να εξαρτώνται από μας. Και επιπλέον, άλλο πράγμα είναι η αγάπη στον πατέρα και στη μάνα και άλλο πράγμα είναι στη σύζυγο ή στον σύζυγο. Σε διαφορετική περίπτωση, τα παιδιά είναι αινώριμα και οι γονείς, ακόμα πιο αινώριμοι! Ρώτησα κάποτε μια νέα κοπέλα – είχε γνωρίσει ένα παλικάρι και είχαν αρκετό καιρό σχέση – «παιδάκι μου, τι θα κάνετε, θα προχωρήσετε;». Μου λέει: «Πάτερ, εγώ του λέω να παντρευτούμε κι εκείνος μου λέει ότι δεν είναι έτοιμος να φύγει ακόμα απ’ το σπίτι του!». Της είπα: «Σήκω και φύγε εσύ, γιατί αυτός δεν θα είναι έτοιμος ποτέ! Αν στα τριάντα του χρόνια, δεν είναι έτοιμος να σταθεί στα πόδια του, τότε δεν θα είναι ποτέ! Σήκω και φύγε από κοντά του, γιατί θα υποφέρεις!». Χωρίς την αγάπη και την ελευθερία, που διαμορφώνουν μια υγιή κατάσταση, οι σχέσεις αρρωσταίνουν και επέρχονται συγκρούσεις.

Πριν από πολλά χρόνια, ήρθε σε μένα ένα νέο ζευγάρι. Τους ήξερα από παιδιά – μορφωμένοι άνθρωποι, εκείνος γιατρός, η σύζυγός του εκπαιδευτικός. Είχαν παντρευτεί, αλλά ο πατέρας τού γιου, που – σημειώστε το αυτό – δεν έλειπε καμία

Κυριακή από την Εκκλησία, πίστευε ότι ο γιος του δεν πήρε την προίκα που έπρεπε να πάρει κι έτσι άρχισε να παρεμβαίνει στο ζευγάρι, ώστε να τους χωρίσει, με τρόπο που ντρέπομαι και να τον αναφέρω. Τα παιδιά έφτασαν σε αδιέξοδο. Είπα λοιπόν στο παλικάρι: «Άκουσε, παιδί μου, θα πεις στον πατέρα σου, ‘Πατέρα, μέχρι χθες ανήκα στη δική σου την οικογένεια, τώρα πια δεν ανήκω στην οικογένειά σου, ανήκω στη δική μου οικογένεια. Αν μας αγαπάς, να προσεύχεσαι για μας, αλλά θα μείνεις στην άκρη. Τα προβλήματα θα τα λύσουμε η γυναίκα μου κι εγώ’’. Μου λέει το παλικάρι, που σεβόταν τον πατέρα του: «Πάτερ, άμα τα πω αυτά στον πατέρα μου, θα πεθάνει». Του αγρίεψα τότε και του λέω: «Άκου, παιδί μου, ο πατέρας σου αργά ή γρήγορα θα πεθάνει, αν δύως πεθαίνοντας πάει στην κόλαση, εσύ θα φταις». Ξαφνιάστηκε. «Θυμήσου τι μου έλεγες προηγουμένως για το τι κάνει ο πατέρας σου και απάντησέ μου: Αν ο πατέρας σου, πεθάνει απόψε, πού θα πάει; Έχεις καμιά αμφιβολία πως θα πάει στην κόλαση; Μου λες λοιπόν ότι τον αγαπάς και θα τον αφήσεις να πάει; Άκουσέ με! Θα κάνεις καλό και στον πατέρα σου, διότι θα του ταπεινώσεις τον εγωισμό και θα σώσεις και το σπίτι σου». Ευτυχώς, με άκουσε. Θύμωσε στην αρχή ο πατέρας, αλλά μετά ηρέμησε, πέθανε έπειτα από σαράντα χρόνια. Και τα δύο παιδιά έκαναν μια ευτυχισμένη οικογένεια, έχουν έξι

παιδάκια και τα καμαρώνουν.

Ποιος πήγε να καταστρέψει αυτή την οικογένεια; Ο πατέρας. Γιατί; Από εγωισμό. Αγαπούσε τον γιο του; Κι όμως, πήγε να του καταστρέψει αυτό που είχε φτιάξει. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τα λόγια, «ένεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τόν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρός τὴν γυναῖκα αὐτοῦ» (Γεν. 2,24). Ποιος το είπε αυτό; Ο Χριστός! Εκείνος που είχε πει και το «Τίμα τόν πατέρα σου καὶ τή μητέρα σου» (Εξ. 20,12). Τίμα! Κάντε σύγκριση των ρημάτων: ευγενικό ρήμα το ένα (τίμα), τα άλλα δύο ρήματα σκληρά (εγκαταλείψει, προσκολληθήσεται). Όμως ο Χριστός είναι που τα λέει όλα. Άρα τι θα γίνεις; Θεομάχος; Και αυτό που λέει, «οὓς δὲ Θεός συνέζευξε, ἄνθρωπος μή χωριζέτω», ποιος θα ὅθει να το κάνει; Ο πατέρας και η μάνα; Και δεν θα γίνουν έτσι θεομάχοι;

Γι' αυτό λοιπόν, καθώς μεγαλώνουμε τα παιδιά μας, πρέπει να τα μεγαλώνουμε με αγάπη και ελευθερία. Πώς μεγαλώνουν με ελευθερία και αγάπη; Όταν ζητάτε ευθύνες απ' τα παιδιά σας και δεν πάτε εσείς να τα καλύψετε όλα. Θα τα καταστρέψετε! Είτε στο διάστημα των σπουδών τους, που δεν θα χουν μάθει να ζούνε ελεύθεροι και θα πέσουν σε πολλές παγίδες, είτε μετέπειτα.

Τι σημαίνει να ζητάς την ευθύνη; Θα σας πω πάλι ένα παράδειγμα. Ήρθε κάποτε μια μάνα. Ο άντρας της ήταν άνεργος κι ο μεγάλος γιος είχε

τελειώσει το Λύκειο, αλλά δεν είχε πετύχει στις εξετάσεις. Είχε άλλα δύο παιδιά μικρότερα. Ο μεγάλος γιος είχε όλο απαιτήσεις, ζητούσε συνέχεια χρήματα. Και τους έλεγε κιόλας: «Έχετε χρέος απέναντί μου, διότι εσείς με γεννήσατε».

Είπα στη μάνα:

«Το λάθος είναι δικό σου».

Μου λέει: «Γιατί;».

«Διότι δεν του έδειξες ακόμα την πόρτα του σπιτιού! Να του πεις: ‘Ελα εδώ παιδί μου, εμείς με τον πατέρα σου, αγωνιστήκαμε για να μεγαλώσουμε εσένα και τα αδέλφια σου. Εσύ πια είσαι ενήλικας, τελειώσες το Λύκειο. Αν λοιπόν δεν είσαι ικανοποιημένος με τη ζωή στο σπίτι, πήγαινε στο καλό. Βρες δουλειά και φτιάξε τη ζωή σου και ζήσε τη όπως θέλεις’».

Μου λέει η ταλαιπωρη μάνα: «Μα να πω στο παιδί μου να φύγει απ’ το σπίτι;».

«Έχεις τη γνώμη πως θα πάει μακριά; Τον έχεις μάθει να τηγανίζει ένα αβγό; Όχι! Θα πεινάσει και θα γυρίσει πίσω!».

Ζήτησα όμως να δω και το παιδί. Όταν ήρθε, του είπα: «Δεν μου λες, καλό μου παιδί, στο σπίτι σου, είσαι μέλος της οικογένειας ή φιλοξενούμενος;».

Το παιδί με κοίταξε απορημένο.

«Δεν σας κατάλαβα», είπε.

«Σε ρώτησα κάτι απλό: μέσα στο σπίτι σου, νιώθεις ότι ανήκεις σε αυτή την οικογένεια ή νιώθεις ότι είσαι φιλοξενούμενος; Θα μου πεις, γιατί

σε ρωτάω. Γιατί τους φιλοξενούμενους, τους ταΐζουμε, τους ποτίζουμε, τους στρώνουμε το χρεβάτι, τους πλένουμε τα ρούχα... μία μέρα, δεύτερη μέρα, το πολύ τρίτη. Όποιος μείνει περισσότερο, συμμετέχει και στα έξοδα και στις δουλειές του σπιτιού. Εσύ απ’ ότι μαθαίνω, έχεις μόνο απαιτήσεις. Δεν ξέρεις ότι ο πατέρας σου είναι άνεργος; Δεν ξέρεις ότι υπάρχουν άλλα δύο αδέλφια; Αυτά δεν σε απασχολούν; Άρα δεν είσαι μέλος της οικογένειάς σου! Το λάθος, όμως, παιδί μου, δεν είναι δικό σου, είναι των γονιών σου!» —με κοίταξε άφωνος— «και ξέρεις ποιο είναι το λάθος τους; Ότι δεν σου έδειξαν ακόμα την πόρτα! Και να σου πουν: ‘Παιδί μου, εμείς ότι μπορούσαμε να κάνουμε για σένα το κάναμε, τώρα μεγάλωσες. Αφού εμείς δεν μπορούμε να σε καλύψουμε, στην ευχή του Θεού να πας’».

Ο νεαρός έσκυψε το κεφάλι. Οι γονείς του δεν είχαν μάθει ποτέ να του μιλάνε αντρίκια, υπεύθυνα, δεν τον έμαθαν να παίρνει τις ευθύνες πάνω του. Κι όμως, η αγάπη και η ελευθερία είναι στη ρίζα όλων των ανθρώπινων σχέσεων, διότι είναι η ταυτότητα του προσώπου του Χριστού και το πρότυπο του ανθρώπου. Είναι ο Θεάνθρωπος Χριστός. Ο Θεός ήρθε σ’ εμάς με αγάπη και ελευθερία. Εμείς πρέπει να πάμε στον Χριστό με αγάπη και ελευθερία. Και πρέπει να συναντήσουμε το πρόσωπο με το οποίο θα μοιραστούμε τη ζωή μας, σεβόμενοι την ελευθερία του

και περιβάλλοντάς το με αγάπη. Και στα παιδιά μας πρέπει να στραφούμε με αγάπη αλλά και με σεβασμό στην προσωπικότητά τους. Και δεν υπάρχει ελευθερία, όπου δεν υπάρχει ευθύνη. Ελεύθερος είναι ο άνθρωπος, από τον οποίο απαιτείς την ευθύνη της ελευθερίας του.

Εκτός από τη βιολογική πατρότητα, υπάρχει και άλλη μία πατρότητα: η πνευματική πατρότητα. Δική μας ευθύνη, ως ποιμένων, δεν είναι να κάνουμε τα πνευματικά μας παιδιά εξαρτώμενα από μας – εμείς αύριο θα φύγουμε απ' τη ζωή, όπως όλοι. Οι πνευματικοί πατέρες οφείλουμε, όχι απλώς να σεβόμαστε αλλά και να απαιτούμε την ελευθερία των πνευματικών μας παιδιών, δηλαδή την ευθύνη τους. Ακούμε συχνά τη φράση, «εντάξει, ρώτησα τον πάτερ». Κι επειδή τον ρώτησες; Νομίζεις πως εσύ δεν έχεις ευθύνη; Λάθος! Η ευθύνη μας δεν καταργείται ποτέ. Άρα, οφείλουμε να φτιάχνουμε Χριστιανούς, που στη ζωή τους θα κερδίζουν, κι όχι φοβισμένους ανθρώπους. Γιατί ο φοβισμένος άνθρωπος δεν είναι ποτέ υγιής. Ακόμα και την υπακοή, εγώ σαν πνευματικός δεν μπορώ να την απαιτήσω από κανέναν. Οφείλω να σου πω την αλήθεια και να σε αφήσω να σηκώσεις το βάρος της δικής σου ελευθερίας. Εσύ θα αποφασίσεις αν θα κάνεις υπακοή, δεν θα στο επιβάλλω εγώ. Εγώ μπορεί σε κάποιον να συστήσω να κάνει υπακοή στα

πνευματικά ζητήματα – όχι υπακοή στο τι μάρκα αυτοκίνητο θ' αγοράσει... Αυτές είναι αρρώστιες.

Ακόμα και η υπακοή λοιπόν είναι πράξη ελευθερίας! Γι' αυτό και δεν απαιτείται από κανέναν. «„Οστις θέλει όπίσω μου ἀκολουθεῖν...», είπε ο Κύριος – πώς εγώ θα έρθω να σε τραβήξω με το ζόρι; Ο σεβασμός της ελευθερίας είναι ο λόγος, που ο Χριστός, την ώρα που τον φίλησε ο Ιούδας, ή την ώρα που του έδωσε ένα χαστούκι ο υπηρέτης εκείνος, δεν φώναξε τις λεγεώνες των Αγγέλων, αλλά είπε στον Πέτρο, «βάλε το μαχαίρι στη θέση του, δεν είναι αυτός ο τρόπος ο δικός μου».

Άλλα εμείς δεν καταλαβαίνουμε πολλές φορές τον τρόπο του Θεού. Κι αντί να διδασκόμαστε από τον τρόπο Του, τον παρεξηγούμε. Για παράδειγμα, γίνεται μια διάρρηξη σε έναν ναό, κι εμείς είμαστε έτοιμοι να πούμε: «Δεν του έκοβε ο Άγιος τα χέρια!». Δεν ξέρουμε σε τι Θεό πιστεύουμε... Ο Θεός θέλει τη μετάνοια και αυτού ακόμα του κλέψη. Κάποτε, λύστεψαν μια Εκκλησία στην Αθήνα και πήραν και Ιερά λείφανα. Και βγήκε ο ιερέας και είπε: «Θέλω να παρακαλέσω αυτόν που τα πήρε, να κρατήσει τα χρήματα, αλλά να μας επιστρέψει τα ιερά λείφανα». Και οι πάντες εκτίμησαν τον λόγο του ιερέα. Γιατί ήταν λόγος Χριστού.

Αγαπάμε αρρωστημένα και γι' αυτό δεν συγχωρούμε το λάθος του άλλου. Μας παρακαλεί ο παπάς να συγχωρήσουμε κι απαντάμε, «μα εκείνος είναι πιο μικροπρεπής από μένα, εκείνος

φταίει!». Μα, βρε άνθρωπε του Θεού, εσύ δεν εξόμολογείσαι τώρα; Τι μου μιλάς για τον άλλο; Τη δική σου ψυχή ήρθες να φροντίσεις, όχι την ψυχή του άλλου. Δεν έχεις αληθινή αγάπη, γι' αυτό και έχεις μέσα σου κακία.

Όλοι το γνωρίζουμε: υποφέρουμε πολύ στη ζωή μας. Τα έχουμε κάνει όλα ένα κουβάρι. Η σχέση μας με τον Θεό είναι αρρωστημένη, θρησκόληπτη. Η σχέση μας με το σπίτι μας είναι γεμάτη γκρίνια, σύγκρουση, ένταση. Η σχέση με τα παιδιά μας έχει γίνει σχέση χωρίς χαμόγελο. Και το κουβάρι δεν λύνεται, τραβώντας από δω κι από κει. Λύνεται άμα βρεις την άκρη. Ευτυχώς αυτή η άκρη υπάρχει και λέγεται Ιησούς Χριστός. Κράτα αυτήν την άκρη και θα σωθείς. Άλλαξε τη ζωή σου, κάνε τη αναστάσιμη, κάνε τη χαρούμενη, κάνε τη όπως τη θέλει ο Χριστός. Αυτό σημαίνει «πιστεύω».

Υποφέρουμε όλοι, αλλά ο καθένας μας θεωρεί ότι φταίει ο άλλος που υποφέρουμε εμείς. Στην πραγματικότητα, υποφέρουμε εξαιτίας μας.

Συμπερασματικά, θα τελειώσω με κάτι που διάβασα πρόσφατα και μου άρεσε πολύ. Κάποτε τα «ταγκαλάκια» –ο Άγιος Παΐσιος, ονόμαζε τους δαίμονες «ταγκαλάκια»— κάναν ένα συνέδριο, με κεντρικό ερώτημα: «Πού θα κρύψουμε την ευτυχία ώστε να μην τη βρίσκουν οι άνθρωποι;». Λέει λοιπόν ένας απ' αυτούς: «Εγώ προτείνω να την κρύψουμε στο πιο ψηλό βουνό του

κόσμου. Ποιος θα πάει να τη βρει εκεί πάνω;». Το σκέφτηκαν λίγο, αλλά είπαν τελικά: «Μπα, αυτοί σήμερα έχουντε τόσα μέσα και ανεβαίνουν παντού... θα τη βρούνε». Λέει τότε ένας άλλος: «Προτείνω να τη βάλουμε στο βάθος του πιο μεγάλου ωκεανού. Ποιος θα φτάσει εκεί;». Πάλι το σκέφτηκαν λίγο, αλλά κατέληξαν να απορρίψουν την πρόταση ξανά: «Αυτοί σήμερα έχουν υποβρύχια, έχουν ένα σωρό πράγματα... θα τη βρούνε!». Ένα άλλο ταγκαλάκι μικρό, αλλά πιο πανούργο από τα άλλα, καθόταν δίχως να μιλά. «Εσύ μικρέ τι λες;», το ρώτησαν. «Εγώ έχω μια άλλη σκέψη», είπε, «να κρύψουμε την ευτυχία των ανθρώπων εκεί που δεν θα πιστέψουν ποτέ ότι υπάρχει, γι' αυτό και δεν θα τη βρούν ποτέ». «Δηλαδή;», ρώτησαν όλοι μαζί γεμάτοι αδημονία. «Προτείνω να κρύψουμε την ευτυχία των ανθρώπων μέσα στην ψυχή τους. Δεν θα τη βρουν ποτέ. Δεν θα πιστέψουν ποτέ ότι εκεί βρίσκεται η ευτυχία τους»...

Αυτό είναι το δράμα μας! Ο Χριστός είπε, «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἔστιν» (Λουκ. 17,21), αλλά εμείς την φάχνουμε έξω από μας, γι' αυτό και δεν τη βρίσκουμε ποτέ. Εύχομαι να φάξουμε μέσα μας, με αγάπη και ελευθερία προς τον Θεό, με αγάπη και ελευθερία προς τους ανθρώπους, ώστε να βρούμε την κρυμμένη ευτυχία και να ηρεμήσουμε, να ειρηνεύσουμε, να ανακαλύψουμε το νόημα και την ομορφιά της ψυχής μας.

Η προσευχή, η νηστεία και η οικοδομή των παιδιών μας

ΟΧριστός αγαπητοί αδελφοί, είναι χθες και σήμερα «δ' αὐτός καὶ εἰς τοὺς αἰώνας» (Εβρ. 13,8). Γι' αυτό και ο λόγος Του είναι αιώνιος και δεν αλλάζει. Μας διαβεβαίωσε μάλιστα, ότι μπορεί ο ουρανός και η γη να περάσουν, αλλά δεν θα περάσει ούτε μία λέξη ούτε ένα γράμμα ούτε ένας τόνος από τα λόγια Του, μέχρι να γίνουν πραγματικότητα. Κατά συνέπεια, οι πράξεις του Χριστού και οι λόγοι Του, είναι διαρκής υπενθύμιση για την πορεία της δικής μας ζωής.

Έτσι, ακούγοντας το σημερινό ιερό Ευαγγέλιο, σκέφτηκα πόσο βασανιζόμαστε ορισμένες φορές για πράγματα που επεσήμανε ο ίδιος ο Χριστός και που αποτελούν δικές μας παραλείψεις. Διότι στη ζωή μας, συναντάμε πολλές φορές προβλήματα, όχι μόνο εξαιτίας κάποιου κακού που κάναμε, αλλά κάποιου πράγματος που παραλείψαμε και το οποίο επανέρχεται στη ζωή μας σαν συνέχεια και συνέπεια της παράλειψής μας. Το περιεχόμε-

νο του σημερινού Ευαγγελίου είναι ένα περιστατικό. Ένας ταλαιπωρος πραγματικά πατέρας, φέρνει το παιδί του στον Χριστό. Το παιδί αυτό έχει δαιμόνιο και πολλές φορές πέφτει κάτω και σπαράζει και κυλιέται και αφρίζει και υποφέρει. Νομίζω ότι μπορούμε να φανταστούμε όλοι μας το δράμα ενός τέτοιου πατέρα, μιας μάνας και μιας οικογένειας, που έχει ένα παιδί σ' αυτή την κατάσταση. Υπάρχουν και σήμερα παιδιά σ' αυτή την κατάσταση και πολλές φορές υποφέρουμε, όταν τα φέρνουν στις ιερές μας Μονές και ζητάνε από τους ιερείς να τα «διαβάσουμε», δηλαδή να ζητήσουμε τη χάρη του Θεού, για να ελευθερωθούν από αυτό που τους κάνει να υποφέρουν τόσο πολύ.

Ο Χριστός βλέπει το παιδί και ρωτά τον πατέρα: «Από πότε υποφέρει το παιδί;». «Παιδιόθεν», απαντά ο πατέρας. Από μικρό παιδάκι δηλαδή. Δεν ρωτά τυχαία ο Χριστός, ρωτά συνειδητά, διότι θέλει να κάνει εκείνο τον πατέρα να συνειδητοποιήσει ότι αυτό που ζει τώρα το παιδί του, οφείλεται σε ουσιαστικές παραλείψεις και φροντίδες από την πλευρά της οικογένειάς του· ότι το παιδί εκείνο έμεινε έρημο της θείας Χάριτος, γι' αυτό και σκήνωσε μέσα του, όχι το Πνεύμα το Άγιο αλλά ο πονηρός.

Ο πατέρας της περικοπής είχε φέρει προηγουμένως το παιδί του στους Αποστόλους, τους μαθητές του Χριστού κι εκείνοι δεν μπόρεσαν να το κάνουν καλά. Όταν τελικά ο Χριστός εκδιώκει

«Ο Άγιος Μάξιμος λέει:

«Κάθε φορά που γυρίζεις από την Ειαλησία,
πρέπει να γυρίζεις καλύτερος.
Να έχεις ανέβει ένα σκαλοπάτι».

το δαιμόνιο, το παιδί σπάραξε για μία ακόμη φορά κι έμεινε σαν νεκρό (έτσι νόμιζαν όλοι). Άλλα ο Χριστός το παίρνει από το χέρι, το σηκώνει και το προσφέρει στον πατέρα του υγιές. Όταν αργότερα οι μαθητές Τον ρώτησαν, «Κύριε, γιατί εμείς δεν μπορέσαμε να θεραπεύσουμε το παιδί;», (Μάρκ. 9,28) ο Χριστός τους απάντησε, «τοῦτο τὸ γένος (δηλ. των δαιμόνων) ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν εἰ μή ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ» (Μάρκ. 9,29). Γιατί άραγε «με προσευχή και νηστεία»; Διότι η προσευχή και η νηστεία είναι οι δύο δρόμοι, διά των οποίων έρχεται ο Θεός στον άνθρωπο.

Τι είναι η προσευχή; Η προσευχή δεν είναι κάποια λόγια που λέμε στον Χριστό, για να του ζητήσουμε να μας κάνει εκείνο ή το άλλο. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος λέει ότι είναι προτιμότερο κανείς να προσεύχεται, παρά να αναπνέει! Εννοεί δηλαδή αυτό που και η Εκκλησία διδάσκει, ότι η προσευχή είναι η αναπνοή της ψυχής. Όλοι ξέρουμε ότι χωρίς οξυγόνο δεν ζούμε. Βλέπει κανείς το οξυγόνο; Το μυρίζει; Το πιάνει; Κι όμως, η απόδειξη ότι υπάρχει οξυγόνο είναι ότι εμείς ζούμε. Κατά τον ίδιο τρόπο και η προσευχή αποτελεί την απόδειξη της ύπαρξης της πνευματικής ζωής κάποιου. Αν η χάρη του Θεού είναι πραγματικά ζωντανή μέσα σε έναν άνθρωπο, τότε αυτός δεν μπορεί παρά να προσεύχεται αληθινά. Και όπου υπάρχει η χάρη του Θεού, δεν τολμά να πλησιά-

σει το δαιμόνιο και ο διάβολος. (Αντίθετα, όταν η ψυχή μας είναι στερημένη από τη θεία Χάρη, τότε ο τόπος είναι ελεύθερος για τα δαιμόνια).

Έτσι λοιπόν, η προσευχή είναι η αναπνοή της ψυχής μας, γι' αυτό και προσευχόμαστε. Η προσευχή είναι ακριβώς όπως η αναπνοή, είναι το μέτρο της ζωής, αλλά και το μέτρο της αγάπης. Όποιος αγαπά τον Θεό, προσεύχεται αυθόρυμητα. Ακόμα κι όταν τα παιδιά μας είναι μικρά και δεν καταλαβαίνουν, εμείς τους μιλάμε. Κι ενώ βλέπουμε ότι δεν καταλαβαίνουν, εμείς συνεχίζουμε αυθόρυμητα να τους μιλάμε όμορφα, διότι αναγνωρίζουμε ότι καταλαβαίνουν την καρδιά μας και ειρηνεύουν. Μας χαμογελούν κι εμείς τα χαιρόμαστε. Είναι σχέσεις ζωής, σχέσεις αυθόρυμητες, δεν είναι σχέσεις διανοητικές, σχέσεις του μυαλού.

Τέτοια σχέση ζωής και εμπειρίας είναι η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό. Ο άνθρωπος που αγαπάει τον Θεό, προσεύχεται στον Θεό αυθόρυμητα και ευφραίνεται από τη χάρη Του. Ο άνθρωπος συμμαζεύει τον νου του και στρέφεται προς τον Θεό, αλλά και νιώθει την ανάγκη σε κάθε στιγμή να Τον δοξάξει. Και μ' αυτόν τον τρόπο αποκτά αίσθηση της παρουσίας του Θεού· κι όσο πιο πολύ ζει την παρουσία του Θεού, τόσο πιο πολύ νιώθει την ανάγκη να προσεύχεται. Όπως ακριβώς το παιδάκι που όταν αρχίζει να απαντάει στους γονείς και να γελάει και να χαίρεται και να τους αγκαλιάζει, εκείνοι τόσο πιο πολύ νιώθουν

την ανάγκη να του μιλάνε. Αυτή τη σχέση ζωής με τον Θεό, εμείς σήμερα τη στερούμαστε και τη στερούμε κι από τα παιδιά μας, διότι τα παιδιά μας κάνουν και ζουν ό,τι βλέπουν και ζουν μέσα στο σπίτι μας.

Και γιατί η νηστεία είναι δρόμος; Γιατί η νηστεία είναι άσκηση. Όπως ακριβώς η άσκηση του σώματος είναι απαραίτητη για την υγεία του σώματος, καταπώς λένε οι ειδικοί και οι γιατροί, έτσι και η νηστεία αποτελεί άσκηση για την υγεία της ψυχής. Και η νηστεία δεν είναι μόνο το να μην τρώμε κρέας ή κάποια άλλα φαγητά, αλλά είναι το να κόβουμε το δικό μας θέλημα! Όταν κόβουμε το δικό μας θέλημα, έρχεται η παρουσία του Θεού μέσα στη ζωή μας. Όσο μέσα μας θα υπάρχει ο εγωισμός, δεν θα υπάρχει ο Θεός. Μας το είπε ο ίδιος: «„Οστις θέλει δύπισω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἐαυτόν»» (Μάρκ. 8,34), να απαρνηθεί τον εαυτό του. Κι αυτό σημαίνει να εμπιστευθεί την αγάπη του Θεού, να εμπιστευθεί το θέλημά Του. Είναι δυνατόν ο Θεός να θέλει κάτι κακό για μας; Κι έτσι πλέον, να ζήσει ο Θεός μέσα στον άνθρωπο. Αυτό επιτυγχάνει η νηστεία των τροφών και των παθών.

Και, για να επιστρέψουμε στην ευαγγελική περικοπή, προσέξτε «ἐν οὐδενί», λέει, δηλαδή με τίποτε άλλο δεν εκδιώκονται τα δαιμόνια, παρά με προσευχή και νηστεία. Τι συμβαίνει όμως μ' εμάς; Συμβαίνει ό,τι συνέβη και με τον πατέρα

εκείνο της περικοπής. Πρώτον, δεν ζούμε οι ίδιοι με προσευχή και νηστεία, λείπει από μας η χάρη του Θεού και λείπει κι απ' τα σπίτια μας η ευλογία Του. Και δεύτερον, μεγαλώνουμε και τα παιδιά μας μέσα σ' αυτά τα σπίτια, όπου μπορεί πολλές φορές να μη μας είδαν ούτε τον σταυρό μας να κάνουμε· μπορεί να μην υπάρχει καν μία εικόνα, έστω και για στόλισμα, να μην υπάρχει ένα καντήλι, μια θυσία και προσφορά στον Θεό. Και τα παιδιά μας μεγαλώνουν χωρίς τη χάρη του Θεού. Η ψυχή τους δεν τρέφεται, δεν αναπνέει. Μήπως πιστεύουμε ότι τα παιδιά μας δεν έχουν ψυχή; Διότι, ενώ κάνουμε τόσα πράγματα για το σώμα των παιδιών μας και τη διανοητική τους καλλιέργεια –τα μαθαίνουμε γράμματα, ξένες γλώσσες, μουσικά όργανα κι ένα σωρό άλλα– δεν βλέπω να κάνουμε πολλά πράγματα για την ψυχή τους. Γι' αυτό κάποιες φορές απορώ: μήπως πιστεύουμε ότι τα παιδιά μας δεν έχουν ψυχή; Διότι, αν πραγματικά έχουν ψυχή (κι αν έχουμε κι εμείς ψυχή), τότε ποια είναι η τροφή της ψυχής μας;

Η ψυχή μας προέρχεται απ' τον Θεό και ο Θεός είναι η τροφή και η ζωή της. Ο Χριστός μάς το 'πε καθαρά: «Ἐάν δεν κοινωνήσετε το Σώμα και το Αίμα του Γιού του Θεού, δεν θα ζήσετε» (Ιω. 6,53). Και σε άλλο σημείο μάς είπε ότι «ο άνθρωπος δεν θα ζήσει μόνο με φωμί, αλλά με κάθε λόγο που βγαίνει από το στόμα του Θεού»

(Ματθ. 4,4). Και ο ίδιος πάλι, μας έδωσε πολλές φορές το παράδειγμα της ζωντανής προσευχής, προσευχόμενος κι Εκείνος, αφού η προσευχή είναι κοινωνία ζωής, όπως είπα, και άρα ήταν και για τον Χριστό φανέρωση της διαρκούς κοινωνίας Του με τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα.

Τα παιδιά, λοιπόν, μεγαλώνουν πολλές φορές με την ψυχή τους ατροφική ή και ολότελα πεθαμένη. Με ποια δύναμη να αντισταθούν; Με ποια δύναμη να πουν όχι στις παγίδες που μαίνονται ολόγυρά τους; Με ποια δύναμη να αντισταθεί η ψυχή τους στην ενέργεια του πονηρού πνεύματος; Και μετά, έρχονται οι συνέπειες... Βλέπουμε τα παιδιά μας να πέφτουν στα ναρκωτικά, να εγκαταλείπουν το σχολείο, να φτιάχνουν συμμορίες, να έχουν παραβατικές συμπεριφορές, να έχουν νεύρα, ένταση, θυμό κι όλα αυτά τα πράγματα... Σκεφτήκαμε ποτέ το γιατί; Τι συμβαίνει; Δεν υπάρχει απάντηση; Δεν υπάρχει ερμηνεία;

Αλλά και για μας: Σκεφτήκαμε ποτέ γιατί κι εμείς είμαστε πολλές φορές γεμάτοι ένταση; Γιατί μέσα στα σπίτια μας, αντί να βιώνουμε την αγάπη, την ομορφιά, την ειρήνη, βιώνουμε την ένταση; Σκεφτήκαμε ποτέ γιατί είμαστε ανήμποροι να αγαπήσουμε; Η απάντηση είναι απλή: διότι η αγάπη είναι καρπός του Αγίου Πνεύματος – πώς είναι δυνατόν να έχουμε αγάπη, να έχουμε χαρά, δίχως τη δωρεά του Αγίου Πνεύματος στη ζωή μας; Γι' αυτό και πάντοτε, αρρωστημένοι

καθώς είμαστε, δυσκολευόμαστε να πετύχουμε οπιδήποτε καλό. Δεν έχουμε αγάπη. Δεν ετοιμαστήκαμε ποτέ να υποδεχθούμε τον άλλον «ἐν ἀγάπῃ» και αντί να καταλάβουμε ότι εμείς φταίμε, θεωρούμε ότι πάντα φταίει ο άλλος. Μα όποιος πιστεύει ότι πάντα φταίει ο άλλος, είναι ο ίδιος άρρωστος: είναι ο κατ' εξοχήν άρρωστος, ο ταλαίπωρος άνθρωπος, που ταλαιπωρεί και τους άλλους.

Αυτή την εικόνα της οικογένειας, είχε κι εκείνο το παιδάκι που ακούσαμε στην ευαγγελική περικοπή. Έτσι μεγάλωσε και γι' αυτό ακριβώς έπεσε στα δίχτυα των πονηρών δαιμόνων. Έτσι συμβαίνει σήμερα και στη δική μας ζωή. Μην φάχνουμε για πράγματα έξω από μας. Η λύση είναι μέσα μας. Οποιοδήποτε κακό παράδειγμα και αν δει ένα παιδί στην κοινωνία ή στην τηλεόραση, αν το βίωμα που έχει μέσα στο σπίτι του είναι ισχυρό, πνευματικό, ουσιαστικό, δοσμένο με ελευθερία και βιωμένο με αγάπη, τότε δεν έχει κίνδυνο από τον έξω κόσμο. Παιδιά που έχουν από μικρά την εμπειρία του Θεού, μέσα στο σπίτι τους πρώτα κι έπειτα μέσα στην Εκκλησία, δεν τα φοβάμαι όταν θα μεγαλώσουν. Αλίμονο όμως, στα παιδιά εκείνα που δεν έχουν καμία εμπειρία του Θεού.

Είπα κάποτε, «δείξτε μου πώς μεγαλώνετε τα παιδιά σας, για να σας πω αν θα παίρνουν αύριο ναρκωτικά». Κι ένας πατέρας μου αντέτεινε:

«Δεν νομίζετε πως είστε λίγο υπερβολικός, πάτερ μου;».

«Παιδάκι μου, κι εγώ το ίδιο προσπαθώ να πείσω τον εαυτό μου, ότι είμαι υπερβολικός. Αλλά έρχονται τα γεγονότα, το ένα μετά το άλλο, και δεν με αφήνουν να πείσω τον εαυτό μου!».

Αν πραγματικά η δομή του ανθρώπου είναι δοσμένη, τότε πώς είναι δυνατόν να περιμένουμε ότι θα είμαστε φυσιολογικοί, αλλοτριώνοντας τη δομή μας και στερώντας τη ζωή μας από την παρουσία του Θεού; Είναι δυνατόν να είμαστε άνθρωποι αγάπης;

Έτσι λοιπόν, αγαπητοί αδελφοί, δεν υπάρχουν μαγικές εικόνες, υπάρχουν δεδομένες καταστάσεις. Η Εκκλησία είναι θεραπευτήριο, που κάνει πρώτα τη διάγνωση και προσφέρει μετά τη θεραπεία. Δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσο σημαντικό πράγμα είναι για τη ζωή των παιδιών μας ότι τα έχουμε βαπτίσει, ότι κοινωνούν... Έτυχε να παρευρεθώ κάποτε σε έναν ναό όπου «διάβαζαν» μια δαιμονισμένη κοπέλα, και το δαιμόνιο φώναζε γι' αυτή: «Καταραμένος ο πατέρας της που τη βάπτισε Χριστιανή». Το ότι είχε βαπτιστεί, στερούσε από το δαιμόνιο τη δύναμη να την συντρίψει, να την εξαφανίσει. Ο διάβολος ξέρει. Εμείς δεν ξέρουμε ότι αυτά τα μεγάλα μυστήρια είναι τα μυστήρια της κοινωνίας του Θεού με τον άνθρωπο! Διότι τι κάνουμε όταν βαπτίζουμε ένα παιδί; Το λέει πανέμορφα μια ευχή: «Φύτευσον αυτόν φύτευμα ἀληθείας ἐν τῇ Ἁγίᾳ σου Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἔκκλησίᾳ». Το μπολιάζου-

με στο Σώμα του Χριστού, για να ριζώσει στη Ζωή του Χριστού, και το τρέφουμε κατόπιν με τη Ζωή του Χριστού, με το Σώμα και το Αίμα Του. Κι έτσι ο βαπτισμένος ολοένα αυξάνεται. Εάν αυτή την αύξηση τη ζει ο άνθρωπος φυσιολογικά μέσα σ' ένα σπίτι που κινείται με αυτούς τους άγιους ρυθμούς, τότε και το σπίτι ολόκληρο και τα παιδιά εντός του θα σταθούν στο τέλος όρθια.

Μα κι αν ακόμα αποτύχαμε κι αν ακόμα μεγαλώσαμε τα παιδιά μας λάθος, έχουμε και πάλι παράδειγμα στην ευαγγελική περικοπή που διαβάσαμε: τον πατέρα που προσέρχεται γονατιστός στον Χριστό. Μόνο με τη μετάνοιά μας, με την ταπείνωση, με το γονάτισμά μας, με την αναζήτηση του ελέους του Θεού, σαν τον σημερινό πατέρα, θα μπορέσουμε να διορθώσουμε τα λάθη μας και να βοηθήσουμε τα παιδιά μας. Εδάλλως, ο δρόμος μας είναι δρόμος καταστροφής.

Το Ευαγγέλιο αναφέρει σε κάποιο άλλο σημείο ότι όσα γράφτηκαν στις σελίδες του, γράφτηκαν για τη δική μας διδασκαλία, ώστε με τη μελέτη του, την παράκληση και την υπομονή, να έχουμε ελπίδα. Μακάρι λοιπόν να θυμόμαστε το σημερινό Ευαγγέλιο και να το έχουμε μπροστά μας κάθε μέρα στο σπίτι μας, ώστε να μπορούμε να μεγαλώνουμε τα παιδιά μας «ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου» και να είμαστε οι ίδιοι γι' αυτά οι πρώτες εικόνες στο εικονοστάσι της κατ' οίκον Εκκλησίας της οικογένειάς μας.

Νέοι και 21ος αιώνας

Απέχουμε μόλις δώδεκα χρόνια απ' το ξεκίνημα της νέας χιλιετίας, την οποία υποδεχτήκαμε με πολλές προσδοκίες... Θυμάστε τις γιορτές που έγιναν, τα όνειρα που κάναμε, την υστερία που είχε καταλάβει τότε τον κόσμο, με μια ανόητη ελπίδα, μια μαγική ελπίδα, για έναν αιώνα που ξεκινούσε με τις προσδοκίες ότι θα έκανε τα όνειρα πραγματικότητα. Ζήσαμε τότε την αίσθηση μιας ομαδικής παράκρουσης σε όλο τον πλανήτη. Στην πραγματικότητα, όλα αυτά ήταν μια απελπισμένη προσπάθεια να δοθεί νόημα στο κενό. Σήμερα ξέρουμε ότι όλοι αυτοί οι θορυβώδεις εορτασμοί αφορούσαν το «τίποτα» και δεν χρειάστηκαν παρά μόνο δώδεκα χρόνια για να το συνειδητοποιήσουμε. Προσωπικά, έλεγα τότε ότι ζούμε το τέλος του πολιτισμού. Σήμερα ξέρουμε ότι το ζούμε. Ζούμε το τέλος ενός κόσμου κι ενός πολιτισμού, για τον οποίο καυχηθήκαμε αλαζονικά! Αυτός ο πολιτισμός πλέον καταφρέει με πάταγο.

Γεννήθηκα στη μέση του περασμένου αιώνα. Τότε, όταν εμείς μεγαλώναμε ως παιδιά, ακούγα-

με πολλές υποσχέσεις από πολλούς «-ισμούς»... Ότι θα κάνουν τον κόσμο παράδεισο με τη δύναμη της επιστήμης, με τη δύναμη της λογικής, με τη δύναμη της τεχνολογίας. Μας καλούσαν εμάς, τα νέα παιδιά εκείνης της εποχής, να στρατευτούμε σ' αυτούς τους «-ισμούς», να απορρίψουμε σκουριασμένες ιδέες (εννοούσαν δηλαδή τη μία πίστη στον ζωντανό Θεό) και μας υποσχόντουσαν κόσμους γεμάτους δικαιοσύνη. Κοινό γνώρισμα όλων αυτών των «-ισμών», παρά τις ποικίλες διαφοροποιήσεις, ήταν η άρνηση του Θεού και η θεοποίηση του ορθού λόγου, της επιστήμης, της τεχνολογίας και της δύναμης των μηχανών, που θα έλυναν τάχα όλα τα προβλήματα. Δεν μπορούσε ο ορθός λόγος να αποδεχθεί αναπόδεικτα πράγματα, δηλαδή την εμπιστοσύνη σ' έναν ζωντανό Θεό.

Στο τέλος του αιώνα που πέρασε και στις αρχές αυτού εδώ που ζούμε, ο πολιτισμός αυτός κατέρρευσε. Και είδαμε κάτι το έκπληκτικό, ότι ο τελικός στόχος δεν ήταν ο Θεός. Ο τελικός στόχος ήταν ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος κατάντησε το πιο ανυπόληπτο απ' όλα τα δημιουργήματα: από πρόσωπο αγάπης, κατήντησε αντικείμενο ποικίλης χρήσης, υπετάγη σε απρόσωπες δυνάμεις, μετετράπη σε γρανάζι μηχανισμών που τελικά στρέφονται εναντίον του. Ευτελίστηκε η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Σήμερα στην πατρίδα μας, αγωνιζόμαστε για να ευημερήσουν οι αριθμοί εις βάρος όμως της ζωής και της αξιοπρέπειας των

ανθρώπων. Τελικά η ιστορία, σαρκάζει την πρόοδο μας, σαρκάζει την επιστήμη μας, σαρκάζει τα επιτεύγματά μας, σαρκάζει τη λογική μας!

Η πίστη στον Θεό περιφρονήθηκε παλιότερα από τους επίδοξους αναμορφωτές του κόσμου και της κοινωνίας: και τα σημερινά απολειφάδια εκείνων όμως τη θεωρούν επίσης αντίθετη στον ορθό λόγο! Οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να πιστεύουν σε αναπόδεικτα πράγματα, έλεγαν. Τελικά, στο τέλος της χιλιετίας, ζούμε την ανάπτυξη του παραλογισμού μέσα απ' την άνθιση και τη λατρεία του αποκρυφισμού. Αποτελεί χλευασμό και σαρκασμό της ανθρώπινης νοημοσύνης, η παρουσία στα ΜΜΕ των ποικίλων εκείνων τυχάρπαστων ανθρώπων, που υπηρετούν τη μαγεία και τον αποκρυφισμό, οποιοδήποτε όνομα κι αν έχουν κι οποιοδήποτε πράγμα κι αν μας υπόσχονται. Τάχα θα λύσουν όλα μας τα προβλήματα! Αποτελούν προσβολή και αχρήστευση του πολιτισμού μας!

Αυτός είναι ο αληθινός Μεσαίωνας. Ξαναγυρίσαμε στο σκοτάδι κι είναι σημαντικό να γνωρίζουμε όλοι ότι οι σύγχρονοι λάτρεις του αποκρυφισμού, αρνήθηκαν τον Θεό στο όνομα του ορθού λόγου. Και ρωτάμε. Δεν προσκρούει σήμερα στη νοημοσύνη τους και στον ορθό λόγο τους, όλη αυτή η απίστευτη αθλιότητα; Ο ορθός λόγος τους στάθηκε ανήμπορος να κατανοήσει το Φως της Τρισηλίου Θεότητος και τώρα κατανοεί, αποδέχε-

Πρέπει να επανασταθούμε με τον εαυτό μας.

Αυτή είναι η μόνη επανάσταση που θα μας σώσει.

Να γίνουμε άλλοι άνθρωποι.

Διαφορετικά, όχι το αλάτι που σώζει δεν θα είμαστε,
αλλά μάλλον θα συμβάλλουμε στη σαπίλα του κόσμου.

ται και υποθάλπει την εισβολή του σκότους μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία. Πόσο καίριος ο λόγος του Ευαγγελίου: «Φάσκοντες είναι σοφοί ἐμωράνθησαν» (Ρωμ. 1,22), «ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία» (Ρωμ. 1,21).

Η ιστορία σαρκάζει την «επιστήμη». Πόσα δεν στήριξαν στη δήθεν επιστήμη, οι επίδοξοι αναμορφωτές του κόσμου; Άλλα και πόσο αμάρτησαν εναντίον της! Αμάρτησαν γιατί δεν τη σεβάστηκαν, αμάρτησαν γιατί τη χρησιμοποίησαν υποτάσσοντάς τη στη σκοπιμότητα, αμάρτησαν γιατί από αληθινή επιστήμη τη μετέτρεψαν σε «επιστήμη», που λύνει τάχα όλα τα προβλήματα και που προπαντός απέδειξε την ανυπαρξία του Θεού. Ασφαλώς, η επιστήμη πρόσφερε και προσφέρει και θα προσφέρει πολλά. Η αληθινή επιστήμη είναι σεμνή, έχει επίγνωση των ορίων της, των δυνατοτήτων της μα και των κινδύνων που συναντά στον δρόμο της. Το μεγάλο της πρόβλημα είναι ο τρόπος που τη χρησιμοποιούν οι ἀνθρωποι. Όταν απ' τη μια μεριά εκδαπανάται για να αντιμετωπίσει τις ασθένειες και τ' άλλα προβλήματα των αγθρώπων και ν' ανεβάσει το επίπεδο της ζωής, και απ' την άλλη χρησιμοποιείται για να κατασκευάζει «έξυπνες» βόμβες και χημικά όπλα, με τα οποία αφανίζεται ομαδικά η ζωή, τότε αυτοαχρηστεύεται και αυτοαναιρείται. Αυτές τις «δυνατότητες» της επιστήμης και τη

χρήση τους, αυτή τη μετατροπή της σε τέχνη αδικίας και μέθοδο εκμετάλλευσης των πολλών από τους λίγους, είναι που σαρκάζει η ιστορία.

Ο εμπαιγμός της Δημοκρατίας! Υποτίθεται ότι αγωνιστήκαμε για δημοκρατικότερους θεσμούς διακυβέρνησης, καυχήθηκαμε για το γκρέμισμα απολυταρχικών καθεστώτων, χάσαμε ποταμούς αιμάτων για την ελευθερία. Στο τέλος αυτού του πολιτισμού, πορευόμαστε σε ολοκληρωτικές δομές εξουσίας. Με τη βοήθεια και της τεχνολογίας, χαλκεύονται σκληρότατα δεσμά. Η Δημοκρατία παραμένει κενός λόγος. Η εξουσία περιέρχεται στους λίγους και γι' αυτό στους διεφθαρμένους. Το ανθρώπινο πρόσωπο υποτάσσεται σε ανθρώπινες δυνάμεις και οδηγείται στην περιφρόνηση και στον εξανδραποδισμό. Από την άλλη πλευρά, η υπερκατανάλωση, ενώ είναι η πιο χαρακτηριστική ομολογία απουσίας νοήματος ζωής, προσφέρεται απ' αυτές τις εξουσίες, ως το αποτελεσματικότερο ψυχο-ναρκωτικό για να παραλύσει κάθε αντίδραση.

Ένας πολιτισμός βρίσκεται στο τέλος του – πολιτισμός που θεωρητικά αρνήθηκε τον Θεό αλλά ουσιαστικά αρνήθηκε τον ανθρώπο. Έτσι βιώνεται στην πράξη η άρνηση του Θεού. Ο Θεός δεν έπαθε τίποτα! Δεν στόχευσαν λάθος οι κτιστάδες αυτού του κόσμου, οι οποίοι μεθόδευσαν και μεθοδεύουν την κατακυρίευση όλων των λαών.

Ο Σαρκωμένος Θεός είναι ένας επικίνδυνος

Θεός. Η Σάρκωση του Θεού είναι το μέτρο της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας. Έπρεπε να καταστραφεί το μέτρο για να εξαθλιωθεί ο ανθρώπος. Δεν στοχεύουν λάθος όσοι ζητούν σήμερα να αφανίσουν τις εικόνες απ' τη σχολική τάξη – ξέρουν τι κάνουν... Διότι μια εικόνα του Χριστού θυμίζει στα παιδιά τη μοναδική τους αξία. Θυμίζει στα παιδιά ότι ένας Θεός έγινε ανθρωπος για χάρη τους. Να κατεβάσουμε τις εικόνες, ώστε να χαθεί το μέτρο, ν' αλωνίζουν ελεύθερα οι παιδεραστές και οι ποικίλοι έμποροι, αφού πια το παιδί «ελεύθερα» θα μεταποιηθεί σε αντικείμενο χρήσης – έτσι σκέφτονται.

Σε ποια κοινωνία λοιπόν, ζουν σήμερα οι νέοι ανθρώποι; Είναι μια κοινωνία ακοινώνητη, ένα άθροισμα μοναχικών υπάρξεων, μια κοινωνία ανταγωνιστική. Κοινωνώ σημαίνει «μετέχω» και μάλιστα μετέχω με αγάπη στη ζωή και το πρόβλημα του άλλου. Η αλλοτρίωση του ανθρώπου, οδήγησε στην αλλοτρίωση της κοινωνίας. Ο ανθρώπος έπαψε να είναι και να ζει σαν πρόσωπο και μετεβλήθη σε άτομο. Το πρόσωπο είναι μονάδα κοινωνική, δεν μπορώ να υπάρχω χωρίς τον άλλον. Το άτομο είναι μονάδα διαιρετική, το άτομό μου το ξεχωρίζω και το αντιπαραθέτω σε όλους τους άλλους. Αυτός ο πολιτισμός που καταρρέει, καυχήθηκε για τους αγώνες του για τα ατομικά δικαιώματα, αλλά η εμμονικότητα στην προβολή των ατομικών δικαιωμάτων έχει

καταντήσει να είναι ό,τι πιο αντι-ανθρώπινο υπάρχει. Είναι αυτή που δυναμίτισε την κοινωνική συνοχή, που έκανε όλους να υποπτεύονται όλους. Θα αναφέρω μόνο ένα παράδειγμα: Η ελευθερία, ως δικαίωμα του ανθρώπινου προσώπου, βιώνεται μόνο ως «συνελευθερία». Η ελευθερία μου είναι ελευθερία, όταν ελευθερώνει κι εσένα. Δεν μπορεί να είμαι εγώ ελεύθερος, αν η ελευθερία μου δεν ελευθερώνει και τον άλλο. Η ελευθερία, ως ατομικό δικαίωμα, σημαίνει ότι διεκδικώ την ελευθερία μου εις βάρος του άλλου. Κι ένα μέρος, μια αιτία της σημερινής κατάντιας μας είναι ότι καταφέραμε ακριβώς, να στρέψουμε τη μία κοινωνική ομάδα εναντίον της άλλης, στο όνομα των συμφερόντων. Θεωρήθηκε προοδευτικό να αρπάξω εγώ το πιο μεγάλο κομμάτι απ' την πίτα, έστω κι αν εσύ μείνεις νηστικός. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πώς εμείς, σαν λαός που είχε και ευτυχώς (ακόμα, ως ένα βαθμό) έχει στην παράδοσή του έντονη την αίσθηση του άλλου, φτάσαμε σε τόση αποξένωση. Πώς τώρα, που οι στέγες των σπιτιών μας είναι τόσο κοντά, οι καρδιές μας απομακρύνθηκαν τόσο μακριά, καταπάτως λέει κι ο Αντώνης Σαμαράκης. Και εδώ, η άρνηση του Θεού βρέθηκε σαν άρνηση του ανθρώπου.

Ο Jean-Paul Sartre, ένας από τους πιο χαρακτηριστικούς εκφραστές του κόσμου της φθιοράς, αρνείται τον Θεό στο όνομα του ανθρώπου:

«Κύριοι, ο Θεός πέθανε! Σας αναγγέλω τον θάνατο του Θεού! Φέρτε μου ανθρώπους πολλούς, γύρω μου, πάνω μου, να μου κρύβουν τον ουρανό!», κραυγάζει στις παραμονές του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Θα ομολογήσει ο ίδιος αργότερα, «Σκότωσα τον Θεό, γιατί πίστευα ότι με χώριζε από τους ανθρώπους αλλά να που ο θάνατός Του έκανε τελεσίδικο αυτό τον χωρισμό» και κατέληξε στη φρικτή δήλωσή του «οι άλλοι είναι η κόλαση μου, τελικά δεν ήταν ο Θεός που είχε πεθάνει, αλλά ο άνθρωπος και ο άνθρωπος σαν συνάνθρωπος!».

Απέναντι σ' αυτή την αντίληψη στέκεται ο Άγιος Σεραφείμ του Σαρώφ, ο οποίος προσφωνεί όποιον συναντά (οποιαδήποτε εποχή του χρόνου) με τα λόγια, «Χριστός ανέστη, χαρά μου!». Για τον ένα, ο πλησίον είναι η κόλαση, για τον άλλο, ο πλησίον είναι η χαρά. Η επανεύρεση λοιπόν του άλλου, του πλησίον, είναι το θεμέλιο της κοινωνίας. Αυτή η επανεύρεση θεμελιώνεται στην πατερική αντίληψη που λέει, «είδες τον αδελφό σου; Είδες τον Θεό σου». Θεμελιώνεται στο λόγο του Κυρίου μας: «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἔλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. 25,40). Η αληθής κοινωνία είναι η Εκκλησία. Σ' αυτή την κοινωνία τα πρόσωπα αλληλοπεριχωρούνται «ἐν ὁγάπῃ». Οι δυνατοί βαστάζουν τα ασθενήματα των αδυνάτων και δεν ζουν για να αρέσουν στον εαυτό τους. Η αληθινή επανάσταση, η αληθινή κοινωνικοποίηση, είναι το να

ξαναζήσουμε το ήθος και την αλήθεια που εκφράζουν τα λόγια που οι Πρόξεις των Αποστόλων αναφέρουν για την πρώτη Εκκλησία: «Τοῦ δέ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία» (Πράξ. 4,32).

Μια άλλη σκληρή πραγματικότητα είναι οι κατεστραμμένες ανθρώπινες σχέσεις. Όταν ο άνθρωπος νοσεί, νοσούν και οι σχέσεις του. Ψηλαφούμε αυτή την καταστροφή παντού γύρω μας. Κατ' αρχήν μέσα στο στενότερο χώρο της οικογένειας, το ένα απ' τα τρία ζευγάρια διαλύεται. Δεσμοί που ενώ έχουν διαρκέσει χρόνια πολλά, δεν καταλήγουν σε γάμο. Δεσμοί που μετατρέπονται σε σχέσεις μιας χρήσεως. Η κρίση στον γάμο, είναι καθαρά κρίση αγάπης. Ο πολιτισμός της φθοράς κατασκεύασε ανθρώπους ανάπηρους, ανίκανους να αγαπήσουν και να ερωτευτούν. Αυτή η απλή τρυφερότητα, χάθηκε απ' τις σχέσεις. Οι άνθρωποι μετατράπηκαν σε αντικείμενα χρήσης. Γίναμε τόσο ατομοκεντρικοί, ώστε είμαστε ανήμποροι να γευτούμε την ομορφιά της θυσίας. Σήμερα συναντάμε αφθονία ερωτικών σχέσεων αλλά σπάνια αγαπητικών σχέσεων. Καταντήσαμε ανίκανοι να διακρίνουμε τα όρια ανάμεσα στο σεξ, στον έρωτα και στην αγάπη και τα ισοπεδώσαμε προς τα κάτω. Δεν μας ενδιαφέρει πια η καρδιά του άλλου, μας ενδιαφέρει μόνο το κορμί του. Η κοινωνία της φθοράς, σαρκάζει έννοιες όπως η εγκράτεια, η αγνότητα

γιατί έχει χάσει τη δυνατότητα να ερωτεύεται. Εγκράτεια σημαίνει την πιστότητα στην αγάπη. Ένας κόσμος ανέραστος όμως, δεν μπορεί να καταλάβει την πιστότητα στην αγάπη. Ακόμα και αυτό, το πολυδιαφημισμένο πατρικό ή μητρικό φίλτρο, συνετρίβη στο όνομα του δικαιώματος στη ζωή. Αθώα παιδιά πληγώνονται, συντρίβονται και εγκαταλείπονται στον βωμό των εγωιστικών παθών. Πολλές φορές στο βάθος της ασυνεννοησίας και της σύγχρουσης, ανάμεσα στα παιδιά και στους γονείς, υπάρχει έλλειψη αληθινής αγάπης. Τα παιδιά, για πολλά νέα ζευγάρια, είναι όχι καρποί αγάπης αλλά καρποί ανάγκης! Εντάσσονται στο καταναλωτικό μοντέλο: Να' χουμέ αυτό, εκείνο, το άλλο..., να' χουμέ και δυο παιδιά! Ένα δεύτερο ή τρίτο αυτοκίνητο εύκολα το δεχόμαστε, με καμιά δύναμη όμως ένα τρίτο παιδί. Κι αυτή η στάση απέναντι στο τρίτο, φανερώνει τα πραγματικά μιας φρονήματα για τα προηγούμενα. Είναι σαν να του λένε οι γονείς του: «Φουκαρά μου, είσαι τυχερός που γεννήθηκες πρώτος ή δεύτερος! Γιατί αν ήσουν τρίτος, δεν θα ήσουν σήμερα παρά στα σκουπίδια!».

Η παιδεία του σήμερα. Η παιδεία στον τόπο μας έχει τελειώσει. Το ομολογούν άλλωστε και οι σημερινοί «ένοικοι» του υπουργείου. Η πολιτεία σήμερα μιλάει, για ένα νέο σχολείο. Αυτό ήδη είναι μία ομολογία, ότι το παλαιό απέτυχε. Την αλήθεια αυτού του γεγονότος, τη γνωρίζει καλά

εδώ και αρκετό καιρό και μάλιστα από πρώτο χέρι το Υπουργείο παιδείας. Με τη βοήθεια του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, έκανε μια έρευνα πριν κάποια χρόνια για να διαπιστώσει πως αισθάνονται οι ίδιοι οι μαθητές στο σχολείο τους. Το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας ήταν συγκλονιστικό: Το 41.2% των μαθητών εκτιμούσαν το σχολείο τους. Στο Λύκειο η κατάσταση ήταν και παραμένει τραγική, αφού τότε μόλις το 14.1% των μαθητών του Λυκείου εκτιμούσαν το σχολείο τους. Για όσους γνωρίζουν σήμερα τα πράγματα, η κατάσταση είναι πολύ χειρότερη, ο αριθμός είναι μονοψήφιος και ίσως κάτω του μισού. Το πρώτο ερώτημα που γεννιέται είναι, το γιατί το Υπουργείο Παιδείας έκανε εκείνη την έρευνα. Υποτίθεται για να μάθει. Και που έμαθε τι άλλαξε στο σχολείο; Και τι άλλαξε από τότε μέχρι σήμερα; Επί της ουσίας, απολύτως τίποτα. Είναι άλλωστε τραγικό, ότι οι τέσσερις-πέντε εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια –μεταρρυθμίσεις που άλλαξαν ακόμη και με την αλλαγή Υπουργού στην ίδια κυβέρνηση– είχαν σαν ένα και μοναδικό στόχο, το θέμα της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό βέβαια φανέρωνε, ότι ποτέ δεν υπήρξε υπεύθυνη και μελετημένη εκπαιδευτική πολιτική. Αν μια πολιτεία, σε μια διαδρομή τριάντα χρόνων, θεωρεί ότι το μοναδικό πρόβλημα της Παιδείας είναι η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαί-

δευση, που σημαίνει ότι οι υπεύθυνοι πολιτικοί άνδρες και οι εκάστοτε σύμβουλοί τους, έχουν τόσο μυωπική όραση, τότε αυτή η διαπίστωση μόνο απελπισία μπορεί να γεννήσει. Οι μέχρι τώρα εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, ένα μόνο πέτυχαν. Να αχρηστεύσουν μια ολόκληρη βαθμίδα εκπαίδευσης, αυτήν του Λυκείου, μετατρέποντας ένα αυτόνομο και με δική του στοχοθεσία σχολείο, σε φροντιστήριο για τις πανελλήνιες εξετάσεις και μάλιστα σε κακό φροντιστήριο, αφού οι μαθητές και οι γονείς τους δεν το εμπιστεύονται, εξ ου προκύπτει και η άνθηση της παραπαιδείας των φροντιστηρίων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Πέτυχαν κι ένα δεύτερο. Να μετατρέψουν την παιδεία και την εκπαιδευτική διαδικασία, σ' ένα ανελέγητο κυνηγητό για την ολοκλήρωση της ύλης. Το παλαιό σχολείο, απέτυχε γιατί είχε στόχο μόνο το μυαλό των παιδιών. Γιατί οργανώθηκε με τρόπο, που βασάνιζε το μυαλό των παιδιών, αγγοώντας τραγικά την καρδιά τους, με τρόπο που κατέστρεψε τον ψυχισμό τους.

Χρειάζεται όντως ένα νέο σχολείο, που θα έχει στόχο την όλη προσωπικότητα του παιδιού. Ένα σχολείο που θα αποβλέπει, όχι μόνο στο μυαλό αλλά πρωτίστως στην καρδιά των παιδιών. Ένα σχολείο που δεν θα είναι συνδεδεμένο με την παραγωγή αλλά με την αγωγή των παιδιών, δηλαδή με την παιδεία κι όχι μόνο με την εκπαίδευση. Για την παραγωγή, ας συνδέσουμε τα TEI

και τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, όχι το Λύκειο. Ο μαθητής είναι μια αυτόνομη προσωπικότητα, στην πιο κρίσιμη ηλικία του κι όχι ένα γρανάζι σε μια μηχανή. Και η αποστολή του Λυκείου, είναι να διαμορφώνει την προσωπικότητα του παιδιού, να σταθεί με αγάπη και ευθύνη απέναντι στο κάθε παιδί, γιατί τα παιδιά είναι πρόσωπα κι όχι νούμερα! Γιατί το κάθε ένα, είναι ένας ολόκληρος κόσμος, τον οποίον συνήθως περιφρονούμε.

Τα παιδιά μέσα στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο περνούν τα ωραιότερα αλλά και τα κρισμότερα χρόνια της ζωής τους, αυτά της εφηβείας. Τα νέα παιδιά είναι η μεγάλη αγορά απ' την οποία όλοι οι πραματευτάδες οι διεφθαρμένοι, όλοι οι περίεργοι έμποροι προσπαθούν να φωνίσουν. Αποστολή του Γυμνασίου και του Λυκείου είναι να συντελέσουν στη διαμορφώση μιας προσωπικότητας, που θα κάνει το παιδί να σταθεί και να νικήσει. Η σημερινή παιδεία, φαίνεται να έχει συνηθίσει στην απώλεια τόσων και τόσων παιδιών και νέων ανθρώπων. Και δεν συγκλονίζεται για τις δικές της ευθύνες απέναντι σ' αυτή την απώλεια. Τα αντιμετωπίζει σαν φρούτα που τα πετάμε στις χωματερές. Το σημερινό Υπουργείο Παιδείας έχει σαν σύνθημα το «πρώτα ο μαθητής». Μέχρι στιγμής αυτός ο μαθητής, ο μαθητής προσωπικότητα, δεν υπάρχει πουθενά στο σημερινό σχολείο. Σήμερα η παιδεία, δεν είναι όπλο δικαιοσύνης, όπως το ήθελε ο Γρηγόριος ο Θεολό-

γος αλλά όπλο θανάτου. Οι νέοι άνθρωποι σήμερα βιώνουν το τέλος αυτού του πολιτισμού, βιώνουν την καταστροφή αυτού του τόπου. Καταστροφή που κυρίως προέρχεται από την απόρριψη της αληθινής του παραδόσεως. Έχουν τα νέα παιδιά σήμερα το προνόμιο να μην υπάρχουν «ταμπού». Όλοι και όλα έχουν δώσει τις εξετάσεις τους, μπροστά τους είναι τα πάντα γυμνά και τετραχηλισμένα. Η κοινωνία στην οποία ζουν, είναι η κοινωνία που διαμόρφωσε αυτός ο πολιτισμός. Οι νέοι άνθρωποι είναι τα τραγικά θύματά της. Εσείς πρώτα βιώνετε στο κορμί και στην ψυχή σας την απόρριψη και την απαξίωση και την εκμετάλλευση. Είναι τέτοια η κρίση αυτής της κοινωνίας, ώστε πολλές φορές μέσα στο ίδιο το σπίτι, οι ίδιοι γονείς στερούν το χαμόγελο απ' τα παιδιά. Τα παιδιά αυτής της κοινωνίας και εσείς, νιώθετε την ανάγκη να σταθείτε με κριτική στάση απέναντι της. Η ψυχή σας δεν μπορεί και δεν θέλει να συμβιβαστεί.

Εκείνος που μπήκε μέσα στο χρόνο, για να δώσει νόημα στον χρόνο και στη ζωή, δεν μας έδωσε πνεύμα δειλίας αλλά δυνάμεως και αγάπης και σωφρονισμού. Είναι ανάγκη λοιπόν, να δείτε καθαρά τα προβλήματα αυτής της κοινωνίας, να κάνετε τη σωστή διάγνωση, να σταθείτε απέναντι στη ζωή με ευθύνη και να τολμήσετε τη ρήξη και την ανατροπή. Σας ενισχύει η φωνή Εκείνου που σας παραγγέλνει: «Έγραφα ύμιν,

νεανίσκοι, δτι ίσχυροί είστε καί ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει καί νενικήκατε τόν πονηρόν» (Α' Ιω. 2,14). Οι νέοι ἀνθρώποι σήμερα, ζουν σε καταστάσεις οριακές, σε καταστάσεις απόγνωσης. Βιώνουν την απόρριψη από ἓνα σύστημα, που τους εκμεταλλεύτηκε, τους συκοφάντησε, τους ἔδωσε υποσχέσεις, τους χρησιμοποίησε, τους απέκοψε από τις ζωηφόρες πηγές τους, τους παραπλάνησε ότι θα μπορούσε να στηρίξει τη ζωή τους. Προστάτευε αυτούς που τους εκμεταλλεύτηκαν! Τους πρόσφερε ξυλοκέρατα αντί για τροφή. Ειρωνεύτηκε τους προβληματισμούς τους και κάθε ἄλλη προσπάθειά τους για μια ἄλλη ποιότητα ζωής και τελικά τους πρόδωσε. Τους ἀφησε ἀδειους στην ψυχή, ὅχι βέβαια χωρίς δική τους ευθύνη, τους ζάλισε με τα ψυχοναρκωτικά της καλοπέρασης, της κατανάλωσης και του βολέματος, τους παρέδωσε στους εμπόρους των ναρκωτικών και του φεύτικου κόσμου τους και τώρα αντιμετωπίζει με αδιαφορία τα προβλήματα και την απόγνωσή τους. Δεν ενδιαφέρεται για τις κατεστραμμένες σπουδές τους, δεν νοιάζεται για την ανεργία τους, δεν προβληματίζεται για την αδυναμία τους να επιβιώσουν. Δεν ενοχλείται, βλέποντας τον αριθμό των αυτοκτονιών να αυξάνεται, ούτε για εκείνους που παίρνουν τον δρόμο της ξενιτιάς. Οι νέοι ἀνθρώποι βρίσκονται παγιδευμένοι, απέναντι σ' ἓνα σύστημα απόλυτα διεφθαρμένο και απόλυτα ανάλγητο.

Είναι, ίσως, η ώρα του αληθινού προβληματισμού, της υπαρξιακής αναζήτησης και της οντολογικής θεμελίωσης της ζωής. Ο νέος ἀνθρώπος θέλει αλλά και πρέπει να γνωρίσει τον εαυτό του, το βαθύτερο «είναι» του, να συνειδητοποιήσει την ταυτότητά του, το αρχέτυπό του. Η αναζήτηση έχει ἓνα βαθύτερο νόημα, πηγάζει απ' τη συνείδηση της κτιστότητας και της θυητότητας.

To ότι ο ἀνθρώπος είναι κτιστός, σημαίνει ότι θα μπορούσε και να μην υπάρχει. Πώς λοιπόν και γιατί υπάρχει; Η ύπαρξή του δεν είναι αναγκαία αλλά δωρεά Εκείνου στον οποίο οφείλει την ύπαρξη. Η κτιστότητα σημαίνει ότι μπορεί ανά πάσα στιγμή, να παύσω να υπάρχω. Ποιο τότε μπορεί να είναι το νόημα της ζωής μου, όταν προοπτική μου είναι ο θάνατος; Νόημα ζωής, τότε μόνο μπορεί να υπάρχει: όταν υπάρχει δυνατότητα υπέρβασης του θανάτου! Εάν το κτιστό μπορεί να γίνει μέτοχος της ζωής του Ακτίστου. Σ' αυτή την υπαρξιακή αναζήτηση, αργά ή γρήγορα θα σταθεί απέναντι σ' ἓνα πρόσωπο, το πρόσωπο του Ιησού Χριστού. Φαντάζομαι ότι είναι απολύτως κατανοητό, ότι δεν χτίζουν μια οικοδομή χωρίς θεμέλια, καθώς επίσης είναι κατανοητή η αναγκαιότητα ενός γερού θεμέλιου. Δεν μπορείς να οικοδομείς την προσωπικότητά σου, χωρίς θεμέλιο. Η μόρφωσή σου, το επάγγελμά σου, η οικογενειακή σου ζωή, η επιτυχία σου χωρίς υπαρξιακό θεμέλιο, είναι μια οικοδομή στο κενό.

Το δείχνει πολύ καθαρά η σημερινή πραγματικότητα. Η συνάντηση με το πρόσωπο του Χριστού, είναι μοναδική για την ιστορία και πρέπει να γίνει μοναδική για την προσωπική μας ιστορία. Το ποιος είναι ο Χριστός, είναι το κλειδί για να καταλάβει κανείς και να γνωρίσει ποιος είναι ο άνθρωπος, ποιος είναι ο ίδιος, ποιος είναι ο τρόπος που υπάρχει.

Οι Πατέρες της Δ' Οικουμενικής Συνόδου, αναφερόμενοι στον Χριστό, μας είπαν ότι στο πρόσωπό Του ενώθηκαν, η θεία και η ανθρώπινη φύση «άσυγχριτως» και «άδιαιρέτως». Σ' αυτό το ένα πρόσωπο, ο Θεός παραμένει Θεός και ο άνθρωπος παραμένει άνθρωπος αλλά από αυτήν την κοινωνία των δύο φύσεων, στο ένα πρόσωπο του Χριστού, ο άνθρωπος υπερβαίνει την κτιστότητα και τη θυητότητα του, γίνεται «θείας φύσεως κοινωνός». Αυτή είναι η μόνη αληθινή οντολογία του ανθρώπου, η οποία μπορεί να νοηματοδοτίσει τη ζωή του, να τον κάνει ισχυρό απέναντι σε όσους τον επιβουλεύονται. Το «άσυγχριτως» και «άδιαιρέτως» σημαίνουν την ελευθερία και την αγάπη, που βρίσκονται στον πυρήνα της σχέσης του Θεού με τον άνθρωπο αλλά και στον πυρήνα όλων των ανθρώπινων σχέσεων. Αυτός είναι ο τρόπος του ανθρώπου, αυτό είναι το θεμέλιο του ανθρώπου πάνω στο οποίο μπορεί να οικοδομήσει. Το νόημα της ζωής του, που ακριβώς είναι νόημα γιατί υπερβαίνει την κτιστότητα

και τη θυητότητά του. Οι νέοι άνθρωποι σήμερα, νιώθουν προδομένοι. Είναι ανάγκη λοιπόν να διερωτηθούν, γιατί αυτή η σχέση τους με τον Χριστό, πολεμήθηκε με τόση μανία, με τόσο πείσμα, με τόση ανεντιμότητα, με τόση μεθοδικότητα, με τόσο χλευασμό, κάποτε με τόση χυδαιότητα απ' αυτό το σύστημα που τους εμπορεύτηκε και τους πρόδωσε; Γιατί σ' αυτόν τον πόλεμο στρατεύτηκαν τόσοι πολλοί; Πολιτικοί, δημοσιογράφοι, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, εκπαιδευτικοί, δήθεν πνευματικοί άνθρωποι; Θα πρέπει να διερωτηθούν ακόμα, γιατί οι νέοι έγιναν κάποτε και οι ίδιοι μέτοχοι σε αυτή την πολεμική στο πρόσωπο του Χριστού και θεώρησαν πρόοδο την άρνηση της πίστης; Κινδύνευαν και κινδυνεύουν οι νέοι άνθρωποι από τον Χριστό; Ποιος ήταν ο κίνδυνος; Υπάρχει σ' αυτό το ερώτημα απάντηση ή ήταν άλλος ο στόχος; Τώρα μπορούν να καταλάβουν. Ο Χριστός ήταν επικίνδυνος αλλά για το σύστημα. Ο Χριστός είναι το μέτρο της ελευθερίας και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Η ζωή μαζί Του φτιάχνει ελεύθερους ανθρώπους, ικανούς να παλέψουν σαν τους μάρτυρες για την όντως Ζωή και όχι για τις καρικατούρες της ζωής.

Ο Χριστός είναι φανέρωση της μοναδικότητας κάθε ανθρώπου και της πιο ουσιαστικής νοηματοδότησης της ζωής τους. Για μια ακόμη φορά, η αλήθεια είναι ολοκάθαρη μπροστά μας. Στόχος δεν ήταν ο Χριστός. Αυτόν που νίκησε τον θάνατο

δεν μπορεί να Τον απειλήσει και να Τον αγγίξει καμία ανθρώπινη μικρότητα, καμιά ανθρώπινη βλακεία. Στόχος ήταν ο άνθρωπος! Στόχος αυτού του ελεεινού και πολυπλόκου μου κατεστημένου, ήσασταν εσείς οι νέοι άνθρωποι και δυστυχώς και με τη δική σας συγκατάθεσή, σας παρέσυραν, σας εκμεταλλεύτηκαν, σας στράτευσαν και τώρα σας πετούν σαν όχρηστους.

Θα θυμάμαι πάντα τη συζήτησή μου μ' έναν δεκαοχτάχρονο. Τον συνάντησα τυχαία σ' ένα σπίτι, ήταν μέλος μια πολιτικής οργάνωσης. Στο πρόσωπό μου στην αρχή, είδε τον εχθρό που έπρεπε να νικήσει. Μιλήσαμε για όλα, πάνω από δύο ώρες. Ακούστε τα τελικά του λόγια: «Η οργάνωση στην οποία ανήκω, για όλα αυτά τα θέματα που μιλήσαμε, μ' έχει εφοδιάσει με μπροσύρες, όμως αυτά που μου είπατε τ' ακούω για πρώτη φορά στη ζωή μου». Και από εκείνη την ημέρα έγινε ελεύθερος.

Αγαπητοί μου, η Εκκλησία, του Χριστού μας η Εκκλησία, απ' τη φύση της είναι ο κατ' εξοχήν χώρος των νέων, γιατί μπορεί με τον πιο ουσιαστικό τρόπο να πληρώσει τις υπαρξιακές τους ανάγκες και να δώσει νόημα στη ζωή τους. Η Εκκλησία είναι ο χώρος με την πιο ουσιαστική πληρότητα. Στην Εκκλησία συναντάται το κτιστό με το άκτιστο. Ο Θεός προσλαμβάνει τον άνθρωπο και ο άνθρωπος γίνεται «θείας φύσεως κοινωνός». Στην Εκκλησία η ύλη αυτού του κόσμου,

γίνεται Σάρκα του Θεού. Στην Εκκλησία ο άλλος είναι ο Θεός σου και ο εαυτός σου και δεν υπάρχεις χωρίς τον άλλον. Στην Εκκλησία ο χρόνος γίνεται ένα διαρκές παρόν, αφού το μόνο αληθινά νέο, μέσα στον χρόνο, δεν είναι η αρχή κάποιου έτους ή κάποιας χιλιετίας, αλλά είναι η Σάρκωση του Θεού και αυτή η είσοδος του Θεού μέσα στο χρόνο, που τον κάνει να είναι πάντα νέος, μετατρέποντάς τον σε καιρό σωτηρίας. Η Εκκλησία μέσα στη ζωή του κόσμου, είναι μια διαρκής πρόκληση και πρόσκληση για υπέρβαση. Μια διαρκής κίνηση προς τα άνω. Μια διαρκής κλίση προς ένα απέλεστο τέλος, την υπέρβαση του θανάτου και τη μετοχή στη θεία Ζωή. Ο νέος άνθρωπος είναι ο πάντα ανήσυχος, ο επαναστάτης, ο ασυμβίβαστος, εκείνος που θέλει να αλλάξει τον κόσμο αλλά πολύ σπάνια τον αλλάζει, ενώ συνήθως τον αλλοτριώνει ο κόσμος. Ο νέος άνθρωπος αναζητεί μια ταυτότητα, ένα νόημα ζωής, προσπαθεί να αυτοπροσδιοριστεί, να βρει μια θέση μέσα στον κόσμο αλλά πολλές φορές νιώθει προδομένος. Ο νέος άνθρωπος είναι ο ευαίσθητος, ο γεμάτος οράματα και πάθος για τη ζωή αλλά και γεμάτος αγωνίες.

Στην Εκκλησία ο νέος άνθρωπος και ο κάθε άνθρωπος βέβαια, δεν στοχάζεται για τον Θεό, δεν φιλοσοφεί αφηρημένα για την ύπαρξη Του αλλά βιώνει «έν σαρκί» την παρουσία Του, γίνεται μέτοχος της θείας Ζωής Του. Στην Εκκλησία

πάντοτε αλλά και σήμερα, ο νέος άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να φηλαφίσει τη θέωση στα πρόσωπα παλαιότερων και σύγχρονων ανθρώπων του Θεού. Γνωρίζω και ενθυμούμαι, ότι και μόνο η απλή συνάντηση, ακόμα και επαναστατημένων νέων, με μορφές όπως ο πατέρας Ιάκωβος (Τσαλίκης), ο πατέρας Πάσιος, ο πατέρας Πορφύριος, ο πατέρας Σωφρόνιος ήταν γι' αυτούς «το πέρας πάσης αντιλογίας».

Η Εκκλησία λοιπόν ταιριάζει στους νέους, είναι ένας δυναμικός χώρος, ένας χώρος γεμάτος δύναμη και ζωή. Η Εκκλησία είναι χώρος άθλησης. Το αγώνισμα; Μέγιστο. Η πραγμάτωση της ζωής σαν αγάπη, ο αγιασμός του προσώπου, η θέωσή του δηλαδή η πλήρης καταξίωση της ζωής του. Ζω στην Εκκλησία δεν σημαίνει ότι απλά πιστεύω πως υπάρχει ένας Θεός, αλλά κοινωνώ με τη Ζωή Του, ζω την παρουσία Του στο πρόσωπο Του αδελφού μου, παλεύω για να είναι ο άλλος, ο αδελφός μου και ο Θεός μου. Ζω στην Εκκλησία σημαίνει ότι δεν μιλώ για δικαιοσύνη, αλλά πασχίζω να είμαι δίκαιος, δεν μιλώ για αλήθεια, αλλά πασχίζω να είμαι αληθινός, δεν μιλώ για αγάπη, αλλά πασχίζω να είμαι αγάπη. Πασχίζω η αγάπη να είναι το ήθος μου, η μοναδική στάση ζωής μου. Ζω στην Εκκλησία σημαίνει αγωνίζομαι και ζω μ' έναν ερωτικό τρόπο, δηλαδή μ' έναν θυσιαστικό τρόπο κι όχι με έναν ηδονικό, δηλαδή εγωιστικό τρόπο. Θα λεγα ότι η ζωή στην

Εκκλησία είναι μόνο για νέους ή για όσους θέλουν να παραμένουν νέοι. Είναι ο τρόπος για να ανακαινίζεται διαρκώς η νεότητα του ανθρώπου.

Κι εγώ γνώρισα στη ζωή μου, έναν νέο, έφηβο στο φρόνημα και στην αγωνιστικότητα. Τον μακαριστό πατέρα Ιάκωβο στα εβδομήντα του χρόνια. Πιο νέος από πολλούς νέους. Η ζωή στην Εκκλησία απαιτεί φρόνημα νεανικό, δηλαδή αγωνιστικό. Περπατήσαμε ήδη στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα, και το ερώτημα που θα μπορούσε να θέσει κανείς είναι: «Μπορεί σήμερα ένας νέος, να ζει στην Εκκλησία;». Άλλα γιατί όχι; Τι είναι η ζωή χωρίς την Εκκλησία; Δεν χρειάζεται να ψάξουμε για την απάντηση, τη ζούμε. Οι νέοι άνθρωποι, έχουν το «προνόμιο» να ζουν το τέλος ενός πολιτισμού, που είχε υποσχεθεί με τη δύναμη της γνώσης, της επιστήμης, της τεχνολογίας να κάνει τον κόσμο παράδεισο. Ενός πολιτισμού, που ζήτησε επίμονα να θεμελιωθεί στην άρνηση του Θεού και θεοποίησε τον ορθό λόγο. Σήμερα στο τέλος αυτού του πολιτισμού ξέρουμε, ότι τον έκανε κόλαση. Ο πολιτισμός αυτός που αρνήθηκε τον Θεό, τελικά αρνήθηκε τον άνθρωπο και τον οδήγησε σε πλήρη απαξίωση, τον ευτέλισε.

Απέναντι σ' αυτή την πλήρη απαξίωση του ανθρώπου, η Εκκλησία κομίζει στον κόσμο το συγκλονιστικότερο γεγονός, που συνιστά την πλήρη κατάφαση και καταξίωσή του. Το γεγονός που αναδεικνύει την μοναδικότητά του και δεν είναι

άλλο από τη Σάρκωση του Θεού. Για μας «δύνψηλός Θεός, ἐπί γῆς ἐφάνη ταπεινός ἄνθρωπος, βουλόμενος ἔλκυσαι πρός τὸ ὄφος» της θεότητάς Του τον ἄνθρωπο. Η Σάρκωση όμως του Θεού, είναι μια διαρκής πραγματικότητα μέσα στην ιστορία διά της Εκκλησίας. Για τον ἄνθρωπο της κάθε εποχής, ο υψηλός Θεός κλείνει τους ουρανούς και τον συναντά και τον προσλαμβάνει στο Σώμα Του και τον τρέφει με την Ζωή Του και τον υψώνει στην αρχική του αξία και νοηματοδοτεί την ύπαρξή του. Αυτή η δεδομένη ταπείνωση του Θεού, είναι η μοναδική ελπίδα του ανθρώπου σήμερα. Ο μοναδικός τρόπος για κάποιον να παραμένει νέος, είναι να ζήσει τη νεότητά του στην Εκκλησία. Χωρίς την Εκκλησία, ο νέος του σήμερα γίνεται το χθες, όπως δυστυχώς έχουν γίνει «χθες» και «παρελθόν» χιλιάδες νέοι που αναζήτησαν τη ζωή, όχι στο χώρο της Ζωής, στην Εκκλησία, αλλά στα χαπάκια, στις σκόνες, στις σύριγγες, στο ποτό, στην αυτονομημένη από την αγάπη σεξουαλικότητα. Ταλαίπωρα θύματα ενός χρεοκοπημένου πολιτισμού κι ενός αδίστακτου πολιτικού συστήματος, που σκοτώνει ανελέητα τα ίδια του τα παιδιά.

Λέγοντας Εκκλησία, εννοώ πιο συγκεκριμένα, την κάθε ενορία, που διασώζοντας την κάθετη και οριζόντια διάσταση της ανθρώπινης ύπαρξης, είναι ο κατ' εξοχήν χώρος της ζωής, η κατ' εξοχήν θεραπευτική κοινότητα που' ο ἄνθρωπος επανευ-

ρίσκει τη χαμένη του ακεραιότητα.

Νομίζω ότι ήρθε η ώρα για την επανάσταση, για την ανατροπή. Μια επανάσταση και μια ανατροπή όμως, που πρέπει να ξεκινήσει από μέσα μας για να είναι αληθινή. Ήρθε η ώρα που πρέπει να απαντήσουμε προσωπικά στο συγκλονιστικό ερώτημα του Ντοστογιέφσκι: «Ἐλευθερία ή Ευτυχία;». Οι πρόγονοί μας απάντησαν: «Ἐλευθερία». Σ' αυτήν βρίσκεται η ευτυχία. Μας χαύνωσαν, καιρός να αποχαυνωθούμε! Πλαισιώστε λοιπόν τις ενορίες σας, κοινωνήστε με τον Χριστό, υψωθείτε από τη μετριότητα, διδαχτείτε απ' το αληθινό πρόσωπο αυτού του κατεστημένου και μη συνεχίστε να εμπιστεύεστε «υἱούς ἄνθρωπων, οἵς οὐκ ἔστι σωτηρία» (Ψαλμ. 145,3). Μην κλαφουρίζετε, ακούστε Εκείνον που σας φωνάζει: «Νεανίσκοι,... ἴσχυροί ἔστε... νενικήκατε τόν πονηρόν» (Α' Ιω. 2,14). Εμπνευστείτε από τη δύναμη των μαρτύρων, από την υπομονή των ασκητών.

Θέλω να κλείσω μ' ένα τροπάριο, που από μικρό με ενθουσίαζε και συνεχίζει να με ενθουσιάζε: «Χοροί Μαρτύρων ἀντέστησαν τοῖς τυράννοις λέγοντες· εἰ καὶ πυρί καὶ βασάνοις ἀναλώσητε ἡμᾶς, οὐκ ἀρνούμεθα τῆς Τριάδος τήν δύναμιν», δηλαδή την όντως Ζωή, την όντως Ελευθερία.

ΜΕΡΟΣ Γ'

Δύο λόγοι παρεμπίδας

Για ένα λόγο υποφέρει η πατριόδα μας: για τις δικές
μας αμαρτίες και μάλιστα ήμών των Χριστιανών.
Διότι εμείς θα μπορούσαμε να αλλάξουμε τον κόσμο,
αλλά για να αλλάξουμε τον κόσμο πρέπει να αλλά-
ξουμε πρώτα εμείς, κατά το θέλημα του Θεού,
χωρίς «ναι μεν, αλλά...» και χωρίς κρατούμενα.
Ας κάνουμε λοπόν μια επανάσταση με την προσευχή μας,
με αγάπη στη συγγνώμη, στην ταπείνωση και τότε θα
δείτε ότι ο Θεός θα σκάψει και θα μας προσέξει.

Μπορεί η θρησκεία να γεννήσει βία;

Προσωπικά δεν πιστεύω σε καμιά θρησκεία,
ούτε καν στη χριστιανική! Δεν πιστεύω,
δηλαδή, σε καμία ιδεολογία. Αγαπώ τη ζωή και
αυτό με οδήγησε στην Εκκλησία.

Το ερώτημα για τον Θεό είναι ένα πανανθρώ-
πινο ερώτημα. Η θρησκεία απ' την πλευρά της
είναι κάτι το ανθρώπινο αλλά την ίδια στιγμή,
κάτι το πάρα πολύ σημαντικό κι ασφαλώς καθό-
λου ευκαταφρόνητο. Το πλήθος των θρησκειών
επιβεβαιώνει μια μεγάλη αλήθεια. Η αλήθεια
είναι ότι ο άνθρωπος διαρκώς αναζητά τον Θεό,
δεν μπορεί να ζήσει χωρίς Αυτόν, διότι ο Θεός
συνιστά δομικό στοιχείο της ύπαρξής του. Η θρη-
σκευτική αναζήτηση έχει την ίδια ηλικία με το
ανθρώπινο γένος.

Η Εκκλησία δεν είναι κάτι το ανθρώπινο, αλλά
μια θεανθρώπινη πραγματικότητα. Είναι μια
πρόσκληση προς τον άνθρωπο για κοινωνία του
προσωπικού Θεού, μια κλήση για μετοχή και
αλληλοπεριχώρηση. Το περιεχόμενο αυτής της
κοινωνίας, η ουσία αυτής της κοινωνίας είναι η

αγάπη. Ο Χριστός σχολιάζοντας τη δήλωση του Πέτρου, ότι «Εσύ είσαι ο Χριστός, ο γιός του Θεού του Ζώντος» (Ματθ. 16,16), σημείωσε ότι πάνω σε αυτήν την αλήθεια θα οικοδομήσει την Εκκλησία Του – όχι τη θρησκεία Του– και ότι ούτε οι πύλες του Άδη δεν θα την καταλύσουν. Ο Χριστός δεν μίλησε τυχαία, ούτε χρησιμοποίησε τυχαίες λέξεις.

Είναι πάρα πολύ εύκολο να μετατραπεί η θρησκεία, από μια αναζήτηση του Θεού, σε ιδεολογία, σε ταμπέλα, σε προσωπικό ανέξοδο βόλεμα, σ' ένα κατεστημένο, οπότε και παύει κατ' αρχήν να είναι προσωπικό αγώνισμα και γίνεται προμετωπίδα για άλλους στόχους. Τότε οι άλλοι γίνονται οι αντίπαλοι, που πρέπει ίσως και να εξοντωθούν. Η βία είναι το αποτέλεσμα και ο καρπός αυτής της διαστρέβλωσης. Αναμφισβήτητα και η Εκκλησία, από δρόμος θεώσεως μπορεί να μετατραπεί σε ιδεολογία· και είναι απολύτως σωστό αυτό που έχει λεχθεί, ότι «η μεγαλύτερη αμαρτία των Χριστιανών είναι η θρησκειοποίηση της Εκκλησίας».

Είναι εύκολο πράγμα να είσαι θρησκευτικός άνθρωπος, είναι δύσκολο πράγμα να είσαι εκκλησιαστικός άνθρωπος. Στην πρώτη περίπτωση αυτοδικαιώνεσαι και τον Θεό τον χρειάζεσαι για να πεις στους άλλους, πόσο καλός είσαι εσύ. Δεν διστάζεις μάλιστα να κάνεις και τη σύγκριση τη δική σου με τους άλλους, για να δείξεις πόσο πολύ υπερέχεις. Είναι η κλάσικη περίπτωση του

Φαρισαίου της παραβολής. Τότε, ξιφουλκείς εναντίον όσων δεν συμφωνούν με εσένα, απαιτείς από τους άλλους, όταν εκφράζονται, να χρησιμοποιούν μόνο τη δική σου γλώσσα και ορολογία. Επιτηδεύεσαι ιδιαίτερα να τοποθετείς ταμπέλες στους άλλους, είσαι τελικά βασικός εκφραστής μιας λεκτικής κατ' αρχήν βίας, που δεν απέχει πολύ από το να γεννήσει και τη σωματική βία.

Ορθόδοξοι κατ' όνομα Χριστιανοί και δήθεν αγωνιστές επιδόθηκαν με ιδιαίτερο ζήλο στην άσκηση μια τέτοιας συμπεριφοράς κατά παντός διαφωνούντος και δεν δίστασαν να αμφισβήτησουν ακόμα και την ορθότητα της εκκλησιαστικής στάσεως σεβάσμιων μορφών, όπως ο Άγιος Πορφύριος και ο μακαριστός Άγιος Ιάκωβος (για να μιλήσω μόνο για περιπτώσεις που τις γνωρίζω καλά). Από την άλλη πλευρά, στις ευλογημένες αυτές μορφές της Εκκλησίας δεν είδαμε ποτέ λόγους, συμπεριφορές, εκφράσεις και νοοτροπίες που φτάνουν αδίστακτα μέχρι και τη συκοφαντία.

Η αναζήτηση του Θεού, ως δρόμος υπέρβασης του θανάτου και θεώσεως του ανθρώπου είναι προσωπικό αγώνισμα, που κατ' αρχήν από τη φύση του δεν μπορεί ποτέ να στραφεί εναντίον κανενός άλλου ανθρώπου. Ασκείται μέσα στη ζωή της Εκκλησίας και αναπτύσσεται μέσα σε μια φιλική ή εχθρική κοινωνία, χωρίς να εξαναγκάζει κανέναν. Η μόνη αντίστασή του στην αμφισβήτηση της πίστης του, είναι το μαρτύριο. Δεν

μπορεί λοιπόν σε καμία περίπτωση η Εκκλησία να έχει σχέση με τη βία ή να ανέχεται τη βία σαν τρόπο υπεράσπισης της πίστεως του Χριστιανού.

Έναν άπιστο, έναν άθεο, δεν μπορώ να τον βρίσω στο όνομα του Χριστού. Τον λυπάμαι σαν άνθρωπος, απ' τη δική μου την πλευρά και προσεύχομαι γι' αυτόν. Η αντίσταση των Χριστιανών στους πολέμιους της πίστης τους, δεν ήταν ούτε η λεκτική ούτε η σωματική βία, αλλά το μαρτύριο. Έχουμε δύο βασικά και πολύ καθαρά δεδομένα. Οι μάρτυρες δέχτηκαν το μαρτύριο αλλά δεν άσκησαν καμία βία απέναντι στους διώκτες, όχι γιατί ίσως δεν μπορούσαν αλλά γιατί μια τέτοια βία, ακύρωνε τον δικό τους αγώνα για θέωση. Ίσως ακόμα πρέπει να διερευνήσουμε, μήπως η απαίτηση της υπακοής, αποτελεί σε κάποιες περιπτώσεις μια μορφή βίας, με στόχο την εξουσία απέναντι στον άλλον. Η υπακοή από τη φύση της είναι πράξη ελευθερίας και δεν επιβάλλεται, αλλά επιλέγεται κατ' αρχήν και ασκείται μετ' επιμελείας από τον «ελευθέρως υπακούοντα». Σήμερα στο όνομα της υπακοής, συγκροτούμε ομάδες υποτακτικών, όπου η υπακοή είναι υπερτέρα και αυτού του λόγου του Θεού και βρισκόμαστε στο κατώφλι νέων, δεινών αιρέσεων. Πρόκειται για ομαδοποιήσεις, που επιτυγχάνονται μέσω μιας βίας και εξουσιαστικής διαθέσεως, την οποία βαρτίζουμε εύκολα υπακοή.

Η μόνη βία την οποία άσκησαν οι σύγχρονοι

άγιοι –και αναφέρομαι μόνο σ' αυτούς, γιατί τους γνωρίσαμε όλοι μας– ήταν η βία στον εαυτό τους. Η ηρεμία τους, ως καρπός κοινωνίας με τον Θεό, απέκλειε οποιαδήποτε άλλη βία. Οι άγιοι δεν έβρισαν ούτε τους αθέους, ούτε τους ολιγόπιστους, ούτε τους αμαρτωλούς, ούτε καν τους διώκτες τους. Δεν υπερασπίστηκαν τον Θεό και την αγάπη τους προς Αυτόν διώκοντας τους απίστους. Τη βία τη γεννάει ο φανατισμός, που σημαίνει αρρωστημένη πίστη. Η αληθινή πίστη ελευθερώνει το πρόσωπο και γι' αυτό μπορεί να σέβεται και το πρόσωπο του άλλου. Η βία επί της ουσίας είναι ταυτισμένη με την αθεϊα –θέλει προσοχή αυτό!– διότι υπερασπίζεται τον θεοποιημένο εγωισμό του ανθρώπου, κάτω απ' το ένδυμα της οποιασδήποτε ιδεοληψίας. Η βία στο όνομα της θρησκείας, είναι επίσης καρπός ανασφάλειας και φευδούς σχέσης, απουσία αληθινής εμπιστοσύνης στον Θεό. Ο Χριστός μάς έδειξε ότι ο αληθινός Θεός δεν ζητά οπαδούς, αλλά φίλους και οικείους, προς μετοχή και κοινωνία. Είναι χαρακτηριστικό ότι και ο Άγιος Πορφύριος και ο Άγιος Λουκάς ο Ιατρός, επιτιμούσαν με αυστηρότητα όσους περιφρονούσαν την πίστη των άλλων. Μπορώ να καταλάβω ίσως τη βία που ασκούν άλλες θρησκείες, δεν θα καταλάβω όμως ποτέ τη λεκτική βία ή την οποιαδήποτε άλλη βία των Χριστιανών και δη των Ορθοδόξων.

Ο Απόστολος Ιάκωβος ο Αδελφόθεος, δίνει έναν ορισμό της θρησκείας με τα εξής λόγια: «Εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος είναι ἐν ὑμῖν μή χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. Θρησκεία καθαρά καὶ ἀμίαντος παρά τῷ Θεῷ καὶ πατέρι αὕτη ἔστιν, ἐπισκέπτεσθαι δροφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἀσπιλον ἔσαυτόν τηρεῖν ἀπό τοῦ κόσμου» (Ιαχ. 1,26-27). Είναι σημαντικό ότι ο Άγιος Ιάκωβος δίνει αυτό τον ορισμό για να εξηγήσει πόσο ἀχρηστή και χωρίς περιεχόμενο, πόσο κάλπικη είναι η θρησκεία εκείνου που νομίζει ότι θρησκεύει αλλά δεν είναι ικανός να συγκρατήσει τη γλώσσα του. Ασφαλώς πολύ περισσότερο ισχύει και για όποιον, με ασυγκράτητη γλώσσα νομίζει ότι υπερασπίζεται την πίστη του ή τον Θεό του. Από την ἀλλη, το περιεχόμενο της αληθινής θρησκευτικότητας, της αληθινής σχέσης με τον Θεό, είναι η ἀσκηση της αγάπης και η ταπεινή διακονία του ὄλου. Η αληθινή θρησκευτικότητα ασκείται ως αγαπητική σχέση με τον προσωπικό Θεό και το πρόσωπο του συγκεκριμένου ανθρώπου, που είναι εικόνα του ζώντος Θεού. Η αληθινή θρησκευτικότητα, δεν σημαίνει πίστη ιδεολογική, αλλά σχέση αληθινής εμπιστοσύνης. Η αληθινή εμπιστοσύνη στον προσωπικό Θεό, δεν μπορεί να ασκείται ως τυφλή πίστη, ως φανατισμός και ως ιδεοληψία. Η αγάπη μου στον Θεό μεταμορφώνει τη δική μου ζωή, αλλά ο αληθινός Θεός δεν έχει

ανάγκη από την υπεράσπιση τη δική μου ή του οποιουδήποτε ανθρώπου και μάλιστα στο όνομά Του. Η απάντηση του Χριστού στον Πέτρο, στον κήπο της Γεθσημανή, δεν επιτρέπει την παραμικρή παρερμηνεία. Οι φονταμενταλιστές, απ' όπου κι αν προέρχονται, δεν μπορούν να μιλούν στο όνομα του Θεού.

Σήμερα η θρησκευτική βία, η βία στο όνομα της θρησκείας, προς υπεράσπιση της καθαρότητας και αυθεντικότητάς της, κάνει απειλητικά την εμφάνιση της και βρίσκεται στο κέντρο της δημόσιας ζωής σε όλο τον κόσμο. Στο όνομα του Θεού διαπράττονται τα χειρότερα, τα ειδεχθέστερα εγκλήματα, αν και πρέπει να σημειώσουμε ότι υπάρχουν και δυνάμεις πολιτικές, που χρησιμοποιούν τις θρησκείες για τον δικό τους στόχο, χρεώνοντάς τες με κάτι που δεν τους ανήκει (τουλάχιστον όχι σε όλες). Κάποιοι βρήκαν την αφορμή για να κατηγορήσουν γενικά τη θρησκεία ως πρόξενο βίας, εκφράζοντας όμως τη δική τους βία απέναντι στη θρησκεία. Υπάρχουν όμως μελετήτες του φαινομένου, που διατυπώνουν την ἀποφή ότι η εμφάνιση συστηματικών μορφών βίας οφείλεται στην αλληλεπίδραση μεταξύ κρατικής ιδεολογίας, πολιτικής και θρησκείας, ένα μείγμα περίεργο και λίαν εύφλεκτο. Το πρόβλημα λοιπόν είναι πιο σύνθετο απ' ότι φαίνεται.

Τελικά, η θρησκεία και η βία είναι δύο εκρηκτικές δυνάμεις, που όταν ενωθούν μεταξύ τους και

εκδηλωθούν αρνητικά, δημιουργούν τρομακτικές καταστάσεις. Το χειρότερο μάλιστα προκύπτει, όταν οι δύο αυτές δυνάμεις, κατευθύνονται από εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι η πολιτική, ο εθνοφυλετισμός, ή τα πολυποίκιλα οικονομικά συμφέροντα. Ποιος αμφιβάλλει για την πραγματική ταυτότητα της λεγόμενης «αραβικής άνοιξης» ή για το ότι τα αίτια του δράματος που ζει σήμερα η Συρία είναι καθαρά πολιτικά;

Θέλω να τελειώσω τη σύντομη αυτή εισήγησή μου, με τον καθαρό λόγο του Μακαριοτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου: «Αποτελεί αυτονόητο και απαράκαμπτο δικαίωμα κάθε ανθρώπου, να απευθύνεται ελεύθερα στον Θεό του, να τον τιμά και να τον λατρεύει, σε χώρους που του πρέπουν, δίχως προσκόμματα. Το ευρύτερο δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας, είναι δικαίωμα θεμελιώδες σε κάθε ευνομούμενη και δημοκρατική πολιτεία και πρέπει να χαίρει πάντα αναγνώρισης και σεβασμού. Όμως, κάθε εκδήλωση βίας στο όνομα της οποιασδήποτε θρησκείας, απ' όπου κι αν προέρχεται, είναι απόλυτα καταδικαστέα, γιατί πρωτίστως προσβάλλει βαθύτατα τον ίδιο τον πυρήνα της θρησκείας και μετατρέπει πιστούς ανθρώπους σε αθύρματα πάσης φύσεως φονταμεταλιστών και καιροσκόπων, που ουδόλως σέβονται την ελευθερία του προσώπου».

Ας μου επιτραπεί μία μόνο τελευταία δική μου προσθήκη: Αν ισχύει πως οποιαδήποτε θρησκεία, δεν μπορεί να έχει την παραμικρή σχέση με τη βία, αν θέλει να είναι θρησκεία, τότε αυτό ισχύει σε απόλυτο βαθμό για την Ορθόδοξη Εκκλησία και την πίστη της. Το αντίθετο συνιστά ακύρωση της ουσίας της. Κανένας Θεός που είναι αληθινός, δεν έχει ανάγκη υπεράσπισης, κανένας πιστός που είναι ολοκληρωμένος, δεν έχει ανάγκη να υπερασπίσει την πίστη του.

«Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς»

Ας σκεφτούμε φωναχτά και ελεύθερα. Πιστεύει στ' αλήθεια κανείς ότι η Εκκλησία μπορεί να αλλάξει τις αιώνιες αλήθειες της και να προσαρμόζεται στις αντιλήψεις κάθε εποχής; Αν ναι, τότε δεν μπορεί ούτε να είναι, ούτε να λέγεται Εκκλησία. Η θέση της Εκκλησίας για τον άνθρωπο, για τη ζωή του, για την ταυτότητά του είναι ξεκάθαρη. Και η καθημερινότητα επιβεβαιώνει την αιώνια αλήθεια της. Η Εκκλησία μάλιστα, επειδή ακριβώς κατέχει την αλήθεια, μπορεί να ερμηνεύει το σήμερα και όσα συμβαίνουν στο σήμερα· και πάρα πολλά από όσα συμβαίνουν σήμερα, τα έχει πει από καιρό.

Ο λόγος του Θεού είναι ξεκάθαρος. Ο Τριαδικός Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο «κατ' εἰκόνα Θεοῦ... ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς» (Γεν. 1,27). Ο Θεός κατασκεύασε τον άνθρωπο και ο τρόπος της κατασκευής του, η διαφοροποίηση των φύλων, το γενετικό υλικό του κάθε φύλου, η σοφία της κατασκευής του ανθρωπίνου σώματος, είναι έργο του Θεού, έργο της σοφίας Του και της

αγάπης Του. Αυτή δε η αλήθεια της Εκκλησίας για τον ἄνθρωπο, είναι εκείνη που πανταχού, πάντοτε και υπό πάντων επιστεύθη. Αυτή η αλήθεια δεν αλλάζει, γιατί είναι αλήθεια.

Έτσι λοιπόν, πάνω στο θέμα της ομοφυλοφιλίας, η θέση της Εκκλησίας είναι ξεκάθαρη. Ο Θεός «ἀρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν» τον ἄνθρωπο. Και με τον τρόπο της κατασκευής τους, τους έδωσε τη δυνατότητα να αυξάνονται και να πληθύνονται και να κατακυριεύουν της γης. Ο αιώνιος λόγος του Θεού δεν είπε ούτε «ἀρσεν καὶ ἄρσεν», ούτε «θῆλυ καὶ θῆλυ». Και επιπλέον, υπογράμμισε ότι οι ἄλλες σχέσεις εκτός απ' αυτή, είναι σχέσεις ατιμίας και πάθη ατιμίας.

Το ρήμα «αμαρτάνω» στα ελληνικά σημαίνει «αποτυχαίνω». Έτσι η λέξη «αμαρτία» σημαίνει την αποτυχία του ανθρώπου. Να φέρω ένα παράδειγμα: Ποιο είναι το προπατορικό αμάρτημα, δηλαδή η αποτυχία του πρώτου ανθρώπου; Ο πρώτος ἄνθρωπος θέλησε να γίνει Θεός αλλά χωρίς τον Θεό. Και το ερώτημα είναι απλό: πέτυχε; Όχι. Απέτυχε. Και όχι μόνο απέτυχε να γίνει Θεός, αλλά έβαλε στη ζωή του τον πόνο, την αρρώστια και τελικά τον θάνατο – γεγονότα που δεν υπήρχαν στην προπτωτική του κατάσταση.

Κάποιοι σήμερα νομίζουν ότι αν αλλάξουν ή περιποιηθούν τις λέξεις, θα αλλάξουν και τα πράγματα. Έτσι, παραδείγματος χάριν, μπορούν να βαφτίσουν την αποτυχία ως «διαφορετικό

σεξουαλικό προσανατολισμό». Το θέλετε έτσι; Νομίζετε ότι με αυτό τον τρόπο αλλάζετε την ουσία των πραγμάτων; Αν αυτό σας ικανοποιεί, να δεχτώ τον όρο «διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό». Άλλα έχω την ευθύνη να πω και σε εσάς και σε όλους τους υπόλοιπους, ότι πρόκειται για αποτυχημένο σεξουαλικό προσανατολισμό. Η σεξουαλικότητα δεν είναι για τη σεξουαλικότητα.

Η ετερότητα των φύλων αποβλέπει στη δημιουργία. Αυτή είναι η πίστη της Εκκλησίας, αλλά αυτή είναι και η απλή αλήθεια των πραγμάτων, όπως πάντοτε και υπό πάντων επιστεύθη. Δεν μπορούμε να πούμε ψέμματα σε κανέναν, δεν μπορούμε να παραπλανήσουμε κανέναν. Ασφαλώς, υπάρχουν ἄνθρωποι που θέλουν να παραπλανηθούν. Είναι δικαίωμά τους. Άλλα και δικαίωμα αναφαίρετο της Εκκλησίας είναι να καταθέτει την αλήθεια της. Και η αλήθεια της είναι απλή και καθαρή. Είναι ασυμβίβαστη η ομοφυλοφιλία με την εκκλησιαστική ζωή. Η Εκκλησία βέβαια πιστεύει ότι και με την ανθρώπινη ζωή είναι ασυμβίβαστη. Μήπως η Εκκλησία θα πρέπει να προσαρμοστεί αύριο και με την παιδοφιλία; Και με την κτηνοβασία; Γνωρίζουμε καλά ότι κάποιοι περιμένουν στη γωνία, ώστε μετά το πέρασμα της σχετικής νομοθεσίας περί ομοφυλοφιλίας να αρχίσουν να ενοχλούν και για τη νομιμοποίηση της παιδοφιλίας. Μα κι εδώ πάλι θα σας μιλήσουν για διαφορετικό σεξουαλι-

κό προσανατολισμό. Γιατί ο σεξουαλικός προσανατολισμός, είναι το νόημα της ζωής ενός ανθρώπου, που ζει απλά μια ζωάδη ζωή, χωρίς μέλλον, χωρίς ελπίδα, χωρίς στόχους.

Μήπως θα είμαστε ρατσιστές, αν δεν αποδεχτούμε τους παιδόφιλους; Η κάθετη άρνηση της Εκκλησίας στην αποδοχή της ομοφυλοφιλίας, δεν σημαίνει ούτε την απόρριψη, ούτε την περιφρόνηση, ούτε περισσότερο το «φτύσιμο» κανενός ανθρώπου. Αυτός ο λόγος, που ακούστηκε δυστυχώς από χειλη ιερωμένου, δεν έχει καμία σχέση με την Εκκλησία, διότι δεν έχει καμία σχέση με τον Χριστό. Ο Χριστός δεν μίλησε ποτέ με τέτοιο τρόπο για τους αποτυχημένους και τους αμαρτωλούς. Μίλησε με αγάπη, τους θεράπευσε απ' τις ασθένειές τους, τους προειδοποίησε να μην ξαναμαρτήσουν για να μην πάθουν χειρότερα, αλλά ποτέ δεν τους έφτυσε, ποτέ δεν έδιωξε κανέναν από όσους τον πλησίασαν. Η Εκκλησία δεν πρόκειται ποτέ να συμβιβαστεί με την ομοφυλοφιλία ως τρόπο ζωής, αλλά δεν θα απορρίψει και δεν θα φτύσει ποτέ κανέναν άνθρωπο, που έχει πέσει σε αυτού του είδους τα πάθη. Άλλωστε και αυτοί οι άνθρωποι που παρασύρονται σε λάθος τρόπο ζωής, δεν έχουν άλλο αποκούμπι από την Εκκλησία. Οι υποτιθέμενοι φίλοι και συμπαραστάτες τους, τους γυρίζουν την πλάτη, σε περίπτωση που νοσήσουν από κάποια απ' τις σχετικές ασθένειες.

Δεν θα ξεχάσω ποτέ εκείνο το νέο παλικάρι

που μπήκε κάποια μέρα στο γραφείο μου και χωρίς να μου πει «καλημέρα» –εισέβαλλε κυριολεκτικά– έβαλε τα χέρια του πάνω στο γραφείο μου, με κοίταξε στα μάτια και μου είπε: «Ξέρεις πάτερ ποιο είναι το πρόβλημά μου; Έχω HIV (AIDS). Και ξέρεις γιατί κοπαγάω το κεφάλι μου στον τοίχο; Διότι τώρα μπορώ και είμαι εγκρατής – πώς τάχα πρώτα δεν μπορούσα;». Τι να πεις σε αυτό το παιδί; Τα είχε πει όλα μόνος του. Πού ήταν όλοι αυτοί που του είπαν ότι αυτά δεν γίνονται; Τον είχαν εγκαταλείψει. Του είχαν γυρίσει την πλάτη. Το πολύ-πολύ ένα «ας πρόσεχες» θα του έλεγαν. Πού βρήκε αποκούμπι; Στην Εκκλησία, στον παπά, αυτόν τον αναχρονιστικό, αυτόν που δεν θέλει να συμβιβαστεί με τον κόσμο σήμερα. Και δεν μιλάω για μένα, μιλάω για τον κάθε σωστό παπά. Εκεί ζήτησε αποκούμπι και το βρήκε, μέχρι την ώρα (τρεις μήνες μετά) που έφυγε από τη ζωή. Ποιος παίρνει την ευθύνη για τη ζωή αυτού του ανθρώπου;

Αυτός που σας μιλά τούτη την ώρα, έχει δεχτεί και έχει στηρίξει τέτοια πρόσωπα, όταν οι άλλοι οι «προοδευτικοί» και οι «μοντέρνοι» τούς γύρισαν την πλάτη, και νιώθει ιδιαίτερη ικανοποίηση διότι κάποια νέα παιδιά τα βοήθησε και τα βοηθά να βρουν τον δρόμο τους. Εεκάθαρα λοιπόν, και με τη γλώσσα τη δική σας, κύριοι της εξουσίας: είναι ένας αποτυχημένος σεξουαλικός προσανατολισμός. Αυτό λοιπόν κατάντησε ο άνθρωπος;

Εδώ συρρικνώθηκε; Σε κάποιον Α ή Β σεξουαλικό προσανατολισμό; Σε μια μηχανή ηδονής; Ο Σωκράτης έλεγε, «Μην σας νοιάζει τι λένε οι πολλοί, αλλά τι λέει ο ένας, ο ειδικός, η αλήθεια». Και η αλήθεια με την οντολογική έννοια της λέξης, είναι μόνον Εκείνος που νίκησε τον θάνατο.

Η σημερινή εξουσία μιλάει για άλλου τύπου οικογένειες, τις οποίες θέλει να προστατεύσει. Οικογένεια είναι μόνο εκείνη που έχει ανδρόγυνη συγκρότηση. Αυτό πίστευε πάντοτε η ανθρωπότητα και είναι αστείο κάποιοι να νομίζουν ότι η ιστορία αρχίζει από αυτούς. Οικογένεια επίσης μπορεί να χαρακτηριστεί και η μονογονεύκη οικογένεια, γιατί στον πυρήνα της είναι ανδρόγυνη. Δεν υπάρχουν άλλου είδους οικογένειες. Η οικογένεια περιέχει και την αγάπη και τον έρωτα και τη σεξουαλικότητα, ως δώρα Θεού, αλλά είναι ταυτόχρονα και κάτι πολύ περισσότερο, κάτι αφάνταστα περισσότερο απ' αυτά. Και μέσα της έχει ένα στοιχείο ιερότητας. Όπου αυτό δεν υπάρχει, η οικογένεια ευτελίζεται σε ποικίλες σχέσεις.

Θα πρέπει να έχουμε χάσει τη σοβαρότητα και τη λογική μας, για να θεωρούμε ότι η σχέση δύο ανθρώπων, με διαφορετικό «σεξουαλικό προσανατολισμό», είναι ισότιμη με τη σχέση της οικογένειας, με την ευθύνη της οικογένειας, με τη ζωή της οικογένειας. Πάντοτε υπήρχαν οι άνθρωποι που μπορούσαν να ακολουθήσουν δικό τους δρόμο. Είναι όμως η οικογένεια ίδιο πράγμα με την

κάθε άθεσμη ερωτική σχέση; Αυτό λέγεται εκσυγχρονισμός τάχα της οικογένειας, ή ναρκοθέτησή της; Παίζουμε με τις λέξεις, τους δίνουμε άλλο περιεχόμενο, για να διαστρέψουμε την ουσία των πραγμάτων. Τώρα μπορούν τάχα οι γονείς, η πολιτεία, το σχολείο, να διδάσκει τα νέα παιδιά ότι μπορούν να έχουν πάσης φύσεως σχέσεις, από οποιαδήποτε ηλικία; Το θέμα των παιδιών είναι η ελεύθερη σεξουαλική ικανοποίηση με οποιονδήποτε τρόπο;

Θα χρησιμοποιήσω τα λόγια του ιερού Χρυσοστόμου: «Δεν θέλω να παριστάνω τον σεμνό αλλά να κάνω σεμνούς αυτούς που με ακούνε». Άραγε λοιπόν, θα πείτε στα παιδιά ότι αν ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός τους σπρώχνει προς την αδελφή τους, προς τη μητέρα τους –μην ξαφνιάζεστε, τα έχουμε δει γραμμένα κι αυτά, δεν τα βγάζω απ' το μυαλό μου– τότε ο δρόμος είναι ανοιχτός; Βλέπετε λοιπόν ποιος είναι ο κόσμος που ετοιμάζεται; Είναι ο κόσμος της παρακμής. Άλλα τον κόσμο της παρακμής τον χρειάζονται όσοι θέλουν να συντρίψουν τους λαούς, να τους στερήσουν από την ιδιαιτερότητά τους, τη φυσιογνωμία τους, την ταυτότητά τους, για να τους κάνουν εργαλεία σε αυτή την παγκόσμια μηχανή και να τους εκμεταλλεύονται για να βγάζουν χρήματα και να πλουτίζουν οι λίγοι. Ζούμε σε μέρες παρακμής, που δεν μπορούν να οδηγήσουν παρά μόνο στην σήψη.

Εσείς τι θα κάνετε; Το άδικο δεν ευλογείται. Όλοι αυτοί που μηχανεύονται τη διαστροφή της ελληνικής κοινωνίας, δεν θα προλάβουν, γιατί απλά υπάρχει και Θεός. Κι εδώ έφτασαν στην ύβρη της Δημιουργίας. Έφτασαν στην ύβρη και στην αλαζονεία απέναντι στη φύση των πραγμάτων. Κάποιος θέλησε να πει και να σχολιάσει, ότι αυτά είναι φυσικά πράγματα. Εκεί φτάνει ο διεστραμένος νους του ανθρώπου. Άλλα η φύση των πραγμάτων είναι «άρσεν» και «θῆλυ», αυτό και μόνον. Τα υπόλοιπα είναι η διαστροφή της φύσης. Τι θα διδάξετε λοιπόν τα παιδιά σας; Τι θα απαντήσετε όταν σας ρωτήσουν; Τι θα πείτε όταν σας πουν, «μας είπαν στο σχολείο ότι αυτά είναι νομοθετημένα πλέον και είναι νόμος του κράτους;».

Όταν οι άνθρωποι εκτρέπονται, τότε προκαλούν την καταστροφή μόνοι τους. Αυτό που επιχειρείται σήμερα είναι να μας αλλάξουν το μυαλό, να μας αλλάξουν τις αξίες και τις αλήθειες πάνω στις οποίες οικοδομείται όλη η δημιουργία. Να μας πείσουν ότι το μαύρο είναι άσπρο και ότι το άσπρο είναι μαύρο. Χρειάζεται λοιπόν να ξυπνήσουμε απ' τον ύπνο που κοιμόμαστε και να μη σκεφτούμε ότι «δεν πειράζει» ή «δεν μας αφορά». Όλους μας αφορά. Και θα επαναλάβω κάτι ακόμα, διότι ξέρω πολύ καλά ότι κάποιοι πλέον θα επιχειρήσουν να διαστρέψουν κι αυτά μου τα λόγια.

Τα λόγια αυτά δεν κρύβουν κανένα μίσος για τους ανθρώπους που έχουν κάνει λάθος στην επι-

λογή τους. Κρύβουν πόνο, κρύβουν αγάπη, κρύβουν λύπη. Κι όλα αυτά γιατί όπως σας είπα, έχω γνωρίσει τέτοιους ανθρώπους και ξέρω πόσο μπορεί να νιώθουν άνετα ή όχι. Νιώθω ακόμα και δεν θα ξεχάσω ποτέ τη μάνα εκείνη που έπεσε στα γόνατα και άρχισε να κλαίει με αναφιλητά, διότι το παιδί της είπε ότι στο εξωτερικό όπου ζει, έχει παρασυρθεί σε μια τέτοια επιλογή για τη ζωή του. Την καταλαβάνω, δεν κατηγόρησα το παιδί της, τη στήριξα, γιατί αυτή είναι η Εκκλησία, που είναι πάντα η Εκκλησία της αγάπης.

Ο λόγος του Θεού είναι χθες και σήμερα ο αυτός και εις τους αιώνες. Και η ιστορία απέδειξε ότι ο Χριστός παραμένει ο Κύριος της ιστορίας. Κάποιοι προσπαθούν να τον αφανίσουν. Κάποιοι κρατιόνται απ' αυτόν και σηκώνονται. Έτσι θα προχωρήσει η ιστορία, αλλά η νίκη είναι της αλήθειας. Γιατί πάντοτε η αλήθεια νικάει, πάντοτε η αλήθεια λάμπει. Ο Θεός δεν μας έδωσε πνεύμα δειλίας, αλλά δυνάμεως, αγάπης και σωφρονισμού.

Θα τελειώσω με ένα περιστατικό. Θα σας το διηγηθώ σύντομα. Έγινε σε κάποιο σχολείο της Θεσσαλονίκης. Ο καθηγητής εκείνης της διδακτικής ώρας έλειπε και ο διευθυντής του σχολείου έστειλε έναν άλλο καθηγητή, ο οποίος δεν τους έκανε το μάθημα που είχαν στο πρόγραμμα, αλλά τους μοίρασε κάποια χαρτάκια, που είχαν πάνω τους γραμμένο ένα επάγγελμα. Ζήτησε λοι-

πόν από τα παιδάκια εκείνα να εκφράσουν με κάποιες κινήσεις το επάγγελμα που έγραψε το χαρτάκι που τους έτυχε. Σε ένα κορίτσι έπεσε το καρτελάκι που έγραψε «πορνοστάρ». Θαυμάστε εκπαιδευτικό! Θαυμάστε σφραγέα παιδικών ψυχών! Το κορίτσι είχε την ετοιμότητα να του απαντήσει: «Κύριε, αυτά είναι βρώμικα πράγματα και δεν μου αρέσουν καθόλου». Την επομένη, πήγε ο πατέρας του παιδιού στο σχολείο και διαμαρτυρήθηκε. Και ο διευθυντής των διαβεβαίωσε ότι θα τακτοποιήσει το ζήτημα. Και στη συνέχεια, ο διευθυντής του σχολείου –άλλος εξαιρετικός εκπαιδευτικός!– πήγε μαζί με τον καθηγητή στην τάξη και είπε: «Συνέβη αυτό και αυτό... Εγώ το μόνο που έχω να σας πω είναι ότι δεν υπάρχουν βρώμικες λέξεις, αλλά βρώμικα μυαλά». Ήρθε δηλαδή να πει ότι το κοριτσάκι που πήγαινε στην Α' Γυμνασίου, είχε βρώμικο μυαλό σε αντίθεση με το καθαρό μυαλό εκείνου του διεφθαρμένου εκπαιδευτικού και του διευθυντή, που τον κόλυψε.

Αυτόν τον κόσμο ονειρευόμαστε για τα παιδιά μας; Μια τέτοια κοινωνία δεν θα αντέξει. Ας ξυπνήσουμε όσο είναι καιρός, αλλιώς θα θρηνήσουμε πάνω στους τάφους των παιδιών μας. Το έχω ζήσει και αυτό, αλλά ήταν αργά...

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΆΛΛΟ ΔΡΟΜΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ» ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ ΤΟΥ 2019 ΣΤΙΣ ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΛΥΧΝΙΑ Α.Ε.». Η ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΑΤΕΛΙΕ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΕΝ ΠΛΩ»

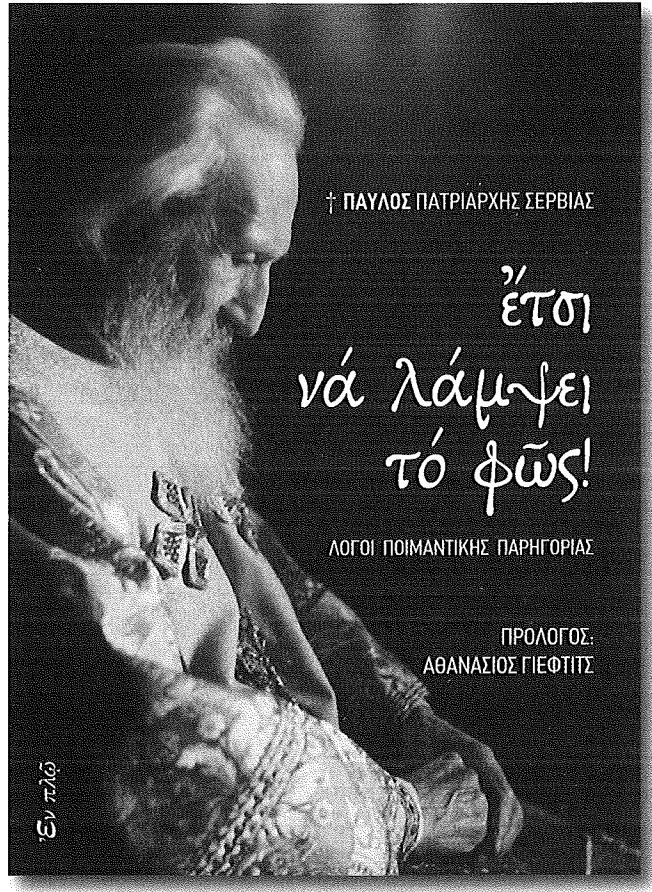
ΠΑΥΠΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

Άνθρωπος που δεν είναι ταπεινός
δεν μπορεί να αγαπήσει

Ο ΑΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΣΑΠΙΚΗΣ
ΟΠΟΣ ΤΟΝ ΈΖΗΣΑ

'Εν πλῷ

† ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

''
ΈΤΟΙ
νά λάμψει
τό φῶς!

ΛΟΓΟΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΙΕΦΤΙΤΣ

Εν πάσῃ

Η αγάπη είναι η ζωή και η ζωή έχει αξία όταν βιώνεται σαν αγάπη. Οι εγωισμοί, ο φθόνος, οι ιδιοτροπίες, που διώχνουν την αγάπη απ' την καρδιά μας, είναι βαρύτατες αρρώστιες, που αν δεν τις θεραπεύσουμε έγκαιρα, θα μας οδηγήσουν στον θάνατο. Η ζωή μας βέβαια, δεν είναι στα χέρια μας, είναι στα χέρια του Θεού. Μέχρις ότου όμως ο Θεός αποφασίσει για τον καθένα μας, η ζωή του διπλανού μας είναι ευθύνη δική μου και δική σου...

Εύχομαι να ζήσετε και να ζείτε, να ζει η αγάπη στην καρδιά σας, να νιώθετε αυτό που ο Θεός μας έκανε: «αλλήλων μέλη!» Να ξέρετε ότι πάντα πρέπει να μας νοιάζει ό,τι γίνεται δίπλα μας, όχι από περιέργεια αλλά από αγάπη. Και να δίνετε τη δυνατότητα στον κάθε μικρότερο ή μεγαλύτερο διπλανό σας να μπορεί, όσο εξαρτάται από σας, να παλέψει γι' αυτό το δώρο του Θεού, που είναι η ζωή, για να το ζήσει κι αυτός, με τη δική σας την αγάπη και με την αγάπη των άλλων.

Έντεκα λόγοι ελπίδας και πατρικής αγάπης,
από τα χείλη ενός φωτισμένου ιεράρχη!

www.enploeditions.gr

ISBN: 978-960-619-047-6

9 789606 190476